

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

ČESKÁ NUMERALIA VE VÝUCE CIZINCŮ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Monika Bičišťová

Učitelství pro SŠ, obor Čj-Ps

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Milan Hrdlička, CSc.

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 10. dubna 2014

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Milanu Hrdličkovi, CSc. za odbornou pomoc, trpělivost a ochotu při psaní mé diplomové práce.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINAL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 PŘÍČINY KOMPLIKOVANÉHO CHARAKTERU ČÍSLOVEK.....	8
2 ČÍSLOVKY A JEJICH VYUŽITÍ V KOMUNIKACI V NÁVAZNOSTI NA SPOLEČNÝ EVROPSKÝ REFERENČNÍ RÁMEC.....	14
2.1 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA TŘÍDĚNÍ TÉMAT NA ZÁKLADĚ MÍRY PŘEDPOKLÁDANÉHO VÝSKYTU ČÍSLOVEK .	17
3 SPOLEČNÝ EVROPSKÝ REFERENČNÍ RÁMEC PRO JAZYKY.....	18
3.1 SPOLEČNÉ REFERENČNÍ ÚROVNĚ PODLE SPOLEČNÉHO EVROPSKÉHO REFERENČNÍHO RÁMCE.....	19
3.1.1 Referenční úrovně pro češtinu jako cizí jazyk	21
4 UČEBNICE JAKO EDUKAČNÍ MÉDIUM.....	28
4.1 FUNKCE UČEBNICE V DIDAKTICKÉM PROCESU	28
4.1.1 Struktura učebnice	29
ANALYTICKÁ ČÁST	32
1 ANALÝZA NUMERÁLÍ V UČEBNICÍCH ČEŠTINY PRO CIZINCE.....	32
1.1 KRITÉRIA PRO ANALÝZU	32
1.2 VOLBA ANALYZOVANÝCH UČEBNIC	32
2 ANALÝZA UČEBNIC	34
2.1 ČEŠTINA PRO CIZINCE / CZECH FOR FOREIGNERS H + H A1–A2 ; B1 / MINI – MEDIUM	34
2.2 BRÁNA JAZYKA ČESKÉHO OTEVŘENÁ.	37
2.3 ČESKY, PROSÍM START	39
2.4 ČESKY, PROSÍM I.....	41
2.5 ČESKY, PROSÍM II	43
2.6 CHCETE MLUVIT ČESKY?	45
2.7 CHCETE JEŠTĚ LÉPE MLUVIT ČESKY?	48
2.8 CZECH FOR ENGLISH SPEAKERS; ČEŠTINA PRO ANGLICKY MLUVÍCÍ	50
2.9 BASIC CZECH I	52
2.10 BASIC CZECH II	55
2.11 BASIC CZECH III	58
2.12 NEW CZECH STEP BY STEP; TSCHECHISCH SCHRITT FÜR SCHRITT	60
2.13 ČESKY KROK ZA KROKEM 2.....	64
2.14 UČÍME SE ČESKY	66
2.15 ADAM A EVA V ČESKÉM RÁJI.....	69
2.16 COMMUNICATIVE CZECH ELEMENTARY CZECH.....	71
2.17 COMMUNICATIVE CZECH INTERMEDIATE CZECH.....	74
2.18 TSCHECHISCH IM ALLTAG	76
3 VYHODNOCENÍ ANALÝZY	78
4 PŘEHLED TEMATICKÉ PLATFORMY PRO PRVNÍ SETKÁNÍ S ČÍSLOVKAMI	81
4.1 ZHODNOCENÍ VÝBĚRU TEMATICKÉ PLATFORMY PRO PRVNÍ SETKÁNÍ S ČÍSLOVKAMI.....	82
5 KONTINUITA A CELKOVÁ NÁVAZNOST NUMERÁLÍ V NÁMI VYBRANÝCH SÉRIÍCH UČEBNIC ČEŠTINY PRO CIZINCE .	83
ZÁVĚR.....	86
RESUMÉ	88
SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY.....	89
SEZNAM UČEBNÍCH MATERIÁLŮ.....	91
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	93
PŘÍLOHY	I

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá českými číslovkami ve výuce cizinců. Ačkoliv aktuálně pracujeme na základní škole, problematika výuky cizinců nás velmi zajímá. U svých žáků vidíme, že problémy jim mimo jiné působí české číslovky, jejich třídění, deklinace atd. V praxi zjišťujeme, že číslovky díky svému komplikovanému charakteru působí potíže rodilým mluvčím. Téma této diplomové práce bylo zvoleno za účelem rozšíření našich znalostí o problematice číslovek při výuce cizinců. Na základě dostupných mluvnic bylo nutné shrnout a popsat komplikované rysy českých číslovek a příčiny daného stavu, což jsme učinili v kapitole první.

Stěžejními dokumenty, o které se opírá mnoho učitelů češtiny jako cizího jazyka a autorů učebnic, jsou Společný evropský referenční rámec a popisy úrovní češtiny. Z toho jsme vycházeli v kapitole druhé a pokusili jsme se přiblížit číslovky a jejich využití v komunikaci, především v návaznosti na Společný evropský referenční rámec. Vzhledem k zaměření naší práce jsme se v kapitole třetí soustředili na samotnou roli číslovek v SEER i v popisech jednotlivých referenčních úrovní.

Výuku cizinců ovlivňují mnohé faktory, osobnost a odbornost učitele, prostředí, rodný jazyk studenta a mnohé další. Ale stejně jako na základní škole i při výuce cizinců je základní pomůckou učebnice, kterou stručně představujeme v kapitole čtvrté. V učebnici se koncentruje probírané učivo a na základě rozboru učebního materiálu jsme se tedy snažili analyzovat situaci číslovek ve výuce cizinců.

Těžiště naší práce je v analytické části, kde je analyzována problematika číslovek ve vybraných učebních materiálech češtiny pro cizince. Analytická část je uvedena kapitolou Analýza numeralií v učebnicích češtiny pro cizince, kde jsou shrnuta kritéria výběru i hodnocení učebnic. Druhá kapitola obsahuje analýzy námi zkoumaných učebnic češtiny jako cizího jazyka. Zhodnocení, kterého bylo dosaženo pomocí analýzy a komparace jednotlivých učebnic, je shrnuto v kapitole třetí. V souvislosti se zařazením číslovek v učebnicích vyvstává otázka, na jaké tematické platformě jsou číslovky prezentovány studentům poprvé a do jaké míry je její volba s číslovkami tematicky provázána. Tomuto tématu se věnuje kapitola čtvrtá. Následně jsme v kapitole páté sledovali návaznost číslovek v na sebe navazujících dílech učebnic v rámci jedné série.

Cílem naší práce je analyzovat a zhodnotit situaci numeralií v učebnicích češtiny pro cizince. Pomocí analýzy jednotlivých učebnic češtiny pro cizince poukážeme

na nedostatky, kterých by se autoři budoucí učebnic měli vyvarovat a také vyzdvihneme jevy, které jsou při tvorbě učebnic nezbytné. Domníváme se, že toto zhodnocení bude sloužit autorům učebnic češtiny jako cizího jazyka a umožní vznik učebních materiálů, které se vyvarují popsaných nedostatků a bez problémů provedou studenta číslovkami. V závěru diplomové práce se nachází shrnutí a zhodnocení prezentace číslovek v analyzovaných učebních materiálech.

Teoretická část

1 PŘÍČINY KOMPLIKOVANÉHO CHARAKTERU ČÍSLOVEK

Číslovky můžeme charakterizovat jako slovní druh značně komplikovaného charakteru, jehož zvládnutí působí potíže nejen mluvčím jinojazyčným, ale i rodilým mluvčím. Sémantickým základem číslovek je vyjádření jistého množství neboli kvantity. Poldauf a Šprunk tedy zavádí termín kvantitativa: „*Kvantitativa jsou slova, která udávají počet nebo množství. Kvantitativům, která udávají počet něčeho číslem, a výrazům od nich odvozeným říkáme číslovky.*“ (Poldauf, Šprunk, 1968, s. 123).

Významy číslovek pokrývají nejen označení prostého počtu, ale i počet souborů či druhů, dále také označení pořadí či četnosti. Sémantika číslovek přináší mnoho významových odlišení, která se mohou při studiu češtiny jako cizího jazyka ukázat jako problematická. Cizinec se často poprvé setkává s číslovkami prostřednictvím základního výčtu čísel. Problémy tedy mohou nastat již v případě číslovek s funkcí pojmenovávat číslo, které jsou v Mluvnici češtiny II (kol. autorů, 1986) označovány jako numerické. Ve výčtu se cizinec setkává s číslovkami základními, např. *jeden* či *jedna*, tutéž kvantitu však pojmenovává číslovka numerická *jednotka* či *jednička*. Tento problém se týká číslovek s rodovou diferenciací pro své tvary. Nejfrekventovanějšími číslovkami s touto charakteristikou jsou samozřejmě ty, které pojmenovávají čísla 1 a 2 (dále sem mohou být zahrnuty kombinované číslovkové výrazy pojmenovávající čísla typu 21, 22 apod.). Podle Mluvnice češtiny II (kol. autorů, 1986) se ve funkci číslovky numerické nejčastěji užívá z variant *jeden*, *jedna*, *jedno* a obdobně u číslovky *dvě* formy ženského rodu, tedy *jedna*, *dvě*.

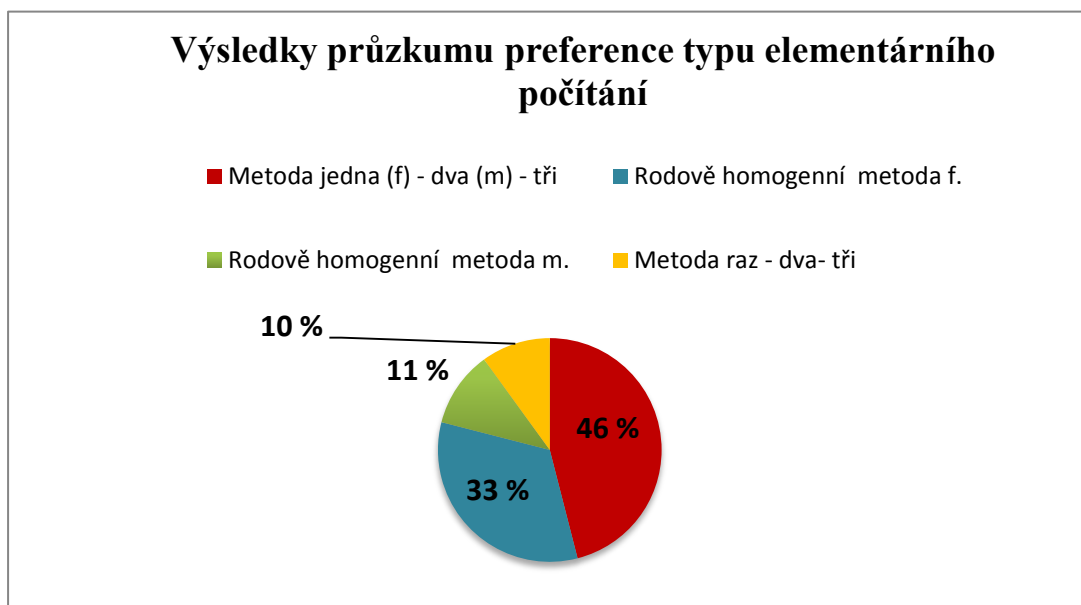
Variantní však může být i samo elementární počítání (1 – 3). Výsledky průzkumu (Hrdlička, 2011) prováděného na toto téma ukazují, že většina respondentů (46 %) užívá „smíšenou“ metodu počítání *jedna* (f) – *dva* (m) – *tři*, přibližně třetina dotázaných (33 %) uvedla rodově homogenní způsob, tedy *jedna* – *dvě* – *tři* (v případě rodových číslovek jsou uvedena feminina), asi desetina účastníků ankety (11 %) zmínila analogickou podobu, ovšem v rodě mužském (*jeden* – *dva* – *tři*) a přibližně stejný počet (10 %) zvolil nejméně očekávanou variantu *raz* – *dva* – *tři*.

Ve světle těchto dat je možné říci, že většina dotazovaných volí základní číslovku rodu ženského (*jedna*) patrně v souvislosti s tím, že mají na mysli pojem „celá jednotka“.

Tuto hypotézu podporuje jednak ustálený způsob čtení desetinných čísel (srov. např. 0,26 = *nula celá/žádná celá dvacet šest*; 1,34 = *jedna celá třicet čtyři*), jednak způsob počítání (viz $1 + 1 = 2$ – *jedna plus jedna jsou dvě*) (Hrdlička, 2011). Výsledky průzkumu jsme pro snazší orientaci zakreslili do grafu.

Graf 1 Výsledky průzkumu preference typu elementárního počítání

Samotné využití číslovky *jeden* je široké a pro nerodilého mluvčího může mnohdy působit komplikace při dekodování významu celého významového celku. Používáme ji pro rozlišení či vytýkání jednotliviny či jednotlivce z celku, např. *Je slepý na jedno oko* (nikoliv na obě oči) apod. Pro vyjádření vzájemnosti se často spojuje s číslovkou *druhý*, např. *dívali se jeden na druhého, skáče z jedné větve na druhou* apod. Číslovkou *jeden* můžeme nahradit neurčité zájmeno, jako je tomu například ve větě: *Byl jednou jeden princ, který jednoho dne vyrazil na dalekou cestu*. Oproštěnou od prostého významu počtu nacházíme číslovku *jeden* ve frazeologických vyjádřeních, např. *Strom je jeden květ. Oběd byl jedna báseň*. Nespisovné užití číslovky *jeden* v platnosti všeobecného podmětu (člověk, lidé) může také působit obtíže s porozuměním, např. *Jeden by se z toho zbláznil* (Havránek, Jedlička, 1981). Kromě jiných komplikovaných situací je číslovka *jeden* schopna také vyjádřit rozdíly v sg. a pl. ve spojení s pomnožnými substantivy, např. *jedny housle*, a v užití s pronominálním významem, např. *Jedni se smáli, ostatní plakali* (Hubáček, Jandová, Svobodová, 2010).

Číslovky *jeden, dva* také především jako jediné dvě rozlišují mluvnický rod (tvary *dva, oba – dvě, obě*) (Mluvnice češtiny II, kol. autorů, 1986). Náležitá znalost těchto číslovek je tedy důležitá mimo jiné i proto, že jsou to jediné tvary, kterými se v češtině rozlišuje v plurálu mužský rod neživotný a rod ženský: *dva stromy*, ale *dvě květiny* proti *krásné stromy, krásné květiny*. Co se týče jedné ze základních funkcí číslovek, kterou je udávání počtu, může se při jeho vyjadřování objevit významový odstín konečnosti počtu, např. jde-li o párový soubor, který je uzavřený číslovkou *oba* či jiné celky typu *dvoje*.

Komplikovaný charakter číslovek dokládá fakt, že hlavním pojítkem slov uvnitř této kategorie je právě význam, ačkoliv na základě ostatních slovnědruhových charakteristik by bylo možné přiřadit číslovky k jiným slovním druhům. V Mluvnici současné češtiny (Cvrček a kol., 2010) tak bylo dokonce učiněno v případě neurčitých číslovek, které byly přiřazeny k zájmenům.

Hranice číslovek však nejsou pevně stanovené a jednotlivé jazykové příručky je posunují různými směry. Tato nejednotnost se projevuje již při třídění číslovek, kdy nejvíce detailní třídění přináší Mluvnice češtiny II (kol. autorů, 1986, s. 113), která třídí číslovky do deseti kategorií v tomto pořadí: základní, numerické, úhrnné, souborové, druhové, velikostní, násobné, dílové, skupinové a řadové.

Příruční mluvnice češtiny (Grepl, Karlík, Nekula, Rusínová, 2012, str. 302) oproti Mluvnici češtiny II (kol. autorů, 1986) nabízí užší klasifikaci, a to číslovky základní, řadové, druhové a násobné. Celý výčet doplňuje ještě pátým souborem s názvem Jiné vyjádření kvantovosti, kam zahrnuje adjektivní číslovky vysokých čísel se sufixem *-ový* (*tisícový*), které jsou zařazeny v Mluvnici češtiny II (kol. autorů, 1986) v kategorii číslovky velikostní. Zařazeny jsou zde i substantivní číslovky plnicí roli ve slangu či profesní mluvě (*desítka – desetistupňové pivo*), které Mluvnice češtiny II (kol. autorů, 1986) zahrnuje do číslovek skupinových, nicméně jsou zde vytyčena jako plná substantiva se slabším číslovkovým významem. Jako poslední prezentuje Příruční mluvnice češtiny (Grepl, Karlík, Nekula, Rusínová, 2012) substantivní číslovky v roli názvů číslic, tedy kategorii označovanou v Mluvnici češtiny II (kol. autorů, 1986) jako číslovky numerické. Obdobné třídění jako Příruční mluvnice češtiny (Grepl, Karlík, Nekula, Rusínová, 2012) prezentuje Česká mluvnice (Havránek, Jedlička, 1981).

Nauka o českém jazyku (Šmilauer, 1972) třídí číslovky do pěti skupin: základní, řadové, druhové, násobné, názvy číslic a zlomků a číslovkové složeniny. Šmilauer (1972) zde také poznamenává, že číslovkové složeniny jsou u číslovek probírány z důvodů praktických, ačkoliv jsou to vlastně substantiva a adjektiva. Pro srovnání uvádíme, že názvy číslic zařazuje Mluvnice češtiny II (kol. autorů, 1986) jako číslovky numerické, zlomky poté jako dílové. V číslovkových složeninách odkazuje Šmilauer (1972) k tvoření adjektiv a propojuje je se slovy typu *dvouletý*, která staví proti základním číslovkám v nominativu, např. *jednoletý*.

Mluvnice autorů Poldaufa a Šprunka *Čeština jazyk cizí* (1968), jediná z uvedených česky psaných mluvnic orientovaná na cizojazyčné mluvčí, uvádí třídění číslovek na základní, řadové, druhové, násobné a neurčité. Tahal (2010) s ohledem na zaměření své mluvnice *Grammar of Czech as a Foreign Language* prezentuje toto třídění číslovek: základní, řadové, adverbiální řadové a násobné. Samotná nejednotnost v klasifikaci číslovek tedy působí rozpolceně a při studiu číslovek již ze dvou různých mluvnic může činit problémy i rodilému mluvčímu.

Různé podoby, mnohdy regionálně podmíněné, jsou jednou z dalších příčin komplikovaného charakteru číslovek. Zahrnout sem můžeme problematiku rozdílů v distribuci numerálií mezi Čechami a Moravou. Českým číslovkám *jednička* a *čtyřce* konkuruje moravská *jednotka* a *čtverka*, je nutné připomenout i další moravsko-slezské podoby základních číslovek *sednást*, *osnást*, *sendesát*, *osndesát* aj. i konkurenci řadových číslovek *první* x *prvý*. (Hrdlička, 2011)¹

U některých numerálií také nacházíme variantní výslovnost. U základní číslovky „4“ můžeme dokladovat následující podoby: *čtyři* – *čtyry* – *štyři* – *štyry* – *štyří* (*kluci*) – *čtyří* (*kluci*); číslovka „8“ se vyslovuje jako *osm* – *osum* – *vosum* – *osn* apod. (Cvrček a kol., 2010). Dalším z úskalí číslovek v našem mateřském jazyce je problematika počítaného předmětu, v rámci které bylo publikováno několik teorií. Stručná mluvnice česká (Havránek, Jedlička, 1980) říká, že počítaný předmět se u všech těchto číslovek – jsou-li v 1. nebo 4. pádě – uvádí ve 2. pádě, např. *pět let* (*uplynulo*), *za sto let*, *přes milión korun* aj. Oproti tomu Šmilauerův výklad (1972) nabízí tři kategorie, kdy se a) číslovka skloňuje, jméno je v genitivu b) číslovka se skloňuje, jméno také c) číslovka se neskloňuje, jméno ano. S těmito doporučeními však ne všichni jazykovědci souhlasí, viz Hrdlička

---

¹ K problematice výslovnosti těchto číslovek viz J. Bělič (1972)

(2011). Příruční mluvnice češtiny (Grepl, Karlík, Nekula, Rusínová, 2012) prezentuje jako jedinou variantu u číslovek *sto, tisíc, milion a miliarda* spojení skloňované číslovky a genitivu plurálu jména počítaného předmětu. Jediná publikace *Čeština jazyk cizí* (Poldauf, Šprunk, 1968) zahajuje výklad o počítaném předmětu srozumitelným sdělením, ve kterém uvádí, že počítaný předmět je v zásadě v takovém tvaru, ve kterém jej vyžaduje výstavba věty, tj. jako by před ním číslovka nestála. Tvary počítaného předmětu jsou v mluvnici autorů Poldaufa a Šprunka pro cizince demonstrovány na širším spektru příkladů, než je tomu u mluvnic pro rodilé mluvčí.

Všechny tyto jevy dotváří komplikovaný charakter číslovek. Největší komplikaci nejen pro cizojazyčné mluvčí však dle našeho názoru představuje deklinace číslovek. V této problematice chybují i rodilí mluvčí. Jelikož je pojetím slov uvnitř této kategorie význam, bylo by na základě ostatních slovnědruhových charakteristik možné přiřadit je k jiným slovním druhům. Proto mají na rozdíl od jiných slovních druhů číslovky velmi různorodé skloňování. Kromě číslovek nesklonných (*šestkrát* atd.) se setkáváme s deklinací jmennou u číslovek typu *milion, miliarda* aj., dále s deklinací složenou a to jak složenou měkkou (*první, třetí, dvojí* atd.), tak se složenou tvrdou (*trojitý, stý, několikátý* atd.) a jejich kombinací, deklinací smíšenou (*dvoje, troje, patery* atd.). Dalším řídko zastoupeným typem je deklinace zájmenná (*jeden, jedna, jedno*) a v neposlední řadě také deklinace specifická (duálová) u číslovek *dva, oba*.

Při studiu číslovek je možné setkat se s místy nejednotnou kodifikací. Důkazem může být problematika genitivu číslovek *tři* a *čtyři*, jejichž kodifikace se v několika nejuznávanějších mluvnicích liší. Debata o podobě genitivu těchto číslovek se odehrála i v českých jazykovědných periodikách, viz konfrontace článků Sedláčka (1993) a Chalupové a Šimandla (2007). Zpracování skloňování v českých mluvnicích podle našeho názoru adekvátně nenapomáhá bezproblémovému zvládnutí číslovek a jejich deklinace. Velmi dobré zpracování deklinace prezentuje Šmilauer (1972). Ačkoliv zde uživatel nenajde souhrnný přehled deklinace číslovek a jednotlivá paradigmata jsou zde součástí popisu druhů číslovek, i přesto považujeme jeho prezentaci za jednu z nejlepších. Nechybí zde popisy počítání či práce se zlomky, nejsou zde opomenuta ani desetinná čísla. Šmilauer rovněž zahrnul poučení o užívání výrazů typu *třiatřicet – třicet tři*. Hrdlička (2011) mu však vytýká problematickou prezentaci deklinace číslovek ve spojení

s počítaným předmětem, kde nachází zásadní nedostatky, např. užívání tvaru *o třech tisíci lidech* (Šmilauer, 1972 s. 198).

Česká mluvnice (Havránek, Jedlička, 1981) přináší rovněž kvalitní zpracování skloňování číslovek, nicméně místy bychom jí mohli vytknout jistou míru obecnosti, která pro studium zejména nerodilých mluvčích není žádoucí. Skloňování v Mluvnici češtiny II (kol. autorů, 1986) se nedostává příliš mnoho prostoru, nicméně i tak považujeme zpracování deklinace za přínosné, ceníme si zejména prezentaci číslovek *dvé, tré*. Jako problematický by se mohl jevit málo explicitní výklad o deklinaci kombinovaných číslovkových výrazů. Příruční mluvnice češtiny (Grepel, Karlík, Nekula, Rusínová, 2012) přináší podle našeho názoru dostatečně obsáhlé a přehledně zpracované poučení o skloňování číslovek, nicméně Hrdlička (2011) poukazuje na problémové tvrzení o možné invariantnosti stovek a tisíců ve složených číselných výrazech. Za nedostatečnou považujeme prezentaci číslovek v publikaci *Čeština - řeč a jazyk* (Čechová a kol., 2000), kde je číslovkám věnován minimální prostor, což následně vede k nedostatečnosti výkladu, který mimo jiné opomíjí význam či pravopis číslovek. Zpracování skloňování se velmi opírá o jazykový cit uživatele, a proto její využití při výuce cizinců může být komplikované.

Cvrček (2010) ve své mluvnici přiznává problematické vymezení tohoto slovního druhu, za diskutabilní však považujeme zařazení číslovek neurčitých díky jejich formě do jiné kapitoly k zájmenům neurčitým. Gramatika K. Tahala (2010) se pokouší nahlížet na češtinu očima jinojazyčného mluvčího, považujeme tedy za přínosné občasné přirovnání českých gramatických jevů k jiným jazykům. Jako na značně zjednodušené však můžeme nahlížet na zpracování deklinace číslovek, které zde nedostává stejný prostor jako u jiných slovních druhů a omezuje se na pouhé připodobnění řadových číslovek k měkkým či tvrdým adjektivům. Při studiu češtiny se tedy není zcela možné opřít o jednotnou kodifikaci a ve spojitosti se zbylými příčinami komplikovaného charakteru číslovek nabývají číslovky pověsti obtížně zvládnutelného gramatického jevu.

2 ČÍSLOVKY A JEJICH VYUŽITÍ V KOMUNIKACI V NÁVAZNOSTI NA SPOLEČNÝ EVROPSKÝ REFERENČNÍ RÁMEC

Abychom neoddělovali gramatickou kategorii číslovek od reálného užití, pokusíme se v této kapitole stručně přiblížit zpracování číslovek v komunikaci v českých popisech referenčních úrovní. Popis využití číslovek v komunikaci se v jednotlivých českých popisech pro dané úrovně nenachází. Na číslovky tedy můžeme nahlížet zprostředkovaně prostřednictvím obecné problematiky komunikačních situací. Popis úrovně A1 prezentuje nástin možných komunikačních situací, do kterých se student může dostat. Komunikační situací je myšlena komunikace probíhající v určitém čase a prostoru, obvykle za účasti dalšího účastníka či účastníků komunikačního aktu. Jsou to situace, kde je správnost a srozumitelnost sdělení klíčová pro správnou interpretaci sděleného a adekvátní reakci všech komunikačních partnerů.

Za základní komunikační situace pro úroveň A1 považují Hádková a kolektiv (2005) tyto následující situace: situace každodenního praktického života, např. nákup, objednávka v restauraci, služby, pošta, ale také návštěva veřejných zařízení (muzea, kina, divadla, kluby, diskotéky apod.); styk s úřední osobou, např. policistou, dopravním policistou, cizineckým policistou, celníkem, úředníkem v bance; návštěva zdravotního zařízení; společenský styk – především ústní interakce, ale také krátký text na pohlednici, student umí někoho pozvat a přijmout pozvání, být dobrým hostitelem i hostem (důležitá sociokulturní kompetence – student se musí seznámit se základními jazykovými i neязыkovými společenskými konvencemi, např. podání rukou, líbání, gestikulace, způsoby oslovování); situace spojené s ubytováním; situace spojené s veřejnou dopravou, mj. i porozumění základním informacím v hlášení, dále porozumění jízdním řádům, nákup jízdenek atd.; hledání cesty – požádat o potřebné informace, řídit se podle pokynů, jak se někam dostat; telefon – navázání a ukončení hovoru, vyžádat si určitou osobu k telefonu, požádat a předat základní informace, nechat nebo přijmout vzkaz. (Hádková a kol., 2005)

Pro úroveň A2 a rovněž B1 je možné problematiku číslovek v komunikaci odvozovat opět na základě obecného schématu komunikačních situací. Popis komunikačních situací zpracovala Čadská do popisu prahové úrovně a díky vysoké míře obecnosti a možné aplikovatelnosti byl zařazen i do popisu úrovně A2. (Čadská a kol., 2005) Úrovně A2 a B1 tedy popisují tyto komunikační situace: 1. Nákupy a) v obchodě, b)

u přepážky, koupě jízdenky u průvodčího atd. 2. Objednávka jídla a pití v restauraci, v jídelně, u stánku atd. 3. Zjišťování informací a) neosobních (kam jít, kde je možno se najíst, jak kde mají otevřeno, informace o různých službách a vybavení atd.) b) osobních (dotaz na jméno, adresu, datum a místo narození atd.) 4. Setkání s lidmi a) s neznámými lidmi, b) s přáteli 5. Otázky na cestu, ukázání cesty 6. Otázky a odpovědi na určení času 7. Pozvání a reakce na pozvání 8. Zajištění ubytování 9. Nabídka programu a průběhu určité akce a reakce na takové návrhy 10. Diskuse (souhlas – nesouhlas, jistota – pochybnost, výměna názorů atd.). (Čadská a kol., 2005)

Pro úroveň B2 přesný popis komunikačních situací nenacházíme, pouze v rámci srovnávání obsahu znalostí s prahovou úrovní se setkáváme s konstatováním: *„B2 ve srovnání s Prahou úrovní, jak jsme již v předchozích kapitolách opakovaně zdůrazňovali, je charakterizována zmírněním tlaku na studenty, kteří na této úrovni mohou komunikovat nejen efektivněji, ale i s větší lehkostí ve většině komunikativních situací, do kterých se dostanou. Tyto situace se mohou u různých studentů podstatně lišit, stejně tak jako jejich náročnost, a navíc jsou do značné míry nepředvídatelné. Na úrovni B2 by proto studenti měli mít jistou míru komunikativních dovedností, které by jim umožňovaly zvládnout nepředvídatelné situace, a nejen to, neměly by je při tom výrazněji omezovat nedostatky v jejich schopnostech používat cizí jazyk.“* (Holub a kol., 2005, s. 201)

Pro naši potřebu se pokusíme komunikační situace kategorizovat, nicméně půjde o kategorizaci obecnou, neboť každý uživatel jazyka má jiné komunikační potřeby a pohybuje se v odlišném komunikačním prostředí. Odlišnou míru znalosti číslovek potřebuje například špičkový analytik, který bude pobývat v České republice půl roku, jinou novopečená maminka chystající se zde zůstat natrvalo a vychovat tu své děti. Pro popis komunikačních situací, předpokládající zvládnutí číslovek, jsme využili třídění Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (kol. Rady Evropy, 2002): osobní, veřejné, pracovní, vzdělávací.

Hranice mezi těmito oblastmi se však volně překrývají a proto je nelze striktně oddělit. V pedagogické sféře například mnohdy splývá oblast vzdělávací a pracovní, oblast osobní a oblast veřejná se rovněž překrývají, a to pomocí mediálního působení, reklamy i například obalových materiálů u potravin apod. Konkrétnější náhled na námi studované situace přináší následující tabulka inspirovaná klasifikací v SERR (přikládáme do příloh).

Tabulka 1: Třídění témat na základě komunikační oblasti a předpokládané míry užití číslovek

Komunikační oblasti	Témata s vysokou mírou předpoklád. užití číslovek	Témata se střední mírou předpoklád. užití číslovek	Témata s nízkou mírou předpoklád. užití číslovek
Osobní	Osobní údaje Ubytování v hotelu	Rodina Dům, domácnost, okolí Každodenní život Vztahy s lidmi Zdraví Denní rutina Krizové situace Sport	Zaměstnání Rodinné vztahy Náboženství Záliby Volný čas, zábava Charakter a povaha Tělesný vzhled Hygiena
Veřejné	Média Veřejná doprava obecně Letecká doprava Železniční doprava Lodní doprava Taxislužba Soukromá doprava Silniční provoz Počasí a podnebí Hledání cesty a místa Úřady Poštovní služby	Telefonování Kultura Jídlo a pití Politika Církev Běžné události Veřejné služby Společenské problémy	Pozdravy a zdvořilostní fráze Představování Tykání/Vykání a oslovování Příroda Veřejné prostory Svatby, pohřby
Pracovní	Firmy, korporace Sklady, obchody Stroje Obchodní administrativa Prodejní operace Formuláře, smlouvy Veletřhy Bankovníctví, pojištění	Vztahy na pracovišti Porady, schůzky Konference Školení Propagace	Bezpečnost práce Oslavy Pozice, druh povolání
Vzdělávací	Školy Vyučovací předměty Kvalifikace, zkoušky Menzy, koleje, laboratoře	Univerzita Učebnice, texty Přednášky, vyučovací hodiny	Prázdniny Školní pomůcky Volnočasové vzdělávání

2.1 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA TŘÍDĚNÍ TÉMAT NA ZÁKLADĚ MÍRY PŘEDPOKLÁDANÉHO VÝSKYTU ČÍSLOVEK

Témata s vysokou mírou předpokládaného užití číslovek

Takto charakterizujeme témata, pro která je přítomnost číslovek v dané interakci zásadní. Absence číslovek v těchto tématech by narušila celou komunikační strukturu, ochudila interakci o zásadní informaci týkající se kvantovosti či naprosto znemožnila celou danou komunikaci.

Témata se střední mírou předpokládaného užití číslovek

Střední předpokládanou mírou užití číslovek máme na mysli zapojení číslovek do interakcí, jejichž nosnou myšlenkou není pouze kvantovost, a to nejen vyjádřitelná konkrétními čísly ale i kvantovost čísla nevyjádřitelná. Tyto komunikační situace mohou číslovek využít v rámci svého tematického zaměření, avšak mohou se obejít bez jakékoli formy vyjádření množství v závislosti na dané komunikační situaci.

Témata s nízkou mírou předpokládaného užití číslovek

V tematických celcích s nízkou předpokládanou mírou užití číslovek se nejedná o vyjádření množstevních vztahů či kvantovosti. Číslovky se zde mohou objevit v závislosti na komunikační situaci, nicméně jejich užití zde je nepředpokládané. Přítomnost jakýchkoli kvantifikátorů v obecném pojetí jednotlivých tematických celků je spíše výjimečná.

3 SPOLEČNÝ EVROPSKÝ REFERENČNÍ RÁMEC PRO JAZYKY

Českou verzi SERR publikovalo v roce 2002 vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci. SERR se v dnešní době stává východiskem pro vypracovávání jazykových sylabů, směrnic pro vývoj kurikul, zkoušek, učebnic atd. v celé Evropě. Přesně vymezuje znalosti studentů nutné pro užívání jazyka ke komunikaci a kategorizuje nabyté znalosti a dovednosti do referenčních úrovní. SERR si neklade za cíl určovat metody či postupy, kterými by se mělo vytyčených úrovní dosáhnout, tato volba zůstává na lektorovi či studujícímu. Podle svého vyjádření v Poznámkách pro uživatele (kol. Rady Evropy, 2002) Rada Evropy podporuje metody, které vedou k lepšímu porozumění a usnadnění studia nejen mladé studující generace, ale všech zájemců o studium.

V české verzi SERR se hovoří v rámci Poznámek pro uživatele o dvou hlavních cílech. Prvním přivést k zamyšlení pracovníky ve všech možných jazykových oblastech, včetně těch, kteří se jazykům učí, těmito otázkami: *Co vlastně děláme, když spolu vzájemně mluvíme nebo si píšeme? Co nám umožňuje takto jednat? Čemu se musíme naučit, když se snažíme užívat nový jazyk? Jak si stanovujeme cíle a jak si značíme postup od úplné neznalosti k efektivnímu zvládnutí jazyka? Jak probíhá osvojování jazyka? Jak můžeme pomoci sami sobě i jiným lidem, aby se naučili jazyku lépe?* (kol. Rady Evropy, 2002, s. XV) Tím druhým cílem je usnadnění pracovníkům různých profesí, aby sobě i svým klientům vysvětlili, čeho chtějí studentům pomoci dosáhnout a jak se to pokusí udělat (kol. Rady Evropy, 2002).

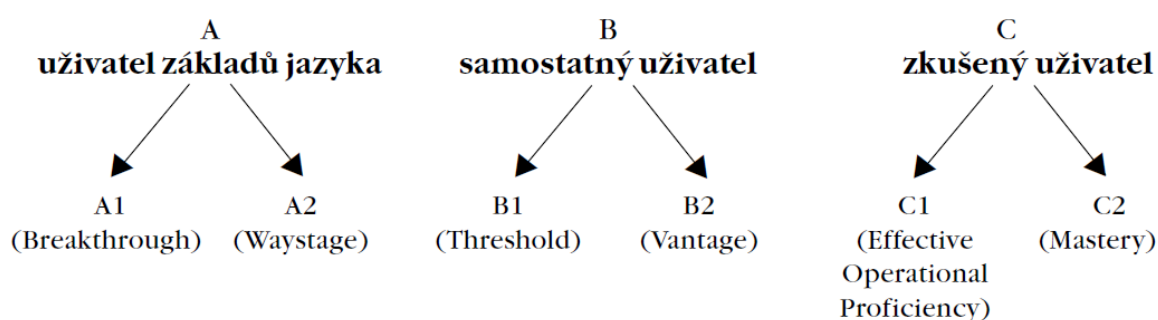
SERR může sloužit jako užitečný nástroj pro plánování jazykových programů, jejich cílů a obsahu se zohledněním dřívějších znalostí studenta. Nemalé je jeho možné užití v rámci jazykové certifikace z hlediska obsahu či hodnocení zkoušek. SERR je rovněž možné využívat při plánování autoregulovaného učení (kol. Rady Evropy, 2002).

Pro shrnutí tohoto typu bylo nutné nastavit základní kritéria, která by měl referenční rámec splňovat. Ta jsou v SERR popsána takto: *„Aby mohl plnit své různé funkce, musí být Společný evropský referenční rámec úplný (comprehensive), srozumitelný (transparent) a logicky uspořádaný (coherent).“* (kol. Rady Evropy, 2002, s. 7) SERR by tedy měl být víceúčelovým, pružným nástrojem, který je otevřený, dynamický, vyhýbá se dogmatismu a zůstává snadno aplikovatelný (kol. Rady Evropy, 2002).

3.1 SPOLEČNÉ REFERENČNÍ ÚROVNĚ PODLE SPOLEČNÉHO EVROPSKÉHO REFERENČNÍHO RÁMCE

Jedním z cílů SERR je pomoci popsat úroveň ovládnání jazyka. Za tímto účelem bylo vytvořeno popisné schéma a popsány jednotlivé referenční úrovně. Jejich popisy disponují pojmovým aparátem, který mohou uživatelé k popisu svých znalostí použít. SERR se snaží předložit stupnici bez kontextu, nezávislou na použitém prostředí, kterou by však ve vhodném případě bylo možné s jistým kontextem usouvztažnit. Tedy stupnici, jež nebude například hodnotit pouze úroveň znalostí studentů ve škole, ale kterou bude možno i k takovému popisu využít. Samozřejmě by taková stupnice měla být v praxi snadno použitelná a měla by vycházet z teorií komunikační kompetence.²

Vzniklé referenční úrovně tedy mimo jiné umožňují srovnávání znalostí studentů v rámci jazykových studií. V praxi by tedy student například angličtiny spadající do stejné kategorie jako student španělštiny měl být schopen komunikace na stejné úrovni jako jeho španělsky mluvící kolega. Toto třídění je možné po celou dobu učení jazyku, ve všech jeho stádiích a je tedy možné kvantifikovat pokrok, kterého studenti dosáhli. Referenční úrovně jsou označovány A1 Breakthrough („Průlom“), A2 Waystage („Na cestě“), B1 Threshold („Práh“), B2 Vantage („Rozhled“), C1 Effective Operational Proficiency („Účinná operační způsobilost“) a C2 Mastery („Zvládnutí“). Pro přehlednost uvádíme grafické znázornění podle SERR.

² více k tématu jazykové kompetence v kapitole 5. (s. 103-133) v publikaci Společný evropský referenční rámec pro jazyky - jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme, publikovalo vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, Křížkovského 12, 770 00 Olomouc.

Jednoduchou globální prezentaci společných referenčních úrovní formuloval autorský kolektiv SERR do srozumitelné tabulky. (kol. Rady Evropy, 2002)

Tabulka 2: Společné referenční úrovně: globálně pojatá stupnice

Zkušební uživatel	C2	Snadno rozumí téměř všemu, co si vyslechne nebo přečte. Dokáže shrnout informace z různých mluvených a psaných zdrojů a přitom dokáže přednést polemiku a vysvětlení v logicky uspořádané podobě. Dokáže se spontánně, velmi plynule a přesně vyjadřovat a rozlišovat jemné významové odstíny dokonce i ve složitějších situacích.
	C1	Rozumí širokému rejstříku náročných a dlouhých textů a rozpozná implicitní významy textů. Umí se plynule a pohotově vyjadřovat bez zjevného hledání výrazů. Umí jazyka užívat pružně a efektivně pro společenské, akademické a profesní účely. Umí vytvořit srozumitelné, dobře uspořádané, podrobné texty na složitá témata, čímž prokazuje ovládnutí kompozičních útvarů, spojovacích výrazů a prostředků koheze.
Samostatný uživatel	B2	Dokáže porozumět hlavním myšlenkám složitých textů týkajících se jak konkrétních, tak abstraktních témat včetně odborně zaměřených diskusí ve svém oboru. Dokáže se účastnit rozhovoru natolik plynule a spontánně, že může vést běžný rozhovor s rodilými mluvčími, aniž by to představovalo zvýšené úsilí pro kteréhokoliv účastníka interakce. Umí napsat srozumitelné podrobné texty na širokou škálu témat a vysvětlit své názorové stanovisko týkající se aktuálního problému s uvedením výhod a nevýhod různých možností.
	B1	Rozumí hlavním myšlenkám srozumitelné spisovné vstupní informace (input) týkající se běžných témat, se kterými se pravidelně setkává v práci, ve škole, ve volném čase atd. Umí si poradit s většinou situací, jež mohou nastat při cestování v oblastech, kde se tímto jazykem mluví. Umí napsat jednoduchý souvislý text na témata, která dobře zná nebo která ho/ji osobně zajímají. Dokáže popsat své zážitky a události, sny, naděje a cíle a umí stručně vysvětlit a odůvodnit své názory a plány.
Uživatel základů jazyka	A2	Rozumí větám a často používaným výrazům vztahujícím se k oblastem, které se ho/jí bezprostředně týkají (např. základní informace o něm/ní a jeho/její rodině, o nakupování, místopisu a zaměstnání). Dokáže komunikovat prostřednictvím jednoduchých a běžných úloh, jež vyžadují jednoduchou a přímou výměnu informací o známých a běžných skutečnostech. Umí jednoduchým způsobem popsat svou vlastní rodinu, bezprostřední okolí a záležitosti týkající se jeho/jejích nejnáléhavějších potřeb.
	A1	Rozumí známým každodenním výrazům a zcela základním frázím, jejichž cílem je vyhovět konkrétním potřebám, a umí tyto výrazy a fráze používat. Umí představit sebe a ostatní a klást jednoduché otázky týkající se informací osobního rázu, např. o místě, kde žije, o lidech, které zná, a věcech, které vlastní, a na podobné otázky umí odpovídat. Dokáže se jednoduchým způsobem domluvit, mluví-li partner pomalu a jasně a je ochoten mu/jí pomoci.

3.1.1 REFERENČNÍ ÚROVNĚ PRO ČEŠTINU JAKO CIZÍ JAZYK

Pro naši práci jsou klíčové referenční úrovně popisující češtinu jako cizí jazyk. Pro tento obor byly ze zadání Rady Evropy dosud popsány čtyři referenční úrovně, z nichž tři vyšly v roce 2005 v Ústavu pro informace ve vzdělávání a to úrovně A1, A2, a B2. Popis úrovně A1 vydalo MŠMT ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci. Popis této referenční úrovně zpracovali autoři J. Línek a K. Vlasáková v čele s M. Hádkovou. Úroveň A2 popsala vedoucí projektu M. Čadská spolu s V. Bidlasem, H. Confortiovou a M. Turzíkovicou. Jejich práci vydalo také MŠMT ve spolupráci s Ústavem jazykové přípravy Univerzity Karlovy v Praze. Popis Prahové úrovně byl publikován již v roce 2001 s označením B1 kolektivem autorů pod vedením M. Šáry. Úroveň B2 vydanou opět pod MŠMT zpracoval kolektiv autorů pod vedením J. Holuba.

O tyto popisy referenčních úrovní se budeme opírat při analyzování a srovnávání učebnic češtiny pro cizince z námi stanovených hledisek se zřetelem k číslovkám. Pro představu se pokusíme přiblížit jednotlivé popsané úrovně, nicméně však pouze v hrubých konturách. Podrobný popis výstupů, cílů a učebních strategií se nachází ve výše odkazovaných kompletních popisech referenčních úrovní. Dle našeho názoru za dosud chybějícími popisy zbývajících dvou úrovní (C1 a C2) stojí finanční náročnost vypracování popisu a předpokládané nižší procento uživatelů popisů těchto úrovní.

Úroveň A1

Úroveň A1 podle SERR charakterizuje nejnižší úroveň užívání jazyka. Pro mnohé studenty může být tato úroveň konečná, pokrývající jejich komunikační potřeby a tito studenti tedy nemají potřebu či nechtějí svoji jazykovou vybavenost dále rozvíjet, např. z důvodu pouze krátkodobého pobytu v ČR apod. Popis referenční úrovně A1 tuto skutečnost reflektuje a pouze nabízí spektrum jazykového materiálu, ze kterého si zájemce o studium vybere informace, které mu umožní být komunikaci úspěšný. Různorodost uchazečů o získání úrovně A1 je velká.

Zájemci o studium se liší jednak základními charakteristikami, jako jsou pohlaví, věk nebo sociální status, jednak především svými komunikačními cíli. Jiné cíle bude mít zájemce o studium některého vysoce specializovaného oboru na některé naší univerzitě, zcela odlišné cíle bude mít dělník pracující zde v rámci krátkodobého kontraktu. Zásadní je také typologická odlišnost rodného jazyka zájemce o studium a cílové češtiny. Studium probíhá jinak pro cizince se slovanskými kořeny a jinak pro například studenty z asijských

zemí. Při nabývání znalostí jinojazyčného kódu je nutné vzít v potaz také interkulturní difference. Například německý mluvčí má zpravidla dobré povědomí o středoevropské realitě, student z Japonska se bude potýkat mimo jiné i s interkulturními nejasnostmi. Studium bude samozřejmě vždy probíhat různým tempem a nabytí znalostí úrovně A1 bude tedy postupovat odlišně v českém prostředí a jinak v prostředí jinojazyčném. Protože je úroveň A1 úrovní základní, jsou výstupní komunikační dovednosti tedy odpovídajícím způsobem redukovány, jak je vidět z následujících naznačených výstupů týkajících se ústní interakce.

Student má být schopen poradit si v základních komunikačních situacích týkajících se jeho osoby, např. v obchodě. Je schopen i základní komunikace s rodilým mluvčím za předpokladu přizpůsobení tempa řeči či volby jazykových prostředků u komunikačního partnera. Student se umí představit a dokáže referovat o sobě, svých zájmech, o tom kde žije, o svých příbuzných apod. Dovede také zahájit a ukončit konverzaci pomocí ustálených frází. (Hádková a kol., 2005)

Mluvčí dosahující této úrovně jsou zpravidla schopni komunikovat na jednoduché úrovni o obecně známých tématech. Co se psaného projevu týče, bez větších obtíží vyplní jednoduché dotazníky či formuláře, napíše pohlednici či se krátce písemně představí. Dotazníky a formuláře je student samozřejmě schopen nejen vyplnit ale i bez problémů jim porozumět. Dokáže nalézt informace ohledně různých kulturních akcí, například na plakátech či letáčích, rozumí základním výrazům ohledně cestování, dopravy či práce na PC. Bez větších obtíží student rozumí jednoduchým otázkám a také údajům o cenách, časech atd. (Hádková a kol., 2005)

Všechny tyto komunikační dovednosti jsou bezpodmínečně vázány na znalost gramatického minima, proto základy gramatiky prostupují již popisem referenční úrovně A1. V českém prostředí to tedy znamená zejména české skloňování. Vzhledem k charakteru českého jazyka a jeho variet (spisovná čeština, obecná čeština, dialekty) je nutné připomenout, že nerodilý student češtiny se ve standartních reálných situacích nebude setkávat pouze se spisovnou češtinou. Nicméně úroveň A1 je úrovní prvotního kontaktu, a proto není žádoucí, aby se student v rámci studia seznamoval s dalšími formami jazyka, dokud neovládá variety spisovné a tedy základní. Důvodem je především ohled na reálné situace, v nichž by se mluvčí mohl dostat do komplikované komunikační situace při použití výrazně obecně české prostředku. Předpokládá se totiž, že studenti

jazyka užívají obecně české formy proto, že již rozumí formám spisovným. Případný komunikační partner by proto mohl ztratit komunikační vstřícnost a přejít do rychlejšího tempa řeči, či využít nespisovné češtiny nebo dokonce slangismů. Výsledná komunikační situace by se pro mluvčího úrovně A1 mohla stát komunikačně nezvladatelnou. Popis referenční úrovně A1 pro češtinu jako cizí jazyk uvádí i konkrétní příklady problematických sdělení: „*Za támhletěma domama si vodbočte. Vod tý školy furt dál. Bejt tu dycky ten malej stůl, je to tu dobrý. Ten starej je vod vedle. Čěče, dyk vo nic nejde. Od té šaliny deset metrů. Co s tym dělaš? Pod'me do sklípka na sklénku červeného. atd.*“ (Hádková a kol., 2005, s. 3) V rámci úrovně A1 je žádoucí omezit znalost číslovkových tvarů. (Hádková a kol., 2005) Student zvládne číslovky pouze několika typů v závislosti na jejich funkci. U základních číslovek se předpokládá ovládnutí číslovkových tvarů v příslušných pádech a schopnost přiřadit adekvátní tvar počítaného jevu, zpravidla substantiva, k dané číslovce (např. *jeden strom, dva stromy, deset stromů*). Student by měl rovněž zvládnout čtení základních číselných údajů.

Při získávání úrovně A1 považuje referenční popis za dostatečnou znalost prvních přibližně dvanácti číslovek a jejich singulárních nominativů, genitivů a akuzativů. Zpravidla si však mluvčí vystačí s prvními několika řadovými číslovkami. Násobné číslovky jsou zastoupeny pouze výrazem *jednou* a složeninami s komponentem *-krát* (*jedenkrát i mockrát*). Číslovky neurčité prezentují poprvé tázací tvary *kolik, kolikátý a kolikrát*. Co se dále týče číslovek neurčitých je doporučována znalost výrazů *moc, hodně, málo, několik* a *pár*, které se pojí s genitivem substantiva, záporných zájmen *nic* a *žádný* s kvantitativním významem. (Hádková a kol., 2005) Pro pojmenování bankovek či jiných základních komunikačních témat jsou v rámci úrovně A1 probírána pojmenování číslovek typu *dvacka, padesátka* aj. Do popisu byly zapracovány pouze minimálně číslovky podílové a to tvary *čtvrt, půl, tři čtvrtě* a jejich substantivizované podoby *čtvrťka, půlka*, často ve spojení s genitivem. Aktivní znalost dalších typů číslovek se u této úrovně nepředpokládá.

Syntaktické funkce číslovek definuje popis referenční úrovně A1 takto: „*Základní číslovky tvoří nevalenční determinant S: Vidím tři ulice. Máš šest bratrů. Řadové číslovky plní adjektivní syntaktické funkce: Chci ten druhý svetr. Násobné složeniny s -krát tvoří (samostatně, nebo se S/ADV výrazem pro časový úsek) nevalenční okolnostní doplnění přísudku: Viděl jsem ten film dvakrát. Plavu dvakrát za týden. Neurčité číslovky plní*

funkce číslovek základních, řadových a násobných: Kolikátý jsi? Číselná substantiva se syntakticky chovají jako substantiva: Vezmu si dvě stovky. Podílové číslovky (i jejich S verze) plní substantivní syntaktické funkce: Chci čtvrtku chleba.“ (Hádková a kol., 2005, s. 253)

Úroveň A2

Studenti dosahující úrovně A2 by měli být schopni užívat poměrně velký počet jazykových funkcí a umět užívat i vcelku rozsáhlý rejstřík pojmů, a to jak obecných, tak specifických. Na základě popisu referenční úrovně pro češtinu můžeme říci, že se student orientuje v základních situacích každodenního života.

Dokáže se tedy domluvit v restauraci či obchodě, rovněž také na poště nebo vyřídit běžné záležitosti v bance. Je schopen požádat o jednoduché informace ohledně dopravy a cestování, či se zeptat na cestu. Student si dovede objednat v restauraci a umí také vyjádřit pozvání, omluvu apod. Dokáže také uplatnit své rozšířené znalosti ohledně popisů osob, zálib, zaměstnání apod. Student porozumí jednoduchým dialogům z běžného života, jsou-li pronášeny pomalým tempem se zřetelnou výslovností bez obecně českých jazykových prostředků. V případě složitějších konverzací rozumí student nosné myšlenky, v případě televizních pořadů porozumění usnadní obrazový materiál. Z písemných zpráv a novin student identifikuje hlavní témata článků. Student je schopen porozumět jednoduchému návodu, receptu či pokynům v počítačových programech. Písemně se student realizuje v jednoduchých větách či vzkazech. Bez velkých obtíží písemně popíše (například do dopisu) sebe, svůj život, záliby rodinu aj. Student by měl být schopen nejen komunikace tváří v tvář, ale i prostřednictvím telefonu. (Čadská a kol., 2005)

Popis referenční úrovně Čeština jako cizí jazyk – úroveň A2 (Čadská a kol., 2005) v Dodatku B přináší gramatický přehled tvarosloví. *„Jeho smyslem je předložit uživatelům příručky gramatiku v určitém systému a poskytnout jim vodítka při zpracovávání konkrétních učebních materiálů. Tento rozsáhlý výklad (s četnými příklady) je doplněn na příslušných místech poznámkami, co je a co není pro úroveň A2 závazné.“* (Čadská a kol., 2006, s. 3) V této části nechybí gramatický popis číslovek, a tedy i číslovek nad rámec adekvátních znalostí pro úroveň A2. Číslovky jsou zde popsány přehledně a zejména číslovky základní jsou zpracovány dle našeho názoru dostatečně. Na základě skloňování jsou číslovky základní rozříděny a doplněny adekvátními popisy a příklady.

Z číslovek základních jsou pro úroveň A2 vyloučeny číslovky označující vyšší počet (*milion, miliarda*). Rovněž s vyššími řadovými a násobnými číslovkami se na úrovni A2 nepočítá. S možností výčtu *za první, za druhé* se studenti seznamují pouze lexikálně. (Čadská a kol., 2005) Číslovky druhové a podílné se do úrovně A2 také neřadí a číslovky souborové jsou probírány pouze lexikálně. Číslovky jsou ve čtvrté kapitole popisu zapracovány do tzv. obecných pojmů, což jsou kategorizované pojmy vycházející z předpokládané komunikace. (Čadská a kol., 2005) Tyto pojmy popis této úrovně třídí do osmi kategorií: 1. Vyjadřování v rámci základních kategorií existence; 2. Různé formy vyjádření existence v prostoru; 3. Různé formy vyjádření času či existence v čase; 4. Vyjádření různých forem kvantity; 5. Vyjádření různých forem kvality; 6. Vyjádření různých forem duševních pochodů; 7. Vyjádření různých forem vztahového pojetí skutečnosti (relace) a 8. Deixis. (Čadská a kol., 2005) Číslovky, konkrétně číslovky řadové, nacházíme poprvé v kategoriích třetí a jako hlavní opěrný bod se prolínají kategorií čtvrtou.

V kapitole páté, která se orientuje na tzv. specifické pojmy³, se pracuje se třinácti tematickými okruhy: 1. Osobní údaje; 2. Dům, domácnost, nejbližší okolí; 3. Každodenní život; 4. Volný čas, zábava; 5. Cestování; 6. Vztahy s lidmi; 7. Sdělovací prostředky, sdělovací technika; 8. Zdraví, nemoc; 9. Vzdělání; 10. Nákupy; 11. Stravování; 12. Služby a 13. Počasí, podnebí. Číslovky nacházíme přímo zmíněné v prvním okruhu a také v okruhu dvanáctém, kde jsou spojovány s problematikou bankovníctví.

Úroveň B1 (Prahová)

Samotné označení Prahová úroveň dokazuje, že student dosáhl jistého stupně znalostí, které umožňují plynulejší komunikaci, než tomu bylo v předchozích dvou stupních. Student tedy rozumí bez potíží komunikaci týkající se běžných témat, oblastí jeho zájmu, školy, práci apod. Předpokládá se přizpůsobení komunikačního partnera ve smyslu užívání spisovného jazyka. Student rozumí smyslu televizních pořadů či rozhlasového vysílání, jsou-li produkovány zřetelnou výslovností a pomalým tempem. Co se čtení týče, rozumí student textům, které obsahují slovní zásobu jemu blízkou či často užívanou v každodenním životě. Student nemá potíže s porozuměním popisům událostí, pocitů či přání v osobní korespondenci. Dokáže si poradit s většinou běžně vyvstalých situací při cestování. Student se také umí zapojit do konverzace bez předchozí přípravy, týká-li se jeho oblíbených témat či běžného života. Při samostatném ústním projevu dokáže

---

³ Kapitola *Specifické pojmy* obsahuje cca 1000 lexikálních jednotek, jež jsou nezbytné pro základní orientaci uživatele v běžných komunikativních situacích. (Čadská a kol., 2005)

student jednoduše spojovat fráze určené k popisům svých zážitků či událostí, snů, cílů aj. Student také zvládá stručně odůvodnit a vysvětlit své postoje, názory nebo plány. Dokáže také převyprávět či písemně popsat jednoduchým způsobem příběh shlédnutého filmu či přečtené knihy a vylíčit své reakce. Dokáže také psát osobní dopisy či souvislé texty na témata, která jsou mu dobře známa. (Šára a kol., 2001)

V části věnované morfologii je obsažen popis číslovek, který je doplněn poznámkami o zařazení či nezařazení daných jevů do úrovně B1. U číslovek základních, druhových, řadových a souborových je vždy uveden odkaz do části Obecné pojmy, konkrétně do pojmosloví označování kvantity. U číslovek řadových je to označování pořadí, u druhových druhovost a u souborových počitatelnost. U skloňování základních číslovek *tři* a *čtyři* je uveden i výraz *třema* pro plurál, který je s poznámkou, že se užívá v běžně mluveném jazyce. U číslovek *sto*, *tisíc*, *milion* a *miliarda* jsou vypsány jejich příslušnosti k substantivním vzorům a ke skloňování je zde pravidlo: „*Číslovka se skloňuje a počítané slovo je v G pl. Existují další varianty, ale s těmi se v Pražské úrovni nepočítá.*“ (Šára a kol., 2001, s. 290) Vynechává se tedy možnost shody pádu počítaného předmětu s pádem číslovky. V rámci adjektivních násobných číslovek typu dvojité/dvojnásobný se pro Pražskou úroveň počítá pouze se slovy: *jednoduchý*, *dvojitý/dvojnásobný*. (Šára a kol., 2001) U číslovek neurčitých jsou vždy, vyjma samostatně popsaných základních číslovek, uvedeny neurčité formy daných druhů číslovek s pokynem ke srovnání s číslovkami určitými téže typu.

Úroveň B2

Popis referenční úrovně B2 zahrnuje několik úrovní charakteristiky výstupních znalostí této úrovně. Cíl je zde tedy formulován ve třech rovinách obecnosti: obecná charakteristika, rozšířená charakteristika a konkrétní naplňování cíle. Nebudeme tedy opakovat již řečené a pokusíme se stejnou formou jako u úrovně předešlých v krátkosti shrnout výstupní dovednosti studenta.

Mluví tedy bez obtíží rozumí hlavním myšlenkám všeho, co komunikační partner pronáší spisovnou formou jazyka. Rozumí také přednáškám, seminářům a diskuzím týkajících se oblastí jeho zájmu, rozumí rozhlasovým a dokumentárním pořadům, jsou-li ve spisovném jazyce. Stejně tak zpravidla rozumí televizním pořadům. Dokáže používat vhodné strategie umožňující lepší porozumění, např. při poslechu se soustředí na celkový smysl a orientuje se na hlavní body tématu, dokáže také využít kontextu. Student rychle

pochozí obsah a smysl článku a posoudí, zda je nutné jejich podrobnější čtení. Bez problémů a detailně rozumí textům ze svého oboru a okruhu zájmů. Za použití slovníků je schopen detailně porozumět odborným článkům, které stojí mimo oblasti jeho zájmů. Student zvládá přirozeně započít, udržovat a zakončit konverzaci, bez potíží střídá role posluchače a mluvčího. Je schopen zúčastnit se komplexnějších rozhovorů, umí zdůvodnit a obhájit své názory, nemá potíže vyjádřit své emoce v nejrůznější intenzitě. Bez zvýšeného úsilí ostatních účastníků komunikace může vést plynule a spontánně běžný rozhovor s rodilými mluvčími. Studentovy znalosti pokrývají širokou škálu témat z okruhu jeho zájmů. Student dokáže ústně shrnout vyslechnuté rozhovory a diskuse, zvládne převyprávět děj filmu nebo divadelního představení. Co se týče písemného projevu, zvládá student zpracovat podrobné texty či slohové práce, tematicky zapadající do okruhu jeho zájmů. Umí písemně rekapitulovat informace, v textu je schopen vyzdvihnout důležité body.

Studenti tedy budou schopni češtinu používat takovým způsobem, aby se dovedli vypořádat s požadavky (především jazykovými), které na ně budou klást nastalé komunikační situace. (Holub a kol., 2005) Nejkomplexněji jsou číslovky popsány ve čtvrté části Dodatku B, který se věnuje české morfologii. Podle Adamovičové a Hasila (2006), kteří hodnotili toto zpracování úrovně B2, je popis české gramatiky v tomto dodatku zpracován novátorským způsobem, který v české lingvistice nemá obdoby. Způsob prezentace stírá tradiční český způsob prezentace gramatiky horizontálně a vertikálně a postupuje od výpovědi až k náležitým gramatickým formám jednotlivých členů výpovědi. (Adamovičová – Hasil, 2006) Velmi konkrétně jsou zde popsány gramatické jevy, se kterými se student úrovně B2 již setkal, např.: *Základní číslovky (určité a neurčité) - Student na úrovni B2 rozumí jejich užití, ví, že se spojují s počítatelnými substantivy a sám je dovede používat spolu s gramatickou kategorií čísla jako základních prostředků kvantifikace.* (Holub a kol., 2005)

Student tedy ovládá základní číslovky a jejich skloňování, rozumí a dokáže použít číslovky řadové, jejichž vyšším řádům rozumí, ač jich zpravidla v praxi příliš neuzívá. Student ovládá problematiku zbylých druhů číslovek a v rámci jejich základní charakteristiky je umí optimálně použít, např. číslovkám dílovým tedy rozumí a dokáže je adekvátně využít pro vyjádření číselně specifikované části celku. V rámci popisu úrovně B2 jsou číslovky zohledněny i v rovině alternativních derivovaných funkcí jazyka, tedy

v problematice spisovné a obecné češtiny, a to zejména v rovině morfologické, např.: *Číslovka tři má v SČ v G podobu tří i třech, v i je v OČ podoba třema.* (Holub a kol., 2005) Číslovky jsou adekvátně zařazeny v rámci obecných i specifických pojmů, které postihují rovinu slovní zásoby a možných komunikačních situací.

4 UČEBNICE JAKO EDUKAČNÍ MÉDIUM

Podle SSJČ (2005), kterému byla udělena kodifikační platnost a je tedy autoritativní příručkou, je učebnice kniha s učivem pro žáky, například učebnice dějepisu, případně jazyková učebnice, učebnice pro gymnázia či vysokoškolská učebnice. Z didaktického hlediska je však učebnice více než jen kniha s učivem. Průcha nahlíží na učebnici jako na součást nejméně tří systémů: a) jako na prvek kurikulárního projektu, tzn. jako na součást dokumentů normativního typu tzv. vzdělávacích programů, b) jako na součást souboru didaktických prostředků, tedy součást všech materiálních předmětů fungujících při realizaci vzdělání, c) jako na druh školních didaktických textů, které jsou speciálně konstruovány pro účely učení a vyučování. Průcha (1998) definuje učebnici jako nejrozšířenější typ knižní publikace uzpůsobené k didaktické komunikaci svým obsahem a strukturou.

Z námi sledovaného hlediska didaktiky cizích jazyků definuje Hendrich a kol. (1988) učebnici jako základní materiál, didaktický prostředek, sloužící k realizaci stanoveného cíle prostřednictvím svého obsahu a metodického pojetí ve struktuře vyučovacího procesu. Na učebnici tedy v této diplomové práci pohlížíme jako na druh textu, zpravidla tištěného ve formě knihy, který prostřednictvím souhrnně didakticky zpracovaného obsahu vede žáka ke stanoveným edukačním cílům a pomáhá učiteli ve volbě vyučovacích metod a didaktických postupů.

4.1 FUNKCE UČEBNICE V DIDAKTICKÉM PROCESU

Funkci učebnice rozlišuje Průcha (1998) na základě subjektů, které ji využívají. Zohledňuje tedy funkci učebnice pro žáky a funkci učebnice pro učitele. Toto rozdělení pokládáme za funkční a praktické. Pro žáka je učebnice informačním pramenem, zprostředkovává však nejen informace, ale i postoje a hodnoty.⁴ Oproti tomu učitel

---

⁴ Podle Průchy (1998) však ne vždy prezentují učebnice žákům postoje a hodnoty adekvátně. Průcha popisuje prezentaci jiných zemí, národů a kultur v učebnicích, při které některé učebnice prezentují o jiných národech a zemích klišé a stereotypy, které v žácích navozují nežádoucí představy o těchto zemích a nežádoucí postoje k nim. Předkládá ve své publikaci *Učebnice: Teorie a analýza edukačního média: Příručka pro studenty*,

zpravidla používá učebnici jako opěrný bod při plánování své přípravy, pro volbu didaktických postupů a výukových metod.

V následující tabulce jsou zaznamenány taxonomie funkcí učebnic podle Zujeva (1986), Průchy (1997) a Skalkové (2007). Barevně jsou zde znázorněny shody v jednotlivých tříděních. Učebnice by tedy měla řádně plnit své funkce a zároveň být ve shodě s tempem vývinu žákovy osobnosti a respektovat psychické zvláštnosti úměrné věku.

Tabulka 3: Funkce učebnice

Funkce učebnice			
podle Zujeva, 1986	podle Průchy, 1998		podle Skalkové, 2007
1. informační	didaktická	informativní	poznávací
2. transformační		metodologická	systemizační
3. systematizační		formativní	upevňovací
4. zpevňovací a kontrolní	organizační	plánovací	kontrolní
5. sebezdvělávací		motivační	motivační
6. integrační		řídící proces vyučování a učení	sebezdvělávací
7. koordinační		kontrolní	koordinační
8. rozvojově výchovná		sebekontrolní	rozvíjející
9. -		-	výchovná
10. -		-	orientační

4.1.1 STRUKTURA UČEBNICE

Strukturu učebnice tvoří tzv. strukturální komponenty, tj. soubor prvků, které jsou v těsném vztahu s jinými komponenty učebnice a vytváří fungující celek s přesně vymezenou formou a vlastními realizačními prostředky. Obecně můžeme vydělit z učebnice dvě složky: verbální a neverbální, které jsou strukturovány do specifických komponentů. Strukturální komponenty textové složky vymezili ve své práci Doleček, Řešátko a Dokoupil (1975) na základě jejich funkcí do sedmi skupin: motivační text, výkladový text, regulační text (uděluje pokyny), ukázky a příklady, otázky a prostředky zpětné vazby (klíče, výsledky aj.). Další a jemněji tříděné taxonomie vypracovali později zejména autoři Bednařík (1981) pro učebnice fyziky, Wahla (1983) pro učebnice zeměpisu, Michovský (1981) pro učebnice dějepisu a Průcha (1998) pro učebnice univerzálně.

---

učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky mimo jiné případovou studii nazvanou Co se čeští žáci naučí z učebnic o Holandsku? Na místě je vzhledem k naší tematice otázka, jak prezentují studentům češtiny učebnice češtiny jako cizího jazyka Čechy a Českou republiku.

Třídění strukturních komponentů učebnice podle J. Průchy (1998) je zaznamenáno v tabulce na následující straně. Jednotlivé komponenty jsou zde rozčleněny do tří skupin podle příslušné didaktické funkce komponentů (I, II, III) a následně do 2 podskupin podle způsobu vyjádření určitého komponentu v učebnici (A, B, C, D, E).

Obvyklé členění učebnice samozřejmě zahrnuje určitý počet kapitol či lekcí, které obsahují samostatný, popř. navazující tematický celek. Některé učebnice lekce dále člení na několik částí, přičemž poslední v dané lekci může být část opakovací. Jiné učebnice zařazují opakovací lekce jako řádnou lekci po určitém počtu tematických celků. Nacházíme i učebnice, které volí průběžné opakování a opakovací lekce tedy nezařazují. Opakování a procvičování se také zařazuje do samostatných cvičebnic či pracovních sešitů, žáci tak mohou při opakování (možno i samostatném) těžit z návaznosti na učebnici. U novějších publikací lze nalézt doplnění na CD s poslechy či interaktivním procvičováním. Interaktivnosti dosahují učebnice také díky umožnění (leckdy po zadání kódu z učebnice) přístupu studentům na své webové stránky, kde student nalezne další materiály či cvičení. O způsobu používání učebnice a k ní přílehlých materiálů rozhoduje učitel (vyjma učebnic určených k samostudiu) a to v závislosti na vytyčených cílech a metodách, jimiž se chystá cílů se studenty dosáhnout. Některé učebnice vycházejí doplněny o metodickou příručku pro učitele, souhrn doplnění k tématu, návrhy aktivit či zpracované testy k jednotlivým tematickým celkům.

Tabulka 4: Třídění strukturních komponentů učebnice podle Průchy (1998)

I. APARÁT PREZENTACE UČIVA	II. APARÁT ŘÍDÍCÍ UČENÍ	III. APARÁT ORIENTAČNÍ
<p>(A) verbální komponenty</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. výkladový text prostý 2. výkladový text zpřehledněný (přehledová schémata, tabulky aj. k výkladu učiva) 3. shrnutí učiva k celému ročníku 4. shrnutí učiva k tématům (kapitolám, lekcím) 5. shrnutí učiva k předchozímu ročníku 6. doplňující texty (dokumentační materiál, citace z pramenů, statistické tabulky aj.) 7. poznámky a vysvětlivky 8. podtexty k vyobrazením 9. slovníčky pojmů, cizích slov aj. (s vysvětlením) 	<p>(C) verbální komponenty</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. předmluva (úvod do předmětu, ročníku pro žáky) 2. návod k práci s učebnicí (pro žáky a/nebo učitele) 3. stimulace celková (podměty k zamyšlení, otázky aj. před celkovým učivem k ročníku) 4. stimulace detailní (podněty k zamyšlení, otázky aj. před nebo v průběhu lekcí, témat) 5. odlišení úrovní učiva (základní – rozšiřující, povinné – nepovinné apod.) 6. otázky a úkoly za témata či lekcemi 7. otázky a úkoly k celému ročníku (opakování) 8. otázky a úkoly k předchozímu ročníku (opakování) 9. instrukce k úkolům komplexnější povahy (návody k pokusům, laboratorním pracím, pozorování aj.) 10. náměty pro mimoškolní činnosti s využitím učiva 11. explicitní vyjádření cílů učení pro žáky 12. prostředky a/nebo instrukce k sebehodnocení pro žáky (testy a jiné způsoby hodnocení výsledků učení) 13. výsledky úkolů a cvičení (správné řešení, správné odpovědi apod.) 14. odkazy na jiné zdroje informací (bibliografie, doporučená literatura aj.) 	<p>(E) verbální komponenty</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. obsah učebnice 2. členění učebnice na tematické bloky, kapitoly, lekce aj. 3. marginálie, výhmaty, živá záhlaví aj. 4. rejstřík (věcný, jmenný, smíšený)
<p>(B) obrazové komponenty</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. umělecké ilustrace 2. nauková ilustrace (schématické kresby, aj.) 3. fotografie 4. mapy, kartogramy, plánky, grafy, diagramy aj. 5. obrazová prezentace barevná (tj. použití nejméně jedné barvy odlišné od barvy běžného textu) 	<p>(D) obrazové komponenty</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. grafické symboly označující určité části textu (poučky, pravidla úkoly, cvičení aj.) 2. užití zvláštní barvy pro určité části verbálního textu 3. užití zvláštního písma (tučné písmo, kurzíva aj.) pro určité části verbálního textu 4. využití přední nebo zadní obálky (předsádky) pro schémata, tabulky aj. 	

Analytická část

1 ANALÝZA NUMERÁLIÍ V UČEBNICÍCH ČEŠTINY PRO CIZINCE

1.1 KRITÉRIA PRO ANALÝZU

Abychom mohli provést analýzu stavu numerálií v dostupných učebnicích češtiny pro cizince, bylo nutné stanovit kritéria, na jejichž základě budeme učebnice porovnávat a hodnotit. Tato kritéria by měla postihnout komplexně numerálie v učebnicích a umožnit horizontální i vertikální srovnání učebnic. Horizontálním srovnáním máme na mysli porovnání učebnic, které si kladou za cíl stejnou výchozí i konečnou úroveň. Vertikálním srovnáním budeme analyzovat stav numerálií v na sebe navazujících učebnicích, jejich pojetí v dané sérii, návaznost prezentace číslovek a její umístění.

Jako první kritérium jsme zvolili samotnou prezentaci číslovek, její formu, množství a celkové rozmístění. Druhým kritériem pro komplexní srovnání je úroveň procvičení, jeho umístění, rozsah, stupeň obtížnosti, srozumitelnost a množství příležitostí k procvičení číslovek. Třetí kritérium je volba číslovek vzhledem k tématu lekce, zda jsou číslovky adekvátně sladěny s tematikou dané lekce. Prezentace využití číslovek v textu, popř. praxi je kritérium čtvrté. Za důležitou považujeme i míru shody učebnic z hlediska probírání číslovek s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk, proto jsme ji zvolili jako páté kritérium. Poslední, avšak neméně podstatné, je kritérium postihující míru přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích.

1.2 VOLBA ANALYZOVANÝCH UČEBNIC

Analyzovat jsme se pokusili veškeré dostupné učebnice češtiny pro cizince orientované na dospělého uživatele, které byly vydány u nás v roce 2004 a déle a ty, kterým po tomto roce vyšla přepracovaná vydání. Využili jsme především fondy Knihovny města Plzně, Univerzitní knihovny i Vědecké knihovny města Plzně. Z analýzy jsme vyloučili učebnice tematicky orientované pouze na úzkou skupinu klientů jako je například Čeština pro ekonomy autorem Čechové a Remediosové (2008). Rovněž do srovnání nezahrnujeme intenzivní kurzy češtiny omezené pouze na nabytí znalosti češtiny tzv. pro přežití, jako je například publikace Hádkové (2006) Czech in 30 days - Česky za 30 dní,

kteřá bývá již na pultech knihkupců označována jako Praktický anglicko-český průvodce pro výuku češtiny s učitelem.⁵

Z analýzy jsme rovněž vyloučili učebnice vypracované pro uživatele se zvládnutou úrovní vyšší než je B2 jako například publikace Čeština pro středně a více pokročilé (Bischofová a kol., 2011), která dle našeho názoru překračuje hranici znalosti B2. Důvodem je úzká cílová skupina a nízký počet dostupných publikací na trhu. Rovněž jsme z analýzy vynechali obsáhlou publikaci (2008) Remediosové a Pintarové s titulem Chceme si porozumět a domluvit se, která je určena pro výuku češtiny žadatelů o mezinárodní ochranu, z důvodu její specifčnosti, omezeného užití a nedostupnosti pro běžné zájemce o studium. Tato publikace přizpůsobuje slovní zásobu i témata svým předpokládaným uživatelům, z nichž se u většiny z nich pokládá dosažená úroveň znalostí po absolvování kurzu za konečnou. V průběhu práce jsme také vyloučili publikaci Froulíkové (2002) Zahrada českého jazyka. Tato učebnice má navazovat na námi analyzovaný první díl Adam a Eva v českém ráji (2008). V této publikaci však nejsou číslovky dále probírány a k námi analyzovanému tématu zde nejsou žádné nové informace. Druhý díl tedy pouze opakuje a místy procvičuje látku prvního dílu. Vzhledem k této skutečnosti jsme jej vyloučili ze samostatné analýzy a do naší práce nezahrnujeme analýzu této série. S ohledem na naše jazykové vybavení jsme neanalyzovali publikace, se kterými nebylo možno pracovat bez znalosti mediačního jazyka a nenabízeli další jazykové mutace či varianty, které by práci umožnili, např. publikace Parler tchèque - c'est possible! (Hansch, Šabršulová, 2007) Námi akceptovanými mediačními jazyky pro alespoň jednu mutaci případné série byly angličtina, němčina a italština.

---

⁵ Například prodejní popis na webu <http://www.dumknihy.cz/czech-in-30-days-cesky-za-30-dni>.
Kontrolováno ke dni 29. 3. 2014 12:44.

2 ANALÝZA UČEBNIC

2.1 ČEŠTINA PRO CIZINCE / CZECH FOR FOREIGNERS H + H A1–A2 ; B1 / MINI – MEDIUM

Autoři: Hronová Karla, Hron Josef

Uvedená úroveň dle SERR: A1 – A2, B1

Počet stran: 518

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Presentace číslovek

První seznámení s číslovkami probíhá ve druhé lekci, studentovi je zde předložen seznam slovně i numericky zapsaných základních číslovek v rozsahu 1 – 20. U číslovky *jeden* je prezentována jen varianta *jedna*. Na prvotní expozici navazuje téma *Kolik je hodin*, předkládající číslovky jako formu vyjadřování času, zatím však pouze celých hodin. Vhodně je upozorněno na akuzativní formu číslovky *jeden* – *v jednu hodinu* ve srovnání nejen s číslovkou *dvanáct*, *ve dvanáct hodin*. Řadové číslovky *druhý*, *třetí* se poprvé objevují v lekci druhé v úvodním článku a následně ve slovní zásobě jako statická slovíčka, nicméně číslovka *první* chybí, ve výčtu v textu je nahrazena číslovkou *jeden*: „*Prodavač ukazuje jeden, druhý, třetí...*“ (Hronová, Hron, 2009, s. 52)

V páté lekci přichází rozšíření číslovek od 20 do 99 a také prezentace práce s číslovkami *sto*, *tisíc* a *milion*. S číslovkami se student dále setká při prezentaci nominativu a akuzativu substantiv a adjektiv v rámci příkladů pro číslovky *dva*, *dvě* a *tři*, *čtyři*. Řadové číslovky jsou komplexně představeny v lekci sedmé. Spojení číslovky a počítaného předmětu je předkládáno na platformě tématu *Oslavy a svátky* jedenácté lekce. Přísluvečné spřežky vzniklé spojením předložek s číslovkami jsou krátce prezentovány v lekci třinácté, vyjma zapojení v textu jim následně není věnována pozornost. Patnáctá lekce pracuje velmi přehledně s prostředky vyjadřování přesného času zatím v základní podobě: *půl páté* apod. V osmnácté lekci je slovní zásoba obohacena o číslovku *šestina*, ovšem zařazenou jako slovíčko. Instrumentál číslovek je probírán rovněž v lekci osmnácté. Za nešťastné považujeme zmínění variantních podob (*dvaadvacet*, *dvaadvacátý*) číslovek základních i řadových až v lekci osmnácté, student se s nimi v běžné konverzaci může v reálném životě setkat dříve než po prostudování více jak poloviny učebnice. Rovněž za problematické považujeme umístění prezentace číslovek *dva* a *oba* a jejich deklinace

ve spojení se substantivy *ruce, nohy* až v lekcí dvacáté čtvrté. V souvislosti se substantivy pomnožnými a hromadnými prezentuje tato publikace číslovky druhové, jejichž označení druhové se tato kniha vyhýbá a nahrazuje je popisným označením *číslovky typu „dvoje“* či anglickým překladem *The numerals of the type „dvoje, čtyři“*. Tato odchylka od české terminologie může způsobit komplikace studentům pracujícím i s jinou literaturou.

2. Procvičení číslovek

V souvislosti s prvním představením číslovek nabízí učebnice studentům několik cvičení. Zastoupeno je jedno výslovnostní, dvě komunikační – obě ovšem silně mechanická s tituly *Odpovídejte, kolik je hodin* s následujícím číselným výčtem a *Odpovídejte dle vzoru: Kdy snídáte? Snídám v sedm hodin*. Číslovky jsou také zahrnuty v ostatních cvičeních v této lekcí, nicméně pozorujeme přespříliš časté opakování číslovky *osm* na úkor procvičení ostatních číslovek, celkem sedmkrát je zařazena do ostatních cvičení s tematikou aktuálního větného členění či pořádku slov ve větě. Oproti tomu druhá nejběžnější číslovka na těchto pěti stranách druhé lekce, číslovka *deset*, je zde zastoupena dvakrát. Cílené procvičení číslovek obecně považujeme za slabinu této publikace. Číslovky jsou po prezentaci okamžitě procvičeny zpravidla pouze dvěma cvičeními, v průběhu obvyklé kapitoly pak maximálně jednou. Zejména procvičení důležitého tématu vyjadřování času v lekcí patnácté pokládáme za zcela nedostatečné.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Texty a tematické celky v této učebnici dobře korespondují s realitou a tak i volba číslovek je ve většině případů v textech přiměřená a funkční. Například v osmé lekcí v rámci dílčího tematického celku *Předpověď počasí* jsou studentovi předkládány číslovky základní v podobách a množstvích, které odpovídá potřebám popisování stavu počasí. Zapojení číslovek v textech je velkým kladem této učebnice. Problémem se může stát velice rozsáhlá slovní zásoba, která ve společnosti opakování číslovek v textech se jeví obtížně, viz lekce patnáctá a téma *V technickém muzeu: „V podzemí budovy NTM, v hloubce 15 metrů pod úrovní terénu, totiž instalovali v polovině minulého století uhelný důl.“* (Hronová, Hron, 2009, s. 239)

4. Prezentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

Číslovky jsou zde zahrnuty do textů dle našeho názoru relativně dostatečně a vhodně odrážejí popsané komunikační situace. Je tomu tak především díky vhodné volbě

textů k jednotlivým tematickým celkům, např. článek *U lékařky* či *Posíláme informace*. V lekci dvanácté, kde je probírána tematika posílání informací, nacházíme i vhodně zařazená důležitá telefonní čísla (150, 155, 158, 156, 112). Číslovky v textech vhodně odrážejí běžnou realitu a připravují tak studenta na běžnou komunikaci.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Dle našeho názoru učebnice *Čeština pro cizince / Czech for Foreigners H + H* naplňuje požadavky kladené popisy referenčních úrovní češtiny jako cizího jazyka s výjimkou zohlednění jinojazyčných mluvčích zejména ve výslovnostní rovině.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro specifika jinojazyčných mluvčích

V této učebnici nechybí sociokulturní informace provázející potenciálního uživatele jazyka skrze místa možných multikulturních střetů. Její tematická škála odkazuje často na poměry v Čechách, na způsoby slavení svátků či další zvyklosti. Vzhledem k její podobě předpokládá anglicky mluvícího studenta a jakékoliv další přizpůsobení pro jinojazyčné mluvčí nenabízí. Máme tím na mysli, že nereflakuje možné potíže cizinců, jejichž rodný jazyk se od jazyků slovanských, potažmo anglosaských výrazně liší, jako například problémy, které španělským mluvčím může činit fonologická platnost vokalické délky, která ve španělštině neexistuje: *byt* [bit] x *být* [bi:t] (Hádková a kol., 2005, s. 53). Nacházíme také několik nedostatků po stránce informační jako je například použití pouze stupňů Celsia při popisu počasí, bez eventuálního vysvětlení či srovnání s jinými užívanými jednotkami. Oproti tomu je zde dle našeho názoru nadbytečně zařazen v lekci týkající se kultury přehled architektonických slohů u nás a v Anglii, avšak je označen *Chcete mě*, což podle struktury této knihy označuje výběrové učivo. Pomineme-li však nepotřebnost tohoto přehledu z hlediska informativního, lze na něm procvičit práci s číslovkami.

2.2 BRÁNA JAZYKA ČESKÉHO OTEVŘENÁ.

Intenzivní kurz pro mírně pokročilé na základě němčiny.

Autoři: Hasil Jiří; Hájková Eva; Hasilová Helena

Uvedená úroveň dle SERR: A2

Počet stran: I. část 154 s.; II. část 126 s.; Gramat. přehled 59 s.; Slovník 54 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Presentace číslovek

Komplexní prezentaci číslovek v tabulkách či popisech přímo v učebnici student nenalezne. Stejně jako další gramatické jevy, jsou číslovky obsaženy ve zdařile zpracovaném gramatickém přehledu, který je součástí tohoto vzdělávacího souboru. Číslovky jsou zde prezentovány v jednotném celku. Tento oddíl začíná přehlednou tabulkou, která číslovky nejen prezentuje, ale i srovnává. Na stejné linii jsou vypsány vždy číslovky základní, řadové a násobné, např. *tři, třetí, třikrát*.

V další části oddílu nacházíme i prezentaci práce s číslovkami základními při užití v matematických operacích. Jsou zohledněny jejich rodové diference a pod tabulkou se nachází poznámka o možné variantnosti podob číslovek, např. *dvacet jedna, jedenadvacet*. Tato diference je zde na příkladu *třicet tři, třiatřicet* prezentována ve všech pádech. Presentace deklinace číslovek zde pokrývá adekvátně problematiku a dostatečně názorně ji demonstruje pomocí příkladů v tabulkách. Nechybí popsání práce s číslovkami *dva, oba* a oddíl číslovek zahrnuje i zlomky, desetinná čísla a procenta. Velmi zdařile jsou zde zpracovány číslovky a jejich podoby v rámci slovních spojení v problematických pádech, např. *o dvaceti pěti / pětadvaceti poštovních známkách*. Cenné je vysvětlení problematiky deklinace s počítaným předmětem. Je zde i charakteristika používání číslovek při vyjadřování času a dat. Ve čtrnácti lekcích první části učebnice, které by měly navázat na základní znalosti uživatele, se poprvé student setká s číslovkami v kapitole druhé v rámci textu *Studujeme češtinu na Letní škole slovanských studií*.

Komplexnější prezentaci nacházíme v lekcích čtvrté. V rámci této kapitoly studenti pracují s fiktivním jídelním lístkem a v přílehlých textech jsou ilustrovány komunikační situace v restauraci, kavárně, menze, na ulici a v bistro. V textu navazujícím na jídelní lístek je několikrát v rámci objednávání zmíněna číslovka násobná *dvakrát*, např. „*Ano, španělský ptáček s rýží, to si dáme. Dvakrát, prosím.*“ (Hasil a kol., 2007, s. 44) V lekcích

desáté v souvislosti s časovými údaji a telefonováním jsou číslovky základní zopakovány. Druhá část knihy přináší jako nové učivo deklinaci číslovek, resp. její procvičení vzhledem k struktuře knihy.

2. Procvičení číslovek

Ve čtvrté lekci poprvé můžeme hovořit o cíleném procvičení číslovek. Na dvou stranách je zde šest cvičení, zaměřených především na komunikaci a na výslovnost číslovek, nicméně je zde i cvičení s početními úkoly se zadáním *Kolik to je? Nadiktujte příklady malému sourozenci a také je vypočítejte a celé přečtete znovu*. Dále jsou v lekci desáté číslovky znovu procvičeny v řadě převážně konverzačních cvičení. Řadové číslovky jsou procvičovány dvěma cvičeními v lekci čtrnácté. V druhé části učebnice nacházíme nejvíce cvičení k číslovkám v lekci páté. V rámci různých konverzačních cvičení v průběhu druhého dílu jsou dosud probrané číslovky procvičovány.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Číslovky jsou v průběhu prvního dílu učebnice silně opomíjeny, proto můžeme pouze konstatovat tři témata, která se číslovkám věnují. Číslovky základní se procvičují v tématu *Zvu tě na večeři* a v tématu *Haló, kdo volá* ve spojitosti s vyjadřováním času. Rovněž ve stejné funkci je nalezneme v tématu *Diář* lekce jedenácté. Řadové číslovky jsou svázány s lekcí čtrnáctou s názvem *Co Češi slaví*, tedy především s tématem Vánoce a oslav nového roku. Ve druhé části je deklinace číslovek probírána v rámci tématu *Nákupy* v lekci páté.

4. Presentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

I v případě, že vezmeme v potaz určení učebnice pro intenzivní jazykové kurzy s lektorem a nikoliv k samostudiu, považujeme zastoupení číslovek v textech první části za nedostatečné. Vyjma lekcí, které obsahují i procvičení číslovek, jsou číslovky v textech zastoupeny zřídka. Ve druhé části se nám situace jeví jako lepší, dialogy a texty jsou bohatší na číslovky nejen základní.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Jak sami autoři v předmluvě uvádí, kniha Brána jazyka českého otevřená vznikla před zpracováním jazykových standardů podle SERR. I přesto autorský kolektiv předpokládá, že student dosáhne po zvládnutí obou částí publikace úrovně odpovídající úrovni A2. S tímto tvrzením po prostudování obou částí knihy a příloh souhlasíme.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Tento soubor je cílen na německy mluvící uživatele a nemá jinojazyčnou alternativu, proto je zdařile přizpůsoben pro uživatele s mediačním jazykem němčinou a není přizpůsoben (a ani se o to nesnaží) pro další specifika jinojazyčných mluvčích. Přizpůsobení pro německy mluvící je však pojato zdařile, zejména bychom chtěli vyzdvihnout gramatický přehled a v něm obsažené gramatické vysvětlivky.

2.3 ČESKY, PROSÍM START

Autoři: Cvejnová Jitka

Uvedená úroveň dle SERR: neuvedeno

Počet stran: 128 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Presentace číslovek

Tato učebnice je určena studentům, u kterých se předpokládají problémy se studiem češtiny. Jsou to studenti, pro které je čeština prvním cizím jazykem, dále studenti neovládající latinku a studenti, kteří potřebují v počátku studia postupovat pomalejším tempem. Tato kniha je tedy úvodním kurzem, který lze využít i bez návaznosti dalších dílů. Číslovky jsou zde poprvé prezentovány v třetí lekci a to v rozsahu od nuly do deseti. V další části této lekce je probrána práce s číslovkami při určování času a seznam číslovek je zde rozšířen do dvaceti. Čtvrtá lekce znalost číslovek základních rozšiřuje. První setkání s číslovkami řadovými je pouze pasivní a to v lekci šesté v rámci prezentace měsíců. Šestá lekce také prezentuje číslovky základní vyšších řádů, od jednoho sta do tisíce. Komplexní prezentace řadových číslovek se nachází v lekci sedmé. K letopočtům a jejich čtení připojila autorka poznámku v lekci osmé.

2. Procvičení číslovek

V rámci první prezentace číslovek jsou číslovky velmi dobře procvičeny. K tomuto účelu je zde dostatek různorodých cvičení, stejně jako v další části, která zahrnuje problematiku určování času. Doposud probrané i nové znalosti jsou procvičovány i v lekci čtvrté. Problematika číslovek řadových je rovněž procvičena velmi dobře. Celkově

je frekvence procvičení číslovek velmi vysoká, učebnice zpětně opakuje již probrané a vhodně navazuje nové učivo.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Číslovky jsou zařazeny do lekcí v rámci odpovídajících tematických celků. Základní úvod do problematiky číslovek je veden v rámci problematiky telefonování, následně jsou propojeny s tématem času. Řadové číslovky jsou tematicky spojovány s měsíci a ročními obdobími.

4. Prezentace využití číslovek v textu popř. v praxi

Vzhledem k zaměření publikace jsou texty přiměřeně krátké. Dle našeho názoru obsahují dostatečné množství číslovek, distribuované dle aktuálního tématu a probraného množství. Texty také adekvátně reflektují realitu a běžnou praxi.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Tento díl neaspiruje pouze na plnění popsaných úrovní, ale umožňuje studentům navázat vhodnými příručkami další studium, kde dalších popsaných úrovní student dosáhne. Samostatně použitý dovede tento díl studenta k úrovni A1. Námi sledovaná problematika a její gramatický rozsah této úrovní odpovídají. Cenným přínosem učebnice je její kompatibilita s náplní zkoušky z českého jazyka pro cizince na úrovni A1, je tedy vhodným materiálem pro přípravu studentů na tuto zkoušku.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Domníváme se, že tento díl, který předchází sérii Česky, prosím je sám přizpůsobením pro jinojazyčné mluvčí. Prostřednictvím tohoto dílu jsou cizinci uváděni do problematiky české abecedy, fonetiky i písma. Dle našeho názoru jsou zde cizinci připravováni velmi vhodně na pozdější užití i jiných studijních materiálů. Tento díl umožňuje studentům ze zcela odlišných jazykových kultur pozvolna poznat specifika češtiny a uvádí je do českého prostředí. Prostřednictvím tohoto materiálu studenti mohou nabýt kladný vztah k češtině a jejímu studiu díky pozvolnému nabývání znalostí bez větších obtíží při práci s učebnicí a možných nedorozumění či omylů.

2.4 ČESKY, PROSÍM I

Autoři: Cvejnová Jitka

Uvedená úroveň dle SERR: A1

Počet stran: 392 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Prezentace číslovek

K prvnímu setkání studenta s českými číslovkami dochází ve druhé lekci v oddílu B, ve formě přehledu základních deseti číslovek a na straně následující doplnění číslovek do dvaceti. U číslovek jedna a dvě není opomenuta jejich rodová rozrůzněnost. V dalším rozšíření pak chybí prezentace typu dvaadvacet. V úvodu jsou zde zdůrazněna důležitá telefonní čísla: 150 hasiči, 155 záchranná služba a 158 policie, což pokládáme za cenné propojení výuky s praktickou stránkou života jakou je pobyt v jinojazyčné zemi. Ve třetí lekci v oddílu C nacházíme rozšíření v oblasti číslovek, hraničí se zde stává až číslovka 999. Student by tedy po absolvování předchozích lekcí včetně této měl být schopen práce s číslovkami do tisíce. Řadové číslovky dostávají prostor na úvodní straně lekce páté. Tabulka popisující princip fungování řadových číslovek obsahuje u prvních čtyř i příklady v odpovídajícím rodě, u ostatních jsou číslovky vypsány ve všech rodových variantách. Osmá lekce obsahuje drobnou zmínku týkající se číslovky tisíc. V gramatickém přehledu v závěru knihy jsou pod heslem Číslovky základní zařazeny pouze odkazy na stránky v učebnici. U číslovek řadových je kromě odkazů na strany učebnice také tabulka s titulem Genitiv singuláru použitý v udání data obsahující na dvou řádcích tvar číslovky druhý, v genitivu tedy druhého pro mužský rod, tvar druhého pro neutrum a obdobně pro číslovku třetí. Gramatický přehled také obsahuje poznámku o shodné deklinaci řadových číslovek s adjektivy.

2. Procvičení číslovek

Procvičení číslovek v této publikaci považujeme za adekvátní. Cvičení nejsou úzce zařazena pouze do lekcí, které demonstrují číslovky jako novou látku, ale plynule prostupují publikací a především pracovním sešitem. Procvičení v pracovním sešitě považujeme za velmi dobře zvládnuté. Nová látka bývá procvičena cvičeními nejen na doplňovací bázi, ale i podobě konverzační či poslechové. Využity jsou zde i matematické příklady jako vhodná platforma pro nácvik práce s číslovkami. Procvičeny

jsou i číslovky vyšších řádů, po probrání číslovky tisíc je tato nová znalost aplikována v následujících cvičeních. Tato učebnice obsahuje i kontrolní testy, ve kterých reflektuje probrané číslovky. Například kontrolní test osmé lekce jedním poslechovým cvičením prověřuje komplexně dosavadní znalost číslovek.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Přehled základních deseti číslovek je ve druhé lekci prezentován v souvislosti s tématem *Jaké máš číslo telefonu?* V lekci třetí je jejich rozšíření do tisíce prezentováno na tematické platformě s titulem *Kolik to stojí?* Řadové číslovky v lekci páté jsou zařazeny v rámci vlastního tématu *Kolikátý, kolikátá, kolikáté?* Drobné zmínky o číslovce tisíc jsou pak předkládány v rámci menších tematických celků týkajících se domova a cestování. Volbu témat považujeme za adekvátní, nenacházíme zde výraznějších problémů či nesrovnalostí.

4. Prezentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

V rámci textů jsou číslovky zařazeny ve vhodném a v dostatečném množství. Texty působí živě a dialogy vhodně reflektují běžnou realitu. Za velmi přínosné považujeme zapojení sociokulturních informací do textů. Dále jsou zde zpracovávána každodenní témata a doplňují tematický plán o ta, která jsou nad rámec výstupní úrovně, avšak pro pobyt v České republice praktická a mnohdy nezbytná.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Dle našeho názoru po stránce tematické i gramatické tato učebnice odpovídá standardu pro úroveň A1. Svou strukturou následuje doporučení uvedená v popisech referenčních úrovní, avšak vymyká se z hlediska slovní zásoby. Autorka správně předpokládá, že úroveň A1 může být pro některé uživatele úrovní konečnou, a tak jsou zde zařazena alespoň okrajově i témata, která jsou nad rámec úrovně A1, ale studentovi napomohou v každodenním životě v českém prostředí. Toto přizpůsobení považujeme za účelné a funkční.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Kniha je na veřejnosti prezentována jako v českém kontextu vůbec první takto zaměřená a univerzálně pojatá učebnice, která má striktně komunikativní formu a neuzivá

zprostředkujícího jazyka, tudíž ideálně poslouží uživatelům bez rozdílu jejich mateřštiny.⁶ Vzhledem k nevyužití jakéhokoliv mediačního jazyka a ke snaze o univerzální přístup nemůžeme hodnotit míru přizpůsobení pro jinojazyčné mluvčí. Vstříc vychází publikace uživatelům, kteří nevyužívají ve svém rodném jazyce latinku. Při prezentaci české abecedy jsou zde vyjma tiskacích verzí písmen, znázorněna i písmena psací a to velká i malá.

2.5 ČESKY, PROSÍM II

Autoři: Cvejnová Jitka

Uvedená úroveň dle SERR: A2

Počet stran: 317 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Prezentace číslovek

V této publikaci jsou samostatně číslovky prezentovány v rámci gramatického přehledu. Autorka zde volí u číslovky jeden prezentaci deklinace v nominativu, genitivu, akuzativu a lokálu. V tabulce jsou zde také nominativní, genitivní a akuzativní formy vybraných číslovek základních. K deklinaci číslovek řadových je zde připojena poznámka o jejich shodné deklinaci s adjektivy. Řadové číslovky jsou tedy zařazeny v rámci deklinace adjektiv. Představena je zde i deklinace vybraných číslovek neurčitých opět v nominativu, genitivu a akuzativu. Autorka tuto selektivnost zdůvodňuje v předmluvě (Cvejnová, 2012, s. 7), opírá se o poznatek, že student úrovně A2 nemusí ovládat nutně celý gramatický systém studovaného jazyka, protože ani běžný mluvčí nevyužívá gramatický systém celý a rovnoměrně. Dále jsou číslovky součástí textů a cvičení.

2. Procvičení číslovek

Číslovky jsou v této publikaci a pracovním sešitě procvičovány často. Pracovní sešit prověřuje znalost číslovek i prostřednictvím zařazených testů. V rámci učebnice jsou nejčastěji součástí cvičení, která nejsou orientována pouze na procvičení číslovek, ale zahrnují i procvičení například deklinace substantiv apod. Procvičení je dle našeho názoru dostatečné a především v pracovním sešitě dobře zpracované.

---

⁶Viz prodejní popisy na portálech <http://www.kosmas.cz/knihy/143038/cesky-prosim-i/>; http://www.cupress.cuni.cz/ink2_stat/pages/files/Katalog_Karolinum_2012.pdf; <http://www.spolecenskeknihy.cz/?id=978-80-246-1577-6&p=2>. Kontrolováno ke dni 29. 3. 2014 12:45.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Číslovky prostupují celou publikací, samostatná prezentace jim není věnována, není tedy možné vyhodnotit toto kritérium.

4. Prezentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

Již v předmluvě autorka uvádí, že text je stavebním kamenem této učebnice. Textů je v této publikaci velmi mnoho, ne všechny je nutné při studiu využít. Číslovky jsou vhodně distribuovány a jejich začlenění je funkční. Texty kladou důraz na co nejvyšší autenticitu, což hodnotíme kladně. Číslovky jsou tedy, v souladu s touto praxí, začleněny vhodně a reflektují skutečné použití v běžné konverzaci či textu.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Při výuce řečových dovedností se tato publikace velmi opírá o popisy úrovně A2. Autorka přiznává jistý rozpor mezi publikací a popisem referenční úrovně vydaným v Olomouci v roce 2002. Z obecného hlediska se však domníváme, že je možné označit tuto knihu výstupní úrovní A2. Tato učebnice následuje moderní trendy ve výuce, umožňuje studentovi formulovat své cíle i výstupy a provést alespoň základní autoevaluaci.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Publikace je ve shodě s předchozím dílem v českém jazyce. Konkrétní přizpůsobení pro specifika jinojazyčných mluvčích nenacházíme, avšak dle našeho názoru je možné za přizpůsobení považovat úvodní knihu série Česky, prosím START. V této publikaci je umožněno studentům bez znalosti latinky či s obtížemi v české fonetice připravit se dostatečně pro další studium v rámci této série.

2.6 CHCETE MLUVIT ČESKY?

Autoři: Čechová Elga, Remediosové Helena

Uvedená úroveň dle SERR: A1-B1

Počet stran: 414 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Presentace číslovek

Číslovky jsou v této publikaci prvně zmíněny již v nulté kapitole, která si klade za cíl poprvé seznámit studenty s češtinou. Mimo jiná běžná česká slova je zde uvedena i číslovka *jeden*. V seznamovací první lekci je prezentována číslovka *jeden* již blíže včetně svých rodových diferenciací. V lekci třetí jsou představeny číslovky od jedné do sta a to včetně spojení s časovými údaji s významem celých hodin, nalezneme zde také vysvětlení principu práce s číslovkami při sčítání. Ve čtvrté lekci se na problematiku času navazuje připojením dnů v týdnu, lekce pátá přidává rozšíření látky do tisíce. Nechybí nastínění variant desítkových číslovek typu *dvašedesát*, *šedesát dva*. Tisícovou hranici směrem k milionu i miliardám překračuje lekce šestá.

K číslovkám se kniha vrací až v lekci desáté. Zde jsou představeny číslovky řadové a je zde dokončení problematiky určování času. Deklinace číslovek se nachází v lekci čtrnácté. Číslovky jsou zde pouze odkázány k deklinačním vzorům, např. číslovka *jeden*, *jedna*, *jedno* je doplněna jen poznámkou *declension like* (tj. deklinace jako) „*ten, ta, to*“. Tyto vzory tu nejsou alespoň v krátkosti znovu znázorněny. Podrobný přehled deklinace je zde u číslovek *dva*, *oba*. Deklinace číslovek neurčitých je zde nastíněna na několika příkladech. Pro studenty jsou zde podrobněji představena také limitativa *všechno*, *všichni*. Celkově se domníváme, že prezentace číslovek je v této knize pojata příliš stručně, s nedostatkem adekvátních příkladů z reálných situací. Prezentace je zpracována vcelku nepřitažlivou formou, na studenty čeká vždy přibližně jedna strana se soupisem aktuálně probíraných číslovek. Dle našeho názoru se dá tato problematika zprostředkovat zajímavější formou, jak je tomu u jiných námi analyzovaných učebnic.

2. Procvičení číslovek

Procvičení číslovek v této učebnici se jeví jako nedostatečné. Číslovky jsou vždy ve velkých celcích prezentovány na jedné, dvou stranách a následně jsou procvičeny obvykle v jednom cvičení. Bez pracovního sešitu bychom nemohli vůbec hovořit

o cíleném procvičení číslovek. Například lekce šestá, která předkládá vysoké řády číslovek, je vybavena pouze jedním cvičením a to cvičením výslovnostním s titulem *Čtěte*. Lekce desátá procvičuje nově probrané číslovky na jediném cvičení s šesti otázkami typu *Kdy bude vlak v Ostravě?*; na které má student odpovědět vybraným časovým údajem z nabídky a to třemi různými způsoby čtení časových údajů. Jedinou výjimkou je lekce čtrnáctá, která prezentuje deklinaci číslovek, zde student nalezne celkem čtyři cvičení, převážně komunikativní povahy. Pracovní sešit oproti učebnici poskytuje v rámci odpovídajících lekcí dostatek cvičení, ve kterých si mohou studenti upevnit znalosti číslovek. Cvičení jsou pojata nápaditě a mají různorodé grafické zpracování. V pracovním sešitě jsou tedy číslovky procvičeny dle našeho názoru dostatečně a vhodně doplňují výklad v učebnici.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Číslovky jsou v této publikaci rozloženy relativně rovnoměrně. Seznamovací první lekce nese název *Pozdravy. Základní společenské fráze. Popis pokoje*. Zde je prezentována číslovka *jeden*. Lekce třetí s titulem *Kolik je hodin? Moje denní rutina*, v souladu s vlastním názvem předkládá adekvátní část numerálií. V lekci páté tematicky orientované na Prahu a města obecně, spolu s problematikou zeptání se na cestu, jsou probrány číslovky do tisíce. Jistou nesouvislost vidíme v zařazení číslovek vyšších řádů do tématu lekce šesté *Na návštěvě*. Číslovky, vyjma prezentace, zde dále nejsou ani zmíněny.

Oproti tomu lekce desátá klade vhodně prezentaci číslovek do souvislosti s probíráním tematiky času, datací, ročních období a měsíců. Téma lekce čtrnácté, kde je prezentována deklinace, s titulem *Curriculum vitae. Na silnici/dálnici*, s deklinací číslovek také příliš nekoresponduje. V lekci patnácté, tematicky orientované na práci, obchodní cesty a komunikaci na letišti, se číslovky neobjevily ani v tematických textech. Mezi souvislostí tématu a umístěním číslovek v publikaci nenacházíme přímou, záměrnou spojitost, což považujeme za nevhodné opomenutí příležitosti provázat gramatiku s praxí a orientovat se v duchu SERR na praktickou aplikaci poznatků a znalostí.

4. Prezentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

Domníváme se, že zařazení číslovek do textů orientovaných na praxi je v této publikaci podprůměrné. Číslovky jsou do textů zapracovány, nicméně frekvence jejich zařazení je relativně nízká. Číslovky nacházíme v tematicky souvisejících textech

například o cestování a podobně, nicméně nereagují na právě probíraná numerálie. Tento problém úzce souvisí s celkovou koncepcí knihy a s volbou číslovek vzhledem k tématu lekce.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Učebnice gramatickým zpracováním i slovní zásobou odpovídá uváděným úrovním A1 – B1, nicméně se domníváme, že pokus o shrnutí takového množství látky se odehrává bez dostatečného procvičení, bez prostoru k ověření znalostí či navázání bližšího vztahu s českým jazykem a kulturou obecně. Bez pracovního sešitu považujeme procvičení za nedostatečné. Dle našeho názoru by bylo účelnější postupovat pozvolněji, s komplexním procvičením a zásobou kreativně pojatých cvičení, než provádět na čtyřech stech stranách studenta skrze tak velké množství gramatiky a slovíček.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Série učebnic *Chcete mluvit česky?* vychází v mnoha jazykových mutacích. Vzhledem k dostupnosti a široké uživatelské základně jsme v naší práci prostudovali čtyři jazykové mutace: anglickou, německou, španělskou a italskou. Bohužel nemůžeme hovořit o jakémkoliv přizpůsobení pro potřeby jinojazyčných mluvčích. Varianty učebnice jsou pouhými překlady do jiných jazyků, nadpisy, slovíčka a zadání jsou v daném jazyce, ale ve smyslu zpracování, gramatického zohlednění rozdílnosti jednotlivých jazykových variací je to stále tatáž publikace. Učebnice tedy vyvolává mylný dojem přizpůsobení pro svého čtenáře, pro jeho studijní potřeby a specifika jeho jazyka. Tuto skutečnost považujeme za promarněnou příležitost vytvořit kolekci učebnic češtiny v různých mediačních jazycích cíleně pro specifika jednotlivých mluvčích. Knihy této série tvoří značnou část učebnic českého jazyka pro cizince na pultech obchodů a je tedy škoda, že se nepodařilo publikaci konkretizovat a upravit pro různé recipienty.

2.7 CHCETE JEŠTĚ LÉPE MLUVIT ČESKY?

Autoři: Čechová Elga, Trabelsiová Helena, Putz Harry

Uvedená úroveň dle SERR: A1-B1

Počet stran: 510 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Presentace číslovek

V této publikaci dochází k prezentaci číslovek v první lekci. Jsou zde představeny číslovky druhové ve spojení se substantivem *kalhoty*. První lekce rovněž obsahuje poznámku o užívání pojmenování *desítka*, *stovka* ve smyslu udávání peněžní hodnoty. Další nová látka týkající se námi analyzované problematiky je v lekci šesté. Autorský kolektiv zde uvádí poznámku k deklinaci číslovek spolu s odkazem do gramatického přehledu pro komplexní prezentaci. Jsou zde uvedeny spisovné a nespisovné způsoby deklinace desítkových číslovek. Také se zde prezentují zlomky a procenta s ohledem na využití při srovnávání. V sedmé lekci je zařazena poznámka o tvoření slov skládáním, kde je první částí kompozita číslo a zbylá část slova ve formě genitivu. V gramatickém přehledu v závěru knihy jsou v tabulkách ve stručnosti zpracovány deklinace číslovek základních určitých i neurčitých. Pod označením *Ostatní* je zmíněna deklinace číslovek řadových a násobných.

2. Procvičení číslovek

Číslovky druhové jsou procvičeny pouze v jediném cvičení. Celkově je procvičení číslovek mimo lekce prezentující novou látku velmi málo frekventované. Cvičení zaměřená pouze k opakování a procvičení číslovek nejsou zařazována dostatečně. V šesté lekci je zařazeno cvičení s komplexním charakterem opakování dosavadní znalosti číslovek. Následně jsou tamtéž zopakovány způsoby využití znalosti procent při srovnávání věcí či jevů. Sedmá lekce také v jediném cvičení opakuje znalost použití procent ve spojitosti s tvořením slov skládáním. V rámci některých komunikačních cvičení je možné okrajově procvičit problematiku číslovek.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Tématem první lekce, ve které jsou zařazeny číslovky druhové, je téma *Kam pojedeme?* Šestá lekce je rozprostřena na tematické platformě nazvané *O hospodářství*. *Není nad profesionální služby* je titul lekce sedmé, ve které nacházíme

problematiku tvoření slov skládáním. Témata považujeme obecně za vhodně vybraná, obsahová spojitost s námi analyzovaným tématem je především v lekci první i šesté zřetelná. Výběr témat pro prezentaci nové látky číslovek považujeme za adekvátní a orientovaný k praktickému použití.

4. Prezentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

V textech jsou číslovky zařazeny převážně sporadicky a ne vždy se orientují na praktické využití v reálných komunikačních situacích. Je možné najít několik textů, kde jsou číslovky frekventovány častěji, například v textu šesté lekce o ekozemědělství či v textu lekce deváté, který je tematicky orientován na televizní program. Učebnice je po textové stránce velmi dobře vybavena, jsou zde zahrnuty i adaptované beletristické texty. Dle našeho názoru by bylo vhodné orientovat texty více na reálné komunikační situace a běžná životní témata. Rovněž by bylo praktické zohlednit v textech sociokulturní aspekty života v České republice.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Tato publikace navazuje na předchozí díl, jehož výstupní úroveň byla úroveň A2. Učebnice si klade za cíl výstupní znalosti na úrovni B1 – B2. S tímto označením souhlasíme a domníváme se, že je v obecné shodě s popisy referenčních úrovní.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Tuto publikaci jsme analyzovali v česko-německo-anglické verzi a verzi česko-ruské. Obě učebnice jsou shodné, nepřinášejí jiná přizpůsobení pro jinojazyčné mluvčí než zvolené mediační jazyky. Ty jsou užívány v překladech textů a slovní zásobě. Zadání jsou uváděna česky, v úvodu knihy jsou přeložena do zvolených mediačních jazyků. Ačkoliv je kniha k dostání v různých jazykových mutacích, obsahově se knihy neliší a nepřizpůsobují se konkrétní skupině uživatelů dané publikace se shodným mediačním jazykem.

2.8 CZECH FOR ENGLISH SPEAKERS; ČEŠTINA PRO ANGLICKY MLUVÍCÍ⁷

Autoři: Hejtmánková Jana

Uvedená úroveň dle SERR: A1

Počet stran: 168 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Prezentace číslovek

V prezentaci gramatiky nacházíme několik zásadních problémů. Za první z nich považujeme absenci základních informací o číslovkách. Číslovky jsou zde ve čtvrté kapitole vyjmenovány do řádu milionů. Chybí však jakýkoliv nástin deklinace a nenacházíme ani informace o rozrůzněnosti způsobu čtení desítkových číslovek (typ *šestadvacet*). Rovněž chybí informace o číslovkách řadových, jedinou číslovkou řadovou v této publikaci je číslovka *první* v rámci slovní zásoby s definovaným významem slovy: *nejdříve, první*. Ačkoliv popis referenční úrovně A1 pro češtinu jako cizí jazyk (Hádková a kol., 2005) nechává autorům učebnic volnou ruku ohledně množství zařazení číslovek řadových, přesto uvádí, že student zvládne v rámci úrovně A1 číslovky několika typů: základní (jež v nedostatečné podobě prezentovány jsou), řadové (kde říká, že postačí 1., 2. a 4. pádu číslovek první až dvanáctý, přičemž si obvykle mluvčí vystačí s prvními třemi v řadě), dále číslovky násobné – jenž by měly být zastoupeny výrazem jednou a složeninami s -krát (v publikaci zcela chybí), neurčité – kde doporučuje aktivní znalost číslovek *moc, hodně, málo, několik, kolik, pár*, základní číslovky podílné (zcela chybí) a substantiva odvozená od číslovek základních (rovněž zcela chybí).

2. Procvičení číslovek

Procvičení číslovek nacházíme pouze ve čtvrté lekci, kde následuje po prezentaci číslovek. Cvičení je celkem deset, několik z nich výslovnostních a komunikačních. Vzhledem k tomu, že na konci každé lekce se nachází krátký opakovací test, považujeme za překvapivou absenci jakéhokoliv cvičení zaměřeného na číslovky. Číslovky v testu rovněž nejsou zastoupeny.

---

⁷ Tato publikace dle našeho názoru stojí na pomezí tzv. kurzu pro přežití a běžné učebnice. Především z důvodu aspirace na dosažení úrovně A1 během krátkého časového období s orientací na komunikaci a s v úvodu přiznaným jistým oprostěním se od obecné gramatiky. Avšak vzhledem k tomu, že její výstupní úroveň má být A1 dle SERR, ať již jsou zvolené metody jakékoliv, měla by být především z hlediska obsahového srovnatelná s jinými publikacemi se shodnou výstupní úrovní. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli ji zařadit do naší analýzy.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Vzhledem k jediné lekci obsahující číslovky nám není umožněna komplexní charakteristika. Lekce čtvrtá nese titul *V restauraci a obchodě*, což považujeme za vhodnou platformu pro prezentaci a procvičení číslovek.

4. Prezentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

V textech jsou číslovky zastoupeny v lekci čtvrté a šesté, zde však převážně ve formě údajů o věku dotyčných osob. V lekci páté se číslovky nevyskytují vůbec.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Vzhledem k námitkám, které jsme popsali v hodnocení prezentace číslovek, se nedomníváme, že je tato učebnice ve shodě s úrovní A1 podle SERR, ačkoliv tuto svoji charakteristiku prezentuje již na obálce námi analyzovaného vydání.⁸ Domníváme se tedy, že bez dostatečného gramatického zázemí v námi hodnocené oblasti není možno zařadit tuto učebnici mezi publikace splňující úroveň A1.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Tato publikace již ve svém titulu nese informaci, že je vhodná pro anglicky mluvící. Její přizpůsobení tedy plyne pouze ze zvoleného mediačního jazyka a nikoliv z cíleného zaměření výuky na studenty, jejichž rodným jazykem je angličtina.

---

⁸ Obálka této knihy je v pravé části opatřena nápisem: You will reach knowledge of Czech at level A1 within the Common European Framework of Reference for Languages. Grammar, dialogues, vocabulary, exercises.

2.9 BASIC CZECH I

Autoři: Adamovičová Ana, Ivanovová Darina

Uvedená úroveň dle SERR: A1

Počet stran: 164 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Presentace číslovek

Číslovkám se učebnice Basic Czech I poprvé věnuje v lekci druhé. V graficky zdařile zpracované tabulce jsou objasněny číslovky základní. U číslovky *jeden* je zmíněna v tabulce pouze podoba *jedna*, ale pod tabulkou nechybí upozornění na rodové variace číslovky *jeden* (*jedna, jedno*), stejně jako u číslovky *dva* (*dvě*). Je zde vhodně objasněna práce s desítkovými číslovkami, kde jsou vypsány obě možné varianty použití (*dvacet osm, osmadvacet*). Tučným písmem je upozorněno na změny typu *pět - patnáct*. Zdůrazněny jsou i přípony *-náct, -cet, -sát*. Přiblížena je práce se sty typu *dvě sta, pět set*. V následující části je propojováno použití číslovek základních jako časového údaje s tvary slovesa být, zatím však pouze s celými hodinami. V další tabulce je pak prezentováno spojení číslovek základních se substantivy. V lekci třetí se studenti seznamují s číslovkami řadovými. Práce s nimi je osvětlována ve zvýrazněné tabulce s nadpisy *Kolikátý den? Kolikátá káva? Kolikáté pivo?* Tabulka je rozdělena do tří částí, první z nich obsahuje číslovky *první, třetí* a *tisící*, které spojuje stejná příslušnost k měkké adjektivní deklinaci. V druhé části jsou řadové číslovky vypsány od číslovky *druhý, čtvrtý*, které mají tvrdou adjektivní deklinaci. Naznačena je i práce s řadovými číslovkami od číslovky *dvacátý* příkladem: *21. dvacátý první/jednadvacátý*. Praktická poznámka v dolní části stránky upozorňuje na užití číslovek řadových v genitivu při vyjadřování data. Čtvrtá lekce v krátkosti předkládá číslovky násobné a činí tak vhodně v omezené míře.

2. Procvičení číslovek

Od druhé strany po prezentaci číslovek jsou studentům předkládána cvičení, která jsou zaměřena na práci s číslovkami základními. Několik cvičení procvičuje číslovky pomocí různých variací práce s telefonními čísly. Za zajímavě pojaté považujeme cvičení se zadáním *What is your number?*, které dává studentům za úkol pracovat s daty narození. Toto cvičení navazuje sérií početních úkolů, kde jsou základem pro práci různá data narození. Cílem následujících je pomocí série sčítání získat z dat narození dvou

příkladových osob a následně čísla studentova pokaždé pouze jediné číslo. Pro výsledná čísla je zde soubor hodnocení jako například toto: „*Číslo jedna (1) je člověk kreativní a aktivní. Číslo dvě (2) je člověk pasivní a tolerantní.*“ (Adamovičová, Ivanovová, 2006, s. 51) Se zjištěnými čísly poté dále pracuje následující konverzační cvičení.

V rámci této lekce jsou číslovky procvičeny i skrze komunikační cvičení s tematikou cen a časových údajů. Procvičení řadových číslovek ve třetí lekci se věnuje několik cvičení s různou formou, např. doplnění řadových číslovek do slovních spojení apod. Rovněž krátké představení číslovek násobných, umístěné ve čtvrté lekci, je doplněno adekvátně zaměřeným komunikačním cvičením.

Součástí publikace Basic Czech I je i soubor šesti testů, jeden pro každou lekci. V testu číslo dvě se prověřuje znalost číslovek (cvičení čtvrté) pomocí nekompletních vět, do kterých má student doplnit číslovku naznačenou číslicí v závorce ve správném tvaru. V testu číslo tři se testování znalostí číslovek řadových u studentů věnuje taktéž cvičení čtvrté, které má obdobnou formu jako cvičení v testu předešlém.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Tato publikace je členěná velmi specificky, lekce nejsou tvořeny jediným celkem, ale jsou rozčleněny vždy do několika částí, z nichž některé jsou orientovány čistě na texty, slovní zásobou a související cvičení a ostatní se orientují na gramatiku a její procvičení. Definovat tedy jednoznačnou tematickou platformu, na které jsou číslovky prezentovány a procvičeny, není zcela možné. Pokusíme se tak učinit na základě průběžného tématu, jehož jádro je obvykle umístěno v první části lekce a k němuž pak tematicky směřují ostatní části lekce. Druhá lekce, kde jsou prezentovány číslovky základní, tedy obsahuje nosné téma *Můj pokoj*, lekce třetí (řadové číslovky) téma *V restauraci* a lekce čtvrtá (číslovky násobné) téma *V obchodě*. Zvolená témata obsahově souvisí s námi analyzovanou problematikou, a proto jejich zařazení považujeme za vhodné a účelné.

4. Prezentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

Číslovky jsou do textů zařazeny komplexně. Od prvního setkání jsou součástí všech textů. Texty, které patří do lekce, jenž číslovky aktuálně probírá, jsou na číslovky velice bohaté. V ostatních textech jsou zařazeny adekvátně tématu. Texty v této publikaci budí velmi realistický dojem a jsou výrazně tematicky orientovány na praxi. Texty popisují

přímý dialog v obchodě či na nádraží a reflektují pravdivě běžnou realitu. Celkové zpracování textů v této publikaci tedy považujeme za nadprůměrné.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Tato publikace podle našeho názoru odpovídá úrovni A1 podle Evropského referenčního rámce pro jazyky. Číslovky jsou zde prezentovány komplexně, procvičení je dostatečné. Jako velmi kvalitní hodnotíme texty v této publikaci. Student je podle našeho mínění skrze tuto knihu schopen dosáhnout velmi prakticky orientované úrovně A1 dle SERR.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Tato učebnice zvolila za svůj mediační jazyk angličtinu, je tedy určena studentům, jejichž rodným jazykem je angličtina, nebo kteří jej ovládají v míře nutné pro porozumění pokynům a slovní zásobě v této knize. Za cenné přizpůsobení považujeme propracovanou první kapitolu, která kvalitně přibližuje fonetickou stránku českého jazyka na základě podobné anglické výslovnosti některých slov. V případě obdobného přiblížení a přepracování pro další možné mediační jazyky by tato publikace mohla vyplnit chybějící místo na trhu.

2.10 BASIC CZECH II

Autoři: Adamovičová Ana, Ivanovová Darina, Hrdlička Milan

Uvedená úroveň dle SEER: A2 – pasivní B1

Počet stran: 251 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Prezentace číslovek

V první lekci publikace, která díky návaznosti na předchozí díl nese číslo sedm, jsou číslovky, které byly probrány v předchozí publikaci, zopakovány a procvičeny. V osmé lekci v souvislosti s gramatikou týkající se sloves jít a jet, chodit a jezdit je doplněna slovní zásoba o několik číslovek násobných a neurčitých. Číslovky jsou v osmé lekci studentům předkládány v tématu *Datum a měsíce* s podtitulem *Kolikátého je dnes?* Do tabulky jsou zde zaneseny měsíce včetně jejich číselného označení a zvýrazněných deklinačních koncovek. V jednotlivých sloupcích tabulky je předložen příklad jejich skloňování ve spojení s řadovou číslovkou. Zajímavý a nevšední bonus tvoří poslední sloupec tabulky, ve kterém jsou zanesena slova, od kterých jsou jednotlivé názvy měsíců odvozeny, např. únor – nořit se – to submerge.

Další setkání s číslovkami se koná v lekci deváté. V úvodní tabulce jsou demonstrovány specifika genitivu plurálu pomocí témat *Kolik je hodin? Kolik tady žije cizinců?* Na zbylé části strany a také na straně následující se tato publikace věnuje procvičení genitivu plurálu a využívá zde jako podklad témata typu: *Kolik znáš Američanů? Kolik máš českých knih?* Poslední gramatika týkající se číslovek je prezentována v desáté lekci uvnitř tématu *Co tam jezdí? Čím/Jak pojedeme?* Ve zvýrazněném rámci jsou zde vypsány názvy číslic užívané například v dopravě jako rozlišující pojmenování spojů (např. *jedenáctka, osmadvacítka* apod.) či ve školství, kde slouží k vyjádření hodnocení (např. *dvojka, trojka* apod.). Ve zbylé části učebnice dochází k setkání s číslovkami především v různých textech a cvičeních.

2. Procvičení číslovek

V této publikaci dochází k procvičení práce s číslovkami při jejich opakování v úvodní lekci sedmé v tématech: *Juane, proč jsi tak líný? a Kolik je hodin?* tyto cvičení zahrnují text popisující Juana a jeho týden, který obsahuje mnoho časových údajů, pod textem poté následuje soubor otázek, na které mají studenti zodpovědět. Dále je zde také zopakován způsob určování času pomocí graficky přehledně zpracované prezentace s ciferníky. K opakování slouží i text na 20. straně s titulem *Juan stále ještě neví, kolik je hodin.* Nechybí ani transkripční cvičení, které na téže straně procvičuje znalost pomocí přepisu časového údaje ze slov do číslic. Procvičení znalostí osmé lekce zajišťuje následující cvičení s titulem *Kdy ses narodil/a?*, ve kterém jsou obsaženy i otázky typu: *Kdy se narodil tvůj kamarád?* Studenti jsou nuceni odpovídat celou větou bez číselných přepisů datací. Lekce devátá, která přináší tematický rámec dopravy, procvičuje číslovky ve cvičení komunikačním.

Zaujalo nás také cvičení v deváté lekci na straně 102 s názvem *Pokuste se uhádnout kdo to je?*, kde jsou studenti vyzváni přiřadit krátké popisy osobností obsahující několik datací s jejich jmény či díly. K ověření míry pochopení a zapamatování číslovek může student či učitel užívající tuto publikaci použít testy, které náleží k lekci osmé a deváté. V testu k lekci osmé jsou číslovky testovány ve cvičení, kde díky otázkám typu: *Kolikátého je dnes?*, je student nucen prokázat svou dosavadní znalost číslovek. Ve cvičení zařazeném v testu, který přísluší lekci deváté, studenti již jen nedoplňují číslovky, ale volí mezi číslovkou či příslovcem, které nese význam kvantity.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Číslovky jsou cíleně zařazeny do prvních čtyř lekcí. Protože si učebnice zachovává strukturu z již minulé části, nelze jednoznačně říci, že číslovky jsou prezentovány na tomto či jiném tématu. Do jisté míry je však oporou pro pozdější prezentaci vždy téma úvodního textu a od něj se rozvíjející podtémata. V lekci sedmé, v této publikaci tedy první, je primárním tématem *Hanna a Juan v Praze.* Osmá lekce staví na platformě s titulem *Šla do kina nebo...?* Devátá lekce se otevírá tématem *Nedostatek času nebo peněz, spousta práce a problémů.* Poslední lekcí zmiňující cíleně problematiku číslovek je lekce desátá, s ústředním textem na téma *Kde nakonec byli Juan a Hanna?* Dále jsou číslovky zařazovány v rámci cvičení, která reflektují ostatní gramatické jevy, ale jsou jim určena i samostatná opakovací cvičení, obvykle komunikačního charakteru.

4. Presentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

Obdobně jako v minulém díle publikace jsou i zde na číslovky bohatší ty texty, které jsou zařazeny v rámci lekcí s probíráním či opakováním číslovek. Nicméně v rámci ostatních textů se číslovky neeliminovaly, jsou užívány v souvislosti s kontextem a působí jako přirozená součást textu a vhodné opakování.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

V předmluvě autorský kolektiv definuje výstupní úroveň po dokončení studia této publikace jako aktivní znalost úrovně A2 a pasivní znalost úrovně B1. S tímto hodnocením souhlasíme, odpovídá popisu referenčního rámce. Pro aktivizaci úrovně B1 by dle našeho názoru bylo nutné knihu rozšířit především o část procvičovací. Pro úroveň A2 však tuto publikaci považujeme za velmi kvalitní a vhodnou pro anglicky mluvící studenty.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Obdobně jako v prvním díle je mediačním jazykem této publikace angličtina. Nedomníváme se však, že bez dokonalé znalosti anglického jazyka se nedá využít. Angličtina slouží jako opěrný bod pro studenta ve chvíli, kdy nerozumí významu českého slovíčka či kdy jsou mu udíleny pokyny k vypracování. Kromě těchto případů je však angličtina dále nevyužita, a tak je možné využít tuto knihu pro studium i v případě, že student ovládá angličtinu na alespoň mírně pokročilé úrovni. Jakékoliv specifické přizpůsobení pro specifika mluvčích ostatních mediačních jazyků nenacházíme.

2.11 BASIC CZECH III

Autoři: Adamovičová Ana, Hrdlička Milan

Uvedená úroveň dle SERR: B1-B2

Počet stran: 302 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Presentace číslovek

Tato publikace navazuje na předchozí dva díly této série, kde byly probrány číslovky do úrovně A2 dle SERR. V první lekci publikace s označením čtrnáct (předchozí druhý díl končil třináctou lekcí) jsou číslovky opakovány v tématu s názvem *Jak ten čas letí*. Tato lekce obsahuje mimo jiné téma Vánoce a právě skrze tento tematický celek dochází k prvnímu opakování již probraných číslovek. Patnáctá lekce prezentuje deklinaci číslovek, včetně poznámky o výjimečnosti deklinace číslovek typu *sto, tisíc* aj. Další lekce, která probírá novou látku číslovek, je lekce šestnáctá. V této lekci je prezentována problematika číslovek *dvě* a *tři* ve spojitosti se substantivy *oči, uši, ruce* a *nohy*. V lekci devatenácté jsou probrány zlomky, procenta a číselné výrazy. Tato látka je doplněna o různé matematické operace a jednotky. Prvně zde také studenti pracují s číslovkami druhovými, konkrétně s číslovkami *dvoje* a *troje*. Kladně hodnotíme srovnání číslovek *dvoje* a *dvoji* a jejich různého významu s vhodně užitými příklady.

2. Procvičení číslovek

Číslovky jsou zde velmi dobře procvičeny. Zejména lekce, které přináší studentům novou látku, jsou velmi bohaté na cvičení. Cvičení jsou pojata různými způsoby, některá jsou orientovaná na komunikaci, jiná spíše na písemné procvičení gramatiky. Ověření znalostí přináší i dva z testů, kterými je doplněna každá lekce. Test lekce patnácté obsahuje cvičení, ve kterém studenti doplňují správně vyskloňované číslovky spolu se substantivy. Jsou zde procvičovány i číslovky neurčité. Test lekce devatenácté zahrnuje rozsáhlé cvičení, ve kterém ověřuje znalosti číslovek nabyté ve velmi bohaté devatenácté lekci. Toto ověřovací cvičení je velmi obsáhlé a zahrnuje číselné výrazy, zlomky i procenta.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Struktura knihy se od předchozích dvou dílů významně neliší. Stěžejní téma je vždy prezentováno v první části kapitoly. Vzhledem k tomu, že nová gramatika týkající se číslovek, je probírána ve třech lekcích, omezuje se tedy výběr témat souvisejících

s číslovkami na tři celky. První z nich v lekcí patnácté s tématem *S penězi a přáteli jsou někdy problémy*. Druhým tématem, kde jsou číslovky prezentovány, je téma lekce šestnácté *Kolik ti ještě zbývá do konce studia?* Jako poslední novou látku přináší lekce devatenáctá s titulem *Honza se dal na politiku*.

4. Prezentace využití číslovek v textu popř. v praxi

Číslovky jsou zařazeny vhodně do textů, spojení číslovek a textů je vytvořeno na základě obsahové souvislosti a výskyt číslovek v textu tedy nepůsobí uměle. Témata této učebnice jsou prakticky orientována a zapojení číslovek v textech napomáhá celkovému konceptu a snaze orientovat učebnici co nejužitečnějším směrem k příjemci učiva.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Domníváme se, že tato publikace naplňuje stanovenou úroveň B1 až úroveň B2. Po srovnání s popisy referenčních úrovní pro češtinu jako cizí jazyk nenacházíme nepřesnosti či chybějící učivo. Učebnice je rovněž vytvořena v návaznosti na své předchozí díly a završuje tak sérii učebnic Basic Czech.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

I zde je zvoleným mediačním jazykem angličtina a vzhledem ke znalostem, které musí student již mít, je učebnice již doplněna českými zadáními ke cvičením (v předchozích dílech tomu tak nebylo). Angličtina zde poskytuje oporu především pro porozumění slovní zásobě, gramatika je však již z velké části vysvětlena česky. Vzhledem k nutné počáteční úrovni znalostí studenta nepovažujeme signifikantní jazykové přizpůsobení pro specifika jinojazyčných mluvčích za nezbytné.

2.12 NEW CZECH STEP BY STEP; TSCHECHISCH SCHRITT FÜR SCHRITT

Autoři: Holá Lída

Uvedená úroveň dle SERR: B1

Počet stran: 240 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Prezentace číslovek

K prvnímu setkání studentů s českými číslovkami dochází v první lekci v úvodním článku na téma *Kolik stojí jogurt - Jogurt stojí deset korun*. Ve cvičení, které poté následuje, jsou poté vypsány základní číslovky. Holá (2004) ve své učebnici *New Czech Step by Step* tedy studentům předkládá v prvním setkání s číslovkami relativně kompletní přehled číslovek až do vysokých cifer. Při prvotní prezentaci českých číslovek jsou vypsány základní číslovky, včetně desítek, stovek, tisíců a milionů. Barevně odlišeny jsou tvary číslovky *jeden a dvě* pro různé rody. Toto barevné značení, (rod mužský modře, ženský červeně a střední zeleně) které prochází celou učebnicí, považujeme za praktické. Oproti prosté zkratce rodu, např. (F) pro ženský rod, která se také často vyskytuje jako způsob odlišení rodů, považujeme toto značení za přehlednější. Tabulka, doplněná o vysvětlení práce s číslovkami typu *dvacet jedna* či *třidvacet* je uváděna dle našeho názoru neprakticky až v gramatickém přehledu v závěru učebnice. Třetí lekce využívá číslovky okrajově jako prostředek k vysvětlení problematiky určování času. Co se deklinace týče, předkládá učebnice studentům deklinaci základních číslovek, poskytuje také informace o deklinaci zájmené dle zájmena *ten* pro číslovku *jeden*, přičemž tato deklinace je následně prezentována spolu s deklinací zájmen. Spolu s deklinací základních číslovek se autorka zmiňuje o substantivní deklinaci číslovek *sto*, *tisíc* a *milion*. Lekce pátá na grafice jídelního lístku včetně cen umožňuje opakování číslic i číslovek.

První setkání s číslovkami řadovými nalezne uživatel v gramatickém přehledu. Řadové číslovky jsou prezentovány v nominativu, pod nimi je blíže vysvětlena problematika vyjadřování času a v dolní části stránky jsou číslovky řadové prezentovány v genitivu spolu s názvy měsíců. Nepokládáme tento způsob prezentace za užitečný, domníváme se, že gramatika by měla být prezentována jasně a celistvě, aby student v probírané lekci našel vše potřebné pro správné porozumění problematice. Řadové

číslovky v učebnici, konkrétně číslovky *první, druhý, třetí* ve spojení se substantivem *patro*, se objevují jako součást slovíček k tématu bydlení v lekci sedmé. Devátá lekce se okrajově věnuje i užití číslovek základních v plurálu. V lekci jedenácté student opakuje číslovky spolu s nově nabytou znalostí předložek *od – do*. Životopisná data v textu v lekci čtrnácté ucelují dosavadní znalost číslovek.

V příloze *Česká gramatika v kostce* jsou na úvodní straně prezentovány v přehledné tabulce číslovky základní a ve spodní části titulní strany číslovky řadové ve spojení s měsíci a datací. Pod tabulkou číslovek základních je zmíněna práce s číslovkami při čtení či zápisu telefonních čísel. Pokud bychom měli jen ve zkratce zhodnotit prezentaci číslovek, kterým tato publikace věnovala necelých devět stran, je nutné říci, že dle našeho názoru jsou v této učebnici číslovky prezentovány nevhodným způsobem. Postrádáme ucelený přehled jednotlivých problémů, odkazy do gramatického zásobníku u základních jevů považujeme za nevhodný způsob prezentace. Kladně však hodnotíme způsob barevného odlišení rodů, např. u číslovek *jeden* či *dvě*.

2. Procvičení číslovek

Číslovky jsou v celé knize sporadicky zařazeny do textů, či konverzačních cvičení, ale samostatné cvičení věnované procvičení pouze číslovek se v knize nevyskytuje. Vyjma úvodního cvičení, které prezentuje poprvé studentovi české číslovky, procvičuje první lekce číslovky pomocí konverzačního cvičení doplněného obrázkem s názvem *Reagujte. Řekněte, kolik to stojí* a předkládá soupis pojmenování, která lze přiřadit k odpovídajícím obrázkům. Třetí lekce začíná tématem *Kolik je hodin?* a procvičuje tedy hned na prvních dvou stranách práci s číslovkami základními spolu s odpovídajícími substantivy za účelem vyjádření přesného času. K procvičení číslovek je zde zahrnut i poslech ve druhém cvičení s následným doplněním časových údajů, které student slyšel. Třetí cvičení, které je orientováno na rozvinutí komunikačních dovedností, nese název *Dělejte otázky. Kdy je...?* Studenti za pomoci ukázky z televizního programu mají za úkol konverzovat o vysílacích časech poskytnutých pořadů.

New Czech Step by Step patří mezi knihy, ke kterým je pracovní sešit mnohdy přímo prodáván jako součást výukového celku. Není proto překvapením, že procvičení číslovek se z větší části odehrává právě zde. V samotné učebnici je procvičení číslovek věnováno velice málo prostoru. Cvičení v učebnici jsou převážně konverzační či poslechová. Pracovní sešit poté doplňuje nutné procvičení na více než třech stranách.

Cvičení v pracovním sešitě považujeme za vhodně zvolená a dobře připravená. Bohužel číslovky jsou zde procvičeny především v odpovídající lekci a ve zbylé části pracovního sešitu je jejich opakování opomenuto, v učebnici pak nadále hrají svoji roli v textech a konverzačních cvičeních. Domníváme se tedy, že v samotné učebnici jsou číslovky nedostatečně procvičeny.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Číslovky se objevují v sedmi lekcích z celkových dvaceti. Tematika stravování byla pojata celkem v třech lekcích, v lekci první s názvem *Jídlo*, lekci páté nazvané *V restauraci* a lekci jedenácté *Vaření*. Všechny tyto lekce obsahují číslovky či alespoň jejich procvičení. Okrajově jsou číslovky v souvislosti s nácviem určování času studentovi předloženy i v lekci třetí, jejich potenciál však v tématu *Váš program* mohl být více využit. V lekci sedmé je problematika číslovek vhodně zařazená do tématu *Inzeráty*. Devátá lekce s názvem *Lidské tělo* obsahuje jen malou zmínku o plurálech základních číslovek se zřetelem k rodovému rozlišení substantiv. Životopisná tematika lekce čtrnácté poskytuje ideální opěrnou konstrukci k procvičení a zopakování číslovek. Bohužel tato dobrá platforma mohla být více využita. Číslovky nacházíme koncentrované pouze v jediném článku. Zařazení číslovek vzhledem k tématům lekcí tedy mohlo být častější.

4. Presentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

O této učebnici nemůžeme říci, že by byla nedostatečně vybavena po textové stránce. Každá lekce obsahuje úvodní článek, v některých i doplňující dialog. Texty působí reálně, vcelku zdařile napodobují praktické situace. Číslovky bohužel nejsou v textech zahrnuty v takové šíři, v jaké bychom považovali za ideální. Z celé knihy nalezneme číslovky jen v šesti lekcích. Velmi vhodné propojení opakování číslovek a nabývání nové látky představuje článek na straně 114, který vysvětluje problematiku prepozic od – do s pomocí časových údajů. Zařazení číslovek do textů je tedy v této knize pojato zdařile, nicméně množství textů obsahující číslovky považujeme, především vzhledem k nutnému průběžnému opakování číslovek pro studenta, za nedostačující.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Autorka v úvodu studentům zaručuje výstupní úroveň B1. Nepovažujeme za vhodné garantovat tímto způsobem výstupní úroveň, zejména pokud po obsahové stránce učebnice této úrovní neodpovídá. Samostatné dosažení jakékoliv úrovně však dle

našeho názoru nestojí pouze na edukačním materiálu, ale i na studentovi, jeho případném učiteli a dalších mimojazykových okolnostech. Ačkoliv spojení o zaručení úrovně může působit jako motivace pro studenty k nákupu publikace, domníváme se, že je neadekvátní a zavádějící. Učebnice byla napsána před vznikem popisu prahové úrovně češtiny jako cizího jazyka a označení úrovně B1 v knize je označení dle jakési vžitě normy. Ve skutečnosti by učebnice odpovídala úrovni A1, částečně také úrovni A2, avšak jak autorka sama uvádí v dalším díle učebnice, je nutné její přepracování. Jsou zde například prezentovány vyšší řády jak číslovek základních, tak řadových číslovek, což neodpovídá popisu referenční úrovně A1 ani úrovně A2. Uvedená úroveň publikace tedy může mystifikovat současného uživatele.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Tato publikace vychází ve třech jazykových mutacích: anglické, německé a ruské. Jak sama autorka na svých webových stránkách⁹ uvádí, učebnice jsou totožné. Zdůvodňuje to možností využití ve smíšených jazykových kurzech s různě mluvícími studenty. Pro takové použití je toto uspořádání pravděpodobně vhodné řešení. Dle našeho názoru však pro studium konkrétního uživatele s konkrétní jazykovou mutací knihy nejsou učebnice nijak přizpůsobeny a nereflktují specifika jinojazyčných mluvčích.

---

⁹ Viz Czech step by step. *Tschechisch Schritt für Schritt 1* [online], [cit. 2013-05-16]. Dostupné z http://www.czechstepbystep.cz/publikace/publikace_cesky_krok_za_krokem_1.html. Kontrolováno ke dni 29. 3. 2014 12:46.

2.13 ČESKY KROK ZA KROKEM 2

Autoři: Holá Lída, Bořilová Pavla

Uvedená úroveň dle SERR: B1

Počet stran: 208 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Presentace číslovek

Tato publikace navazuje na předchozí díl *New Czech step by step*, kde byly probrány číslovky v množství převyšujícím začátečnickou úroveň. Proto učebnice *Česky rok za krokem 2* prezentuje nové učivo číslovek pouze v jedné lekci. Ve zbylé učebnici jsou číslovky opakovány, především svým zařazením v textech a z velké části i ve cvičeních.

2. Procvičení číslovek

Číslovky jsou v rámci učebnice hojně zastoupeny v textech a jako vedlejší činitel při cvičeních. Dříve probraná problematika vyjadřování času je v lekci osmé zopakována a doplněna o souvislosti s aktuálním probíráním pádů. K cílenému procvičení nové látky číslovek dochází v osmnácté lekci, bohužel pouze na několika cvičeních. Deklinace číslovek je však natolik komplexní a obtížnou látkou, že její procvičení v této lekci nepokládáme za dostatečné. K učebnici je možné na autorčiných stránkách stáhnout dva testy, které prověřují znalosti po lekci desáté a dvacáté. V prvním testu je však z padesáti úkolů (vždy doplnění s výběrem možností) pouze jediný úkol orientován na číslovky. V testu druhém pak ani jediný. Tuto skutečnost považujeme za velkou slabinu testů. Jako cvičební oporu je však možné k publikaci zakoupit pracovní sešit (Malá, 2012). Pracovní sešit, který je stejně jako kniha celý v češtině, nabízí množství aktivit a cvičení, která kladou důraz na slovní zásobu a gramatiku. Za vhodné považujeme zařazení i složitějších cvičení, která jsou označena znaménkem plus. Jak autorka sešitu sama uvádí v distribučním popisu, je možné tato cvičení využít pro rychlejší nebo náročnější studenty a ocení je i studenti ze slovanských zemí.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Nová látka zahrnující číslovky je zařazena pouze v lekci osmnácté. Zde je za tematickou platformu zvoleno téma *Móda a oblečení*. Vzhledem k typu probíraných číslovek považujeme tento tematický celek za vhodně vybraný. V rámci této lekce jsou

probrána i pomnožná substantiva, která vhodně doplňují a navazují na problematiku číslovek druhových.

4. Presentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

Zařazení číslovek do textů této publikace není možné vytknout žádné zásadní chyby. Číslovky jsou rozmístěny funkčně, rovnoměrně a reflektují praxi. Texty jsou zajímavé a čtivé, výskyt číslovek je relativně dostatečný a komplexní. Jako jistý nedostatek vidíme nerozšíření nově probrané látky lekce osmnácté do textů dvou lekcí zbylých. I přes to hodnotíme využití číslovek v textu velmi kladně a pokládáme ho za inspirující pro další tvorbu učebnic češtiny jako cizího jazyka.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Dle našeho názoru tato publikace odpovídá úrovni B1 podle SERR. Rádi bychom také vyzdvihli její zpracování, které je nejen velmi graficky zdařilé, ale především funkční.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Vzhledem ke vstupní úrovni pro použití je kniha celá v českém jazyce. V důsledku toho je použitelná pro různě mluvící cizojazyčné mluvčí a neobsahuje tedy žádné přizpůsobení pro jejich možná specifika. Nicméně se domníváme, že na této úrovni a pod vedením lektora není nutné přílišné přizpůsobování učebnic jinojazyčným uživatelům a v případě potíží by se student měl obracet na kvalifikovaného učitele.

2.14 UČÍME SE ČESKY

Autoři: Roubalová Eva

Uvedená úroveň dle SERR: neuvedeno

Počet stran: 301 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Presentace číslovek

Číslovky jsou v této publikaci prezentovány v přehledných tabulkách. K prvnímu setkání dochází ve třetí lekci, kde jsou představeny číslovky základní od jedné do deseti. Procvičeny jsou na jediném výslovnostním cvičení. Dále jsou číslovky probrány do sta v lekci páté. Není zde opomenuta informace o variantách čtení desítkových číslovek. Procvičení je zde stejně nedostatečné jako v lekci třetí. Šestá lekce propojuje znalost číslovek s určováním času, zatím však pouze celých hodin. V následující sedmé lekci je probrána první polovina řadových číslovek (do 49.), do řádů set pak její prezentace dosáhla v lekci dvanácté. Skloňování číslovky *jeden* je zařazeno spolu se skloňováním zájmen. Deklinace dalších číslovek základních, konkrétně číslovek *dvě*, *tři*, *čtyři*, je prezentována v lekci osmnácté. V lekci dvacáté jsou pak představeny některé neurčité číslovky a jejich deklinace. Shrnující tabulky deklinace číslovek základních nalezne uživatel v závěru publikace v gramatickém přehledu.

2. Procvičení číslovek

Pomineme-li kusá cvičení pod prezentací číslovek v lekci třetí a páté, pak můžeme hovořit výraznějším procvičením v lekci šesté v souvislosti s probíráním určování času. Na tuto tematiku zde navazuje několik cvičení a prolíná se i následnou prezentací gramatiky pohybových sloves. Řadovým číslovkám v lekci sedmé je věnována jedna strana cvičení, která využívají spojitosti číslovek řadových s datacemi. Lekce dvanáctá rovněž věnuje číslovkám pouze tři cvičení a to přes velké množství nově probrané látky. Situace se nemění ani u prezentace číslovek řadových či neurčitých. Samostatně učebnice dle našeho názoru nezajišťuje dostatečné procvičení číslovek. V úvodu autorka zmiňuje důležitost role učitele v opakování a procvičení slovní zásoby, dle našeho názoru je tedy rovněž na učiteli, aby zajistil procvičení a opakování číslovek.

Pracovní sešit, který je možné k učebnici dokoupit, nabízí k procvičení číslovek od jedné do deseti dvě cvičení strukturně obdobná s těmi v učebnici. Pátá lekce

v pracovním sešitě v popisu v obsahu uvádí číslovky od deseti do sta, ale jejich cílené procvičení zde nenacházíme. V textu je v rámci této lekce uvedena číslovka násobná *dvakrát* a žáci mají tvořit obdobné dialogy jako v textu. Zařazení této číslovky, která nebyla probrána, namísto číslovek základních, které probrány byly, považujeme za nevhodné a nefunkční. Sedmá lekce číslovky základní procvičuje skrze operace s daty. Ve dvanácté lekci jsou číslovky využity v jednom cvičení jako opora pro procvičení komparativu adverbii a dále mají studenti za úkol přečíst řadové číslovky ve dvou dalších krátkých cvičeních. Celkově hodnotíme procvičení číslovek v učebnici i pracovním sešitu za nedostatečné.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Prvním zvoleným tématem pro prezentaci číslovek základních je v této publikaci *Rodina*. Druhou platformou pro rozšíření této problematiky je návštěva restaurace. Řadové číslovky dostávají prostor během tématu *Nakupování*. Pro dokončení řadových číslovek zvolila autorka téma *Zdraví*. Probírání deklinace začíná v lekci osmnácté s názvem *Curriculum Vitae*. Číslovky neurčité se probírají v rámci tématu *Noviny, rádio, televize*. Všechna tato témata obsahují vnitřní souvislost s číslovkami a jsou proto zvolena dle našeho názoru vhodně. Za problematické považujeme nedostatečné propojení číslovek s tématem v rámci textů, cvičení apod. Číslovky jsou v rámci těchto témat probrány, není však prezentována jejich praktická spojitost s tématem a jejich funkční zapojení.

4. Prezentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

Číslovky jsou do textů zařazeny sporadicky, avšak nacházíme i texty, ve kterých se nachází častěji. Tyto texty jsou umístěny zejména v posledních lekcích učebnice, kde se váží k historickým tématům a popisům českých míst či památek. Zastoupení číslovek ve funkčních a prakticky orientovaných textech dle našeho názoru chybí. Studentovi tak není umožněno nahlížet na číslovky jako na nezbytnou součást každodenní komunikace.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Dle našeho názoru se objem prezentovaných číslovek neshoduje s popisy prvotních úrovní dle referenčních popisů. Domníváme se, že na malém prostoru je zde příliš mnoho učiva a jsou zde prezentovány i číslovky vyšších řádů, jejichž prezentaci pro úplné začátečníky popisy úrovní nezařazují. Důvodem však může být skutečnost, že učebnice vyšla před popisy referenčních úrovní češtiny jako cizího jazyka. Tato učebnice by mohla

sloužit jako cenný zdroj studia uživatelů mluvících slovanskými jazyky (kteří ovládají zvolený mediační jazyk), ale pro úplné začátečníky s jinými než slovanskými kořeny je dle našeho názoru kniha příliš obsáhlá a postupuje při prezentaci gramatiky příliš rychle bez jejího dostatečného upevnění.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Učebnici Učíme se česky jsme analyzovali ve dvou jazykových mutacích: anglické a francouzské. Velmi kladně hodnotíme snahu o přizpůsobení učebnice pro jinojazyčné mluvčí, především tedy v úvodním fonetickém výkladu. Tento úvod do fonetiky češtiny je diferencován v obou učebnicích na základě mediačního jazyka. Struktura je obdobná, avšak problémy a příklady jsou zvoleny adekvátně danému jazyku. Francouzská verze tedy reflektuje mimo jiné možné potíže frankofonních mluvčích s hláskami *s* či *š*, v anglické verzi předvídá možné problémy s výslovností *w* na místech českého *v*.

Přizpůsobení pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích je zařazeno pouze v úvodní části a není nikterak rozsáhlé. Usnadní však dle našeho názoru první kroky uživatelů s češtinou díky reflektování možných problémů. Dále jsou však obě jazykové mutace shodné, což vzhledem k nadějnému začátku pokládáme za promarněnou příležitost skutečně přizpůsobit učebnice svým uživatelům.

2.15 ADAM A EVA V ČESKÉM RÁJI

Autoři: Froulíková Lenka

Uvedená úroveň dle SEER: neuvedeno

Počet stran: 166 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Presentace číslovek

Číslovky jsou v této publikaci prezentovány ve čtyřech lekcích. Poprvé jsou číslovky základní představeny v lekcí páté seznamem číslovek od nuly do deseti, včetně rodových diferenciací číslovek *jedna* a *dvě*. Rozšíření do číslovky čtyřicet se nachází v další lekcí. V osmé lekcí je znalost číslovek aplikována ve vztahu k určování času. Devátá lekce dále rozšiřuje znalost základních číslovek do tisíce. Řadové číslovky jsou prezentovány v lekcí dvanácté. U jejich prezentace postrádáme vysvětlení a popsání různých variant zápisu desítkových číslovek. V gramatickém přehledu pro číslovky nebylo vyčleněno místo.

2. Procvičení číslovek

V páté lekcí, kde jsou číslovky poprvé probrány, je možné procvičit číslovky pouze na jediném komunikačním cvičení a to nikoliv cíleně, ale pouze jako součást konverzace vztahující se k problematice ubytování v hotelu. V lekcí šesté, kde je jejich okruh rozšířen, je situace obdobná, číslovky jsou pouhou součástí cvičení, kde studenti čtou různé adresy. V lekcí sedmé je cvičení založené na stejném principu, kde studenti předčítají telefonní čísla. V lekcí osmé zcela chybí procvičení nové látky určování času. V lekcí desáté je v souvislosti se zapisováním osobních údajů zařazeno cvičení, ve kterém žáci zapisují své nacionále do připraveného formuláře. Studenti však mohou, či dokonce mají, podle vzoru zapsat všechny číslovky číslicí a tak nevyužít plně potenciálu tohoto cvičení. Dvanáctá lekce procvičuje nově nabytou látku řadových číslovek na dvou cvičeních, kde jsou dávány do souvislosti s měsíci a daty.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Poprvé jsou číslovky představeny v rámci tématu *Hotel*. Jejich rozšíření pak navazuje v další lekcí s tématem dopravy a orientace ve městě. Od padesátky do sta jsou číslovky prezentovány v rámci tématu *Orientace na mapě*. Vysoké řady číslovek se pak odchylují od tematiky cestování a jsou probírány uvnitř témat *Bydlení* a *Měsíce*. Řadové

číslovky dostaly prostor v lekcí dvanácté, tematicky zaměřené na vzhled a povahu a volný čas a zájmy. Jak je z témat zřetelné, prezentace číslovek základních navazuje i tematicky, což považujeme za nápadité a užitečné řešení, které napomáhá snazšímu upevnění znalostí.

4. Prezentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

Poprvé nacházíme ve větší míře číslovky zastoupeny v textu lekce desáté. Adam, o kterém je v textu řeč, se hlásí na univerzitu a do přihlášky vypisuje adresy a další národnosti. Lekce patnáctá, která prezentuje téma *Česká republika*, také obsahuje více číslovek (bohužel pouze v číselném zápisu) v úvodním textu, v poměru k ostatním lekcím. V ostatních textech zbylých lekcí číslovky nejsou skoro vůbec zastoupeny, pokud ano, tak pouze v minimální míře. Učebnice obsahuje také umělecké texty k procvičení četby, nicméně ani ty se nevztahují k námi analyzované problematice. Zapojení číslovek do textů a jejich praktickou demonstraci zde zcela postrádáme. Považujeme tuto skutečnost za velký nedostatek učebnice Adam a Eva v Českém ráji. Domníváme se, že tento typ zpracování číslovek v učebnici češtiny pro cizince může být vhodný pro Slovany s podobným gramatickým systémem číslovek, kterým nedostatečné zapojení číslovek a jejich chybějící procvičení neznesnadní studium jazyka. Pro ostatní mluvčí bychom ho však nedoporučili.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Jak autorka uvádí v předmluvě, slovní zásoba této publikace vychází z okruhu slovní zásoby prahové úrovně češtiny. O výstupní úrovni učebnice samotné autorka neuvádí konkrétní informace. V navazujícím dílu (Froulíková, 2002)¹⁰ této publikace autorka uvádí, že u studentů předpokládá uživatele, kteří se již s češtinou setkali, tedy mírně a středně pokročilým. Z toho usuzujeme, že v souladu s naším názorem, je výstupní úroveň mírná pokročilost, kterou bychom zařadili na pomezí úrovně A2 a pasivní B1 podle SERR. Chybějící procvičení a nezařazení textů do učebnice však komplikuje funkční dosažení této úrovně.

---

¹⁰ Druhý díl učebnice jsme do naší analýzy nezařadili. Důvodem je pouhé opakování číslovek probraných v prvním dílu. Číslovky zde nejsou dále probírány, pouze procvičeny pomocí několika cvičení a jsou zahrnuty v některých textech.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Tato učebnice využívá multilingvální platformu, operuje kromě češtiny ještě s angličtinou, němčinou, francouzštinou a ruštinou. Tyto jazyky jsou zastoupeny ve stejném množství a plní stejnou funkci. Slovíčka jsou tedy v této knize přeložena do všech čtyř jazyků, některá překladová cvičení jsou vytvořena ve všech čtyřech jazycích. Po stránce mediačních jazyků je to tedy nejvíce přizpůsobená kniha naší analýzy a je vhodná do smíšených jazykových kurzů. Přizpůsobení učiva pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích však tato kniha uživatelům nenabízí. Gramatický výklad námi sledovaných jevů je zde omezen na minimum a žádné přizpůsobení pro anglicky, německy, francouzsky či rusky mluvící nenabízí.

2.16 COMMUNICATIVE CZECH ELEMENTARY CZECH

Autoři: Rešková Ivana, Pintarová Magdalena

Uvedená úroveň dle SERR: neuvedeno

Počet stran: 262 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Prezentace číslovek

V úvodní lekci se studenti seznamují na velmi malém prostoru s číslovkou *jeden*. Tato číslovka je zde prezentována pomocí cvičení, kde mají studenti za úkol přiřadit tvary číslovky *jeden* (*jeden, jedna, jedno*) k vybraným podstatným jménům ve větě *To je...*, např. *dům, učebnice, slovník, pero* apod. V lekci číslo tři nazvané *Nakupování* obsahuje již úvodní krátký text týkající se nákupu knih číslovky *jeden, dva, druhý, šedesát a sto padesát*. Druhý krátký dialog na téma nákupů potravin obsahuje číslovky *tři, čtyři a čtyřicet sedm*. Pod rozhovorem na téže straně je zmínka s nadpisem *Pozorujte*, která upozorňuje na spojení číslovek základních se substantivem *koruna*.

Nicméně první komplexní seznámení studenta s číslovkami základními se nachází až v gramatickém přehledu na následující straně, kde jsou popsány číslovky základní v graficky přehledné podobě. U číslovek *sto, tisíc a milion* je vyznačena i jejich rodová příslušnost. Číslovky *dvacet až devadesát* jsou pouze vyjmenovány a mají zdůrazněna zakončení *-cet* a *-sát*, bohužel zde není prakticky znázorněno tvoření číslovek typu 21 – 29 skládáním. Do seznamu nových slov v lekci páté byla zařazena jako fixní slovíčko číslovka

dvakrát. Lekce šestá seznamuje studenty s číslovkami řadovými. První tři řadové číslovky se sice vyskytují ve čtvrté lekci, ale pouze jako fixní slovíčka při výkladu popisu cesty za použití instrumentálu v singuláru (např. *třetí ulicí doleva*). Ciferníky hodin zde zobrazují přesný čas, student v této lekci zná pro vyjádření času slovíčka *ráno, dopoledne, odpoledne* a *večer*. Vyjádření času se tedy řeší pomocí číslovek základních, např. 18:15 apod. Gramatika s názvem *Kolik je hodin*, se nachází na straně v lekci sedmé.

Oddíl C šesté lekce přináší graficky jednoduše zpracovaný gramatický přehled číslovek řadových. Je zde naznačeno pomocí číslovek *dvacátý první* a *dvacátý druhý* i tvoření číslovek tohoto typu pomocí skládání. Prezentace číslovek spolu s udáváním hodin je předkládána v přehledné tabulce v lekci sedmé doplněna obrázky ciferníků ukazujícími přesný čas. Osmá lekce se zmiňuje o číslovkách násobných a to jen v souvislosti s tématem *Časové otázky*, kde v části věnované odpovědím na otázku *Jak dlouho?* se vyskytují i odpovědi typu: *jednou za hodinu = jedenkrát; dvakrát, třikrát* apod. V příloze *Přehled české deklinace*, se na poslední straně setkávají studenti s tabulkou znázorňující deklinaci řadových číslovek. Obsahuje i poznámku o substantivní deklinaci číslovek *sto, tisíc* a *milion* a poznámku o zájmené deklinaci číslovky *jeden*.

2. Procvičení číslovek

Třetí lekce obsahuje cvičení, kde v první části mají studenti za úkol převést substantiva do správných forem plurálu za pomoci číslovek, v části druhé spojit substantiva s číslovkami a adjektivy. Je zde zařazeno i procvičení číslovek skrze spojitost s telefonními čísly a poslechové cvičení s tematikou cen. Od třetí lekce, kde byly prvně probrány číslovky základní, do lekce šesté, kde se studenti seznamují s číslovkami řadovými, se prakticky nevyskytují cvičení, která by opakovala znalost číslovek. Ty jsou zařazeny pouze v textech.

Pro procvičení číslovek základních v lekci šesté je použito cvičení, kde je v obrázcích znázorněn Kristýnin den spolu s obrázky hodin a úkolem studenta je zodpovědět otázku *Co dělala Kristýna celý den?* Ve cvičení na straně následující je student vyzván, aby popsal svůj vlastní den. Pod přehledem řadových číslovek v šesté lekci jsou prezentována studentům čtyři cvičení, která pokrývají procvičení výslovnosti řadových číslovek. Jsou zde zařazena i komunikativní cvičení. V sedmé lekci mimo jiná cvičení naleznou studenti vyobrazený televizní program se zadáním, které říká, že cílem studentů má být pomocí programu zjistit, kdy se vysílají dané pořady. Lekce je doplněna

poslechovými cvičeními. Číslovky jsou tedy v učebnici procvičeny především v rámci lekcí, kde je prezentována nová látka týkající se číslovek. Další procvičení zajišťuje pracovní sešit. Zde studenti naleznou další možnosti procvičení číslovek, velmi vhodně jsou zde zařazeny i kontrolní testy, ve kterých je znalost číslovek rovněž testována.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

První setkání s číslovkami je ihned v první lekci, kde je v rámci tématu *První den* prezentována číslovka *jeden*. Další tematickou platformou je téma nakupování v lekci třetí, které poskytuje rámec pro prezentaci číslovek základních. Pro řadové číslovky v lekci sedmé je zde zvoleno téma *Co jsi dělal včera?* Problematika určování času je předestřena v rámci tématu *Na návštěvě. Pozvání. Kino, televize*. Tematické celky považujeme za vhodně vybrané ve vztahu k námi analyzované problematice. Číslovky jsou tak prezentovány s ohledem na reálné využití a nestávají se pouze teoretickým výkladem.

4. Prezentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

Zapojení číslovek do textů považujeme za dostatečné a funkční. Číslovky se vyskytují ve většině úvodních textů v jednotlivých lekcích. Jejich zapojení působí přirozeně a vyplývá z komunikačních situací. V prezentaci číslovek v textu této publikace je zřejmá snaha reflektovat praxi. Dle našeho názoru analyzovaná učebnice naplňuje toto kritérium.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Ačkoliv první vydání této publikace vyšlo před vypracováním popisů referenčních úrovní, zařazení číslovek ve svém objemu a rozsahu odpovídá úrovním A1 až A2. Deklinace číslovek v prvním dílu publikace zařazena není, domníváme se tedy, že není možné označit jednoznačně výstupní úroveň.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Mediačním jazykem této publikace je angličtina, je však možné ji použít i bez znalosti tohoto jazyka. Instrukce jsou uváděny dvojjazyčně (česky a anglicky) a srozumitelně. Specifické přizpůsobení pro jinojazyčné mluvčí zde nenacházíme.

2.17 COMMUNICATIVE CZECH INTERMEDIATE CZECH

Autoři: Rešková Ivana, Pintarová Magdalena

Uvedená úroveň dle SERR: neuvedeno

Počet stran: 197 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Presentace číslovek

V páté lekci je na dvoustránkovém prostoru prezentována deklinace číslovek. V první tabulce uživatel nalezne přehledně zpracovanou deklinaci číslovek *dva/dvě, tři, čtyři a oba/obě*, nechybí odlišení jednotlivých variant na základě jejich rodové příslušnosti. V tabulce s číslem *dvě* je naznačena práce s číslovkami *pět, šest* a výše. Upozornění pod tabulkami přináší informace o práci s číslovkami *pět až devadesát devět*, pro ukázkou této deklinace je jako příklad vybrána číslovka *dvacet pět* v kombinaci se substantivem *studenti*. Poznámky na konci prezentace obsahují příklady doplňující novou gramatiku, je zde vysvětlena také problematika deklinace číslovek *sto* a *tisíc* a jejich příslušnost k vybraným vzorům substantiv. Ve třetí části poznámky uživatel obohatí svou slovní zásobu o několik neurčitých číslovek a je zde prezentován i příklad deklinace číslovky *mnoho* v kombinaci se substantivem *studentky*. V závěrečném gramatickém přehledu je deklinace základních číslovek shrnuta do tabulky.

2. Procvičení číslovek

Nová látka páté lekce zajišťuje pomocí tří cvičení prohloubení a procvičení nové gramatiky. První cvičení se zadáním *Tvořte věty* nabízí studentovi pět úvodních částí věty a několik různých dokončení, které předpokládají správnou deklinaci uvedené číslovky, např. *Dostal ten dárek od: 5 spolužáků*. Cvičení druhé s názvem *Řekněte, kdy se to stalo* funguje na obdobném principu, ale s vyšší náročností, vyžaduje již i skloňování substantiva, např. *Stalo se to před: (2) rok*. Třetí cvičení je nazváno *Dejte do správných forem*. Toto cvičení obsahuje dvacet vět a každá z nich vyžaduje deklinaci číslovky i příslušného podstatného jména.

Další procvičení je zařazeno v rámci pracovního sešitu, bohužel pouze skrze dvě cvičení. Pracovní sešit je vybaven i průběžnými testy a testem závěrečným. V žádném z průběžných testů ani v testu závěrečném však není znalost číslovek ověřena.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

Vzhledem k tomu, že číslovky jsou prezentovány pouze v lekci páté, je jediným tématem zahrnujícím prezentaci číslovek téma *Jací jsme a jak vypadáme?*

4. Prezentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

V textech jsou číslovky zařazeny vhodně a funkčně. Jejich zastoupení je dostatečné a adekvátně reflektuje skutečnou praxi. Vzhledem k nedostatečnosti jiného procvičení texty zajišťují průběžné opakování číslovek.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

Učebnice *Communicative Czech Intermediate Czech* je orientována na mírně až středně pokročilé uživatele. Dle našeho názoru rozvíjí tato publikace problematiku číslovek do úrovně A2 podle SERR. S ohledem na slovní zásobu bychom mohli uvést i možnou pasivní znalost slovní zásoby úrovně B1. Tuto publikaci tedy nelze jednoznačně kategorizovat.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Tato učebnice navazuje na první díl *Communicative Czech Elementary Czech* a stejně jako první díl je psána na bázi anglického jazyka. Zadání cvičení jsou obvykle dvojjazyčná (česká i anglická). Další přizpůsobení pro jinojazyčné mluvčí nenacházíme.

2.18 TSCHECHISCH IM ALLTAG

Autoři: Brčáková Dagmar, Berglová Eva

Uvedená úroveň dle SERR: neuvedeno

Počet stran: 367 s.

Rozbor učebnice na základě zvolených kritérií

1. Presentace číslovek

Poprvé jsou číslovky prezentovány v lekci šesté a to ve velkém rozsahu od jedné do sta. Představeny jsou i obě varianty desítkových číslovek. Zvolený rozsah je vzhledem k začátečnické úrovni učebnice překvapivý, nicméně zdůvodňujeme jej potřebou systémové prezentace gramatiky německy hovořících uživatelů, o které se autorka zmiňuje v předmluvě. Další rozšíření problematiky číslovek je situováno do deváté lekce, kde je prezentována deklinace číslovek základních. Řadové číslovky jsou představeny ve dvanácté lekci v objemu sahajícím až do řádů tisíců. Rovněž jsou zde provázány s problematikou určování času. V krátkosti a omezené míře jsou v patnácté lekci vysvětleny číslovky druhové a jejich užití spolu s pomnožnými substantivy. Vyšší objem naráz prezentované látky by dle našeho názoru mohl některým studentům činit potíže, ovšem najdou se jistě tací, kteří tento způsob prezentace učiva ocení a funkčně využijí. V závěrečném shrnutí je v tabulce uvedena deklinace číslovek základních a problematika užití číslovek *dva* a *oba*.

2. Procvičení číslovek

Zvolená míra procvičení je vzhledem k úrovni znalostí studentů dostačující, avšak častější zařazení číslovek by podpořilo nutnou aktualizaci znalostí. Cvičení jsou zpracována velmi systematicky a uživatel má obvykle k dispozici příklad či vzor pro práci s daným cvičením. Domníváme se, že toto uspořádání nemusí být vždy funkční a mohlo by vést studenty k automatizaci bez hlubšího propojení znalostí s jejich praktickou aplikací.

3. Volba číslovek vzhledem k tématu lekce

První, velmi obsahově široká, prezentace číslovek je na pozadí tématu rodiny. Deklinace číslovek základních navazuje v lekci deváté tématem *Počasi*. Řadové číslovky jsou prezentovány v rámci tématu *V restauraci*. Tato učebnice studentům vykládá také číslovky druhové a to v souvislosti s problematikou oblékání. Výběr témat pro prezentaci

číslovek v této publikaci považujeme za vhodný. Například číslovky druhové jsou dávány do souvislostí s pomnožnými substantivy, což je v rámci tématu odívání dle našeho názoru funkční a účelné.

4. Prezentace využití číslovek v textu, popř. v praxi

V závěru publikace je zde zařazena část, ve které uživatel najde vzory žádostí, dotazníků, potvrzení a podobně. Cizinec si tak může vyzkoušet, jak vyplnit dané dokumenty a následně s klíčem zkontrolovat, zda tak učinil správně. Tuto část považujeme za velmi prakticky orientovanou a je vhodným provázáním studia češtiny a jejího reálného využití.

5. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk

S ohledem na množství probrané gramatiky číslovek, tj. zejména u číslovek základních a řadových, se domníváme, že výstupní úroveň této publikace je úroveň A2 podle SERR s přesahem do úrovně B1 především v rovině slovní zásoby. Publikace také zahrnuje doporučený postup osvojování znalostí pro samostudium, což usnadní použití samoukům, učebnice je však dle našeho názoru vhodná i pro použití v jazykových kurzech.

6. Míra přizpůsobení učebnic či jejich variant pro jednotlivá specifika jinojazyčných mluvčích

Publikace je přizpůsobena potřebám německy hovořících studentů. Zadání cvičení jsou v němčině, gramatická vysvětlení rovněž. Fonetický přehled je upraven s ohledem na primární jazyk uživatelů. Domníváme se, že tato učebnice je velmi dobře orientována na svého cílového uživatele a vytváří tak podmínky pro bezproblémové studium, skrze které uživatel může získat kladný postoj k českému jazyku a jeho dalšímu studiu.

3 VYHODNOCENÍ ANALÝZY

Pro vyhodnocení analýzy učebnic jsme zvolili, kromě shrnutí v závěru, formu tabulky s grafickými symboly, které znázorňují míru splnění kritéria. V následující tabulce uvádíme legendu k analýze. Domníváme se, že tato forma vyhodnocení je dostatečně názorná a umožňuje snáze porovnat knihy mezi sebou. Tabulka vyhodnocení tedy předkládá grafické znázornění naplnění míry námi uvedených kritérií ve vztahu ke zbylým analyzovaným učebnicím. Barevně jsou ve vyhodnocení vyznačeny učebnice, které vyhověly ve všech kritériích.

Tabulka 5: Znázornění vyhodnocení kritérií

Znázornění	Naplnění kritéria	Hodnocení
▲ ▲ ▲ ▲ ▲	Nesplňuje kritérium	Zcela nevyhovuje
▲ ▲ ▲ ▲ *	Minimálně naplňuje kritérium	Nevyhovuje
▲ ▲ ▲ * *	Částečně naplňuje kritérium	Částečně vyhovuje
▲ ▲ * * *	Naplňuje kritérium	Vyhovuje
▲ * * * *	Naplňuje velmi dobře kritérium	Vyhovuje velmi dobře
* * * * *	Splňuje kritérium	Výrazně vyhovuje nad požadavky

Tabulka 6: Vyhodnocení analýzy učebnic

Učebnice ¹¹	Prezentace numerálií	Procvičení numerálií	Volba n. vzhledem k tématu lekce	Prezentace využití n. v textu popř. v praxi	Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk	Míra přizpůsobení učebnic pro specifika jinojazyčných mluvčích
Čeština pro cizince / Czech for Foreigners H + H	▲▲▲**	▲▲▲▲*	▲▲**	▲****	▲****	▲▲▲**
Brána jazyka českého otevřená	▲****	▲▲▲**	▲▲**	▲▲▲**	▲****	▲▲▲▲▲
Česky, prosím START	▲▲**	▲****	▲▲**	▲****	▲****	▲****
Česky, prosím I	▲▲**	▲****	▲****	▲****	▲****	nelze hodnotit
Česky, prosím II	▲▲**	*****	nelze hodnotit	▲****	▲****	nelze hodnotit
Chcete mluvit česky?	▲▲**	▲▲**	▲▲▲**	▲▲▲**	▲▲**	▲▲▲**
Chcete ještě lépe mluvit česky?	▲▲**	▲▲▲**	▲▲**	▲▲▲**	▲▲**	▲▲▲**
Czech for English speakers	▲▲▲▲*	▲▲▲▲*	nelze hodnotit	▲▲▲▲*	▲▲▲▲▲	▲▲▲**
Basic Czech I	*****	▲****	▲▲**	▲****	▲****	▲▲**
Basic Czech II	▲****	▲▲**	▲▲**	▲****	▲****	▲▲**
Basic Czech III	*****	▲▲**	▲▲**	▲▲**	▲****	▲▲**
New Czech Step by Step	▲▲▲**	▲▲**	▲****	▲▲▲**	▲▲▲▲*	▲▲▲**
Česky krok za krokem 2	▲****	▲▲**	▲▲**	▲****	▲▲**	▲▲**
Učíme se česky	▲▲▲**	▲▲▲▲*	▲▲▲**	▲▲▲▲*	▲▲▲▲*	▲▲**
Adam a Eva v Českém ráji	▲▲▲**	▲▲▲▲*	▲▲**	▲▲▲▲*	▲▲**	▲▲**
Communicative Czech Elementary Czech	▲▲**	▲▲**	▲▲**	▲****	▲▲**	▲▲**
Communicative Czech Intermediate Czech	▲▲▲**	▲▲▲▲*	▲▲**	▲▲**	▲▲**	▲▲**
Tschechisch im Alltag	▲▲**	▲▲**	▲▲**	▲▲**	▲****	▲****

¹¹ Komplexní hodnocení všech jazykových mutací.

Z osmnácti analyzovaných učebnic nevyhovělo minimálně v jednom kritériu devět učebnic. U tří nebylo možno vyhodnotit nejméně jedno kritérium. Nejproblematictějším místem bylo procvičení numerálií, kde nevyhovělo sedm z celkového počtu osmnácti učebnic. Dále byla velmi problematická prezentace numerálií a také míra přizpůsobení učebnic pro specifika jinojazyčných mluvčích. Vyjma dvou nehodnocených a dvou nevyhovujících učebnic všechny vyhověly kritériu volby numerálií vzhledem k tématu lekce.

Výsledky naší analýzy ukazují, že prezentace numerálií je u třetiny námi hodnocených učebnic nevyhovující, dále že numeralia nejsou ve více než třetině učebnic dostatečně procvičena a rovněž jejich prezentace užití v textu, popř. v praxi je nevyhovující. Shody s referenčními úrovněmi se nepodařilo dosáhnout třem učebnicím. Míra přizpůsobení učebnic pro jinojazyčné mluvčí byla vyhovující pouze v sedmi případech, což je méně než polovina analyzovaných učebnic. Celkově tedy vyhovuje sedm učebnic z osmnácti (označeny zeleně v tabulce), což pokládáme za neuspokojivé.

4 PŘEHLED TEMATICKÉ PLATFORMY PRO PRVNÍ SETKÁNÍ S ČÍSLOVKAMI

V této tabulce jsou znázorněna témata, na jejichž podkladu dochází k prvnímu setkání studentů s číslovkami. S ohledem na zamýšlené první setkání jsou zde prezentovány jen úrovně začátečnické, v případě vícedílných publikací tedy jen první díl. Na základě této tabulky je možné porovnat volbu tématu a najít případné shody. Domníváme se, že toto srovnání přináší užitečný vhled do problematiky prezentace číslovek a umožňuje srovnat platformy, na kterých se student v učebnicích setkává s číslovkami a porovnat četnost zvolených témat v rámci prezentace číslovek pro začátečníky.

Tabulka 7: Přehled tematické platformy pro první setkání s číslovkami

Titul analyzované učebnice	Zvolená tematická platforma pro 1. setkání s číslovkami
Čeština pro cizince / Czech for Foreigners H + H	Je jedna hodina. Kolik je hodin?
Brána jazyka českého otevřená	Zvu tě na večeři.
Chcete mluvit česky?	Pozdravy. Základní společenské fráze.
Czech for English speakers	V restauraci a obchodě.
Basic Czech I	Můj pokoj.
New Czech Step by Step	Jídlo.
Učíme se česky	Rodina.
Adam a Eva v Českém ráji	Hotel.
Česky, prosím START	Jaké je vaše/tvoje číslo telefonu/mobilu?
Česky, prosím I	Jaké máš číslo telefonu?
Communicative Czech Elementary Czech	První den.
Tschechisch im Alltag	Rodina.

4.1 ZHODNOCENÍ VÝBĚRU TEMATICKÉ PLATFORMY PRO PRVNÍ SETKÁNÍ S ČÍSLOVKAMI

Zpravidla se student setkává v učebnicích s číslovkami velmi brzy. Číslovky nesou mnohdy velmi zásadní a pro studenta důležité informace, je proto nutné, porozumět alespoň základním číslovkám co nejdříve. Volba tématu závisí zcela na autorech a je proto různorodá. Nejčastějšími tématy pro prezentaci číslovek v námi analyzovaných učebnicích jsou témata související s jídlem, potravinami či restaurací. Proto považujeme za překvapivé, že publikace Adam a Eva v Českém ráji prezentuje poprvé číslovky v lekci s tématem *Hotel*, která je zařazena až po probrání tématu *Jídlo a pití. V restauraci*. V této publikaci číslovky nejsou nikde dávány do kontextu se stravováním. Publikace Učíme se česky a Tschechisch im Alltag využívají shodně tématu *Rodina* k prvnímu seznámení s číslovkami. Shoda ve výběru první tematické platformy (telefonování) pro číslovky publikací série Česky, prosím vyplývá ze shodné slovní zásoby a podobného členění.

5 KONTINUITA A CELKOVÁ NÁVAZNOST NUMERÁLIÍ V NÁMI VYBRANÝCH SÉRIÍCH UČEBNIC ČEŠTINY PRO CIZINCE

Při celkovém hodnocení sérií učebnic vycházíme z našich analýz všech dostupných dílů. Považujeme tedy za vhodné shrnout i celkový vývoj sérií vzhledem k našemu tématu, návaznosti jednotlivých dílů a celkovou kompaktnost dané série. V rámci naší práce jsme pracovali se třemi ucelenými sériemi učebnic. Všechny tyto série přepokládají prvotního uživatele na začátečnické úrovni.

Série Basic Czech

Sérii Basic Czech tvoří celkem tři publikace. Jsou orientovány na začátečníky a postupně své studenty dovedou až k úrovni B2 podle SERR. Poslední díl tedy již nekoresponduje svým obsahem se svým názvem Basic Czech III, jak je řečeno v předmluvě, protože obsahově překračuje hranice základní znalosti češtiny. Tato série si udržela relativně jednotný autorský kolektiv a z toho vyvozujeme i její velmi zdařilou návaznost a kontinuitu. Jednotlivé díly vzájemně nepopírají existenci ostatních, jak je ostatně vidět již z návaznosti číselných označení kapitol (první lekce druhého dílu navazuje číslem sedm, přičemž první díl končil číslem šest; obdobně u třetího dílu). Číslovky probrané v díle předchozím jsou opět zopakovány v díle následujícím. Tato skutečnost je velmi zřetelná mezi prvním a druhým dílem série.

Ve druhém dílu jsou číslovky komplexně zopakovány na několika cvičeních, samotná gramatika je zde také připomenuta. Mezi druhým a třetím dílem tato spojitost existuje také, ale v podstatně nižší míře. Nižší opakovací návaznost posledního dílu si vysvětlujeme těžištěm číslovek v prvních dvou dílech. Série Basic Czech považujeme za nejzdařilejší sérii naší analýzy. Domníváme se však, že obohacení publikací o pracovní sešity by mohlo přinést ještě více příležitostí komplexně procvičit látku. I přesto, je dle našeho názoru, velmi vhodnou sérií pro studenty, jejichž mediačním jazykem je angličtina.

Série New Czech step by step

Sérii Čeština krok za krokem tvoří dvě učebnice, obě vybavené pracovními sešity (k prvnímu dílu je prodáván v rámci učeb. kompletu). Kvalita učebnic se také odvíjí od roku vydání. Zatímco první díl je sestaven před vydáním referenčních popisů češtiny jako cizího jazyka, druhý díl již vzniká na jejich základě. První díl obsahuje mimo učebnici a pracovní sešit také brožuru Gramatika v kostce, kde jsou přehledně v tabulkách shrnuty

základní gramatické jevy češtiny. Tato Gramatika v kostce byla již přeložena do jedenácti jazyků¹² a má za cíl sloužit jako přehled a učební pomůcka i pro uživatele jiných učebnic. První díl je, co se číslovek týče, značně obsahově předimenzován. Jsou zde prezentovány příliš vysoké řady číslovek, což popisy v počátečních úrovních nedoporučují. Učebnice však má jednotnou strukturu, přehledně prezentovanou gramatiku (vhodně barevně značené rodové diferenciaci) a bohatou slovní zásobu.

Díl druhý na první pohled působí jako zcela jiná kniha. Název je již český, grafická stránka je zcela jiná i struktura se liší. Jistou návaznost registrujeme obsahově, v reflektování již probraného učiva. Kniha *Česky krok za krokem 2* je moderně zpracovanou učebnicí. Je plná fotografií, poslechových cvičení a reálně působících textů. Obsahuje také závěrečná shrnutí každé lekce, kdy žák provede autoevaluci skrze výroky, které obsahují aktivní slovesa a cíle. Celkově dle našeho názoru nedemonstruje série *Česky krok za krokem* svoji návaznost nikterak výrazně a je proto možné využít pro počáteční úroveň lépe pojatou knihu, která bude odpovídat referenčním popisům češtiny jako cizího jazyka. Po dosažení potřebné vstupní úrovně by bylo možné operovat s druhým dílem série v návaznosti na znalosti získané skrze jinou příručku odpovídající požadavkům dle popisů referenčních úrovní.

Série *Česky, prosím*.

Z této série dosud vyšly první tři díly. První díl *Česky, prosím START* považujeme za velmi přínosný zejména pro uživatele s pomalejším tempem studia či obtížemi s českou fonetikou či zápisem latinkou. Tento vyrovnávací díl může být dle našeho názoru potřebný i pro studenty, kteří mluví některým ze slovanských jazyků, avšak píšou azbukou. Lze jej využít pro domácí přípravu pomalejších studentů či jako opakování tzv. falešných začátečníků. Jeho užití není podmíněno nutnou návazností dalšími částmi této série. *Česky, prosím* i se s dílem vyrovnávacím překrývá v rámci prezentace některé gramatiky a slovní zásoby. Dále pak plynule navazuje novou látkou. Plynulá návaznost je zřetelná i mezi dílem druhým a třetím. Jednotícím prvkem je i čeština, která není doprovázena žádným mediačním jazykem a tak neprofiluje pouze omezenou skupinu uživatelů. Za velmi přínosnou považujeme textovou složku dílu *Česky, prosím II*, který je vybaven lehčími texty pro opakování či slabší studenty. Pro pokročilé studenty jsou zde naopak texty

---

¹² Ve verzi anglické, německé, ruské, ukrajinské, polské, vietnamské, mongolské, španělské, francouzské, čínské a arabské.

výběrové, obohacené o sociokulturní informace o naší zemi a životě v ní. Tyto texty dle našeho názoru pomáhají budovat vztah studentů ke studiu českého jazyka, naší zemi i jazyku samotnému. Tuto sérii považujeme doposud za velmi dobře jazykově i graficky zpracovanou.

Série *Chcete mluvit česky*

Série *Chcete mluvit česky* dle našeho názoru může díky různorodosti v jazykových variantách vyvolávat v kupujících dojem, že jsou jednotlivé varianty přizpůsobeny konečnému uživateli i z hlediska didaktického a nikoliv pouze jazykového. Italský zájemce o studium češtiny se může mylně domnívat, že v italské variantě budou reflektována specifika jeho primárního jazyka lépe, než například ve variantě anglické. Dle našeho názoru tato série nenaplňuje plně svůj možný potenciál diferencovat varianty nejen podle primárního jazyka ale i podle předpokládaného uživatele a jeho specifík plynoucích z rozdílnosti češtiny a jeho primárního jazyka. Z hlediska obsahového tato série pokrývá plně prezentované úrovně, nicméně forma prezentace se jeví nepřitažlivě a dle našeho názoru pozitivně neovlivňuje vztah uživatele k češtině. Za nedostatek této série rovněž považujeme dostatečné neprovázání výuky se sociokulturními informacemi a českou kulturou obecně, což by bylo užitečné pro cizince, který poprvé navštívil Českou republiku a jeho vztah k češtině se teprve buduje. Z uvedených sérií, které prošly naší analýzou, bychom tuto doporučili ke studiu českého jazyka nejméně.

Závěr

Cílem naší práce bylo analyzovat a zhodnotit situaci numerálií ve výuce češtiny pro cizince. Pomocí analýzy jednotlivých učebnic češtiny pro cizince jsme poukázali na nedostatky, které se v prezentaci numerálií v učebnicích češtiny pro cizince vyskytují. Z naší analýzy vyplynulo několik problémových jevů, které nejsou v učebnicích vhodně řešeny. Z osmnácti analyzovaných učebnic, či vícejazyčných mutací téže publikace splnilo všechna kritéria označením Vyhovuje či lépe (vyhovuje velmi dobře či výrazně vyhovuje nad požadavky) sedm publikací (znázorněny zeleně v tabulce). Zcela nevyhověla publikace *Czech for English Speakers*, jejíž míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk byla dle našeho názoru nedostatečná. Tato publikace aspiruje již na svém přebalu na výstupní úroveň A1, nicméně gramatické zázemí číslovek tuto úroveň nerespektuje. Ostatní publikace vždy alespoň minimálně zadané kritérium naplnily. Kritériu hodnotící dostatečnost, adekvátnost volby a celkové zpracování prezentací numerálií vyhověla na minimální hranici pouze publikace *Czech for English speakers*, která si klade za cíl dosáhnout znalosti úrovně A1 bez přílišných gramatických výkladů. Pět publikací naplnilo toto kritérium pouze částečně, zbylé vyhověly. Nejčastějším problémovým místem však bylo procvičení číslovek, zde bylo pět učebnic hodnoceno jako pouze minimálně naplňující kritérium, dalších pět jej naplnilo částečně. Důkladné a dobře zpracované procvičení číslovek považujeme za důležitý pilíř jejich celkové znalosti. Z vyhodnocení kritéria volby číslovek vzhledem k tématu lekce vyplynulo pouze jedno hodnocení minimálního naplnění a jedno hodnocení částečného naplnění, u zbylých publikací bylo toto kritérium naplněno bez potíží.

Prezentace využití číslovek v textu, popřípadě praxi byla také problémovým místem učebnic. Dvě publikace toto kritérium naplnily minimálně, tři pouze částečně. Míra shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk byla kromě nevyhovující publikace *Czech for English Speakers*, hodnocena jako minimální také u učebnic *New Czech Step by Step* a *Učíme se česky*. Konkrétní problémy uvádíme u analýz daných titulů. Zbylé publikace toto kritérium splnily.

Míra přizpůsobení učebnic pro specifika jinojazyčných mluvčích byla rovněž místem častých nedostatků. V pěti případech byly učebnice hodnoceny pouze jako částečně naplňující kritérium. Bohužel, ačkoliv by v této multikulturní době byly praktické učebnice češtiny, které by co nejvíce reflektovaly jazyková specifika svého budoucího uživatele,

v námi analyzované skupině publikací velmi dobře vyhověla pouze publikace *Tschechisch im Alltag*, zbylých osm učebnic alespoň vyhovělo. Presentace číslovek byla až na několik výjimek dobře zvládnutá a přehledně zpracovaná. Nedostatečné však bylo procvičení číslovek, stejně tak jako propojení presentace číslovek s praktickým užíváním v konverzaci či textech.

Za nejvíce problémovou však považujeme míru nepřizpůsobení jazykových mutací učebnic češtiny pro cizince pro různě mluvící studenty s ohledem na jejich preferovaný mediační jazyk. Domníváme se, že pouhé řešení této problematiky překladem a nikoliv úpravou obsahu, což je zřetelné například v sérii *Chcete mluvit česky*, je velmi nešťastné a znesnadňuje cizincům studium našeho nelehkého jazyka. Míry shody s referenčními úrovněmi pro češtinu jako cizí jazyk pokládáme vzhledem k výsledkům analýzy za uspokojivou. Zdůraznění všech těchto kladů a zejména nedostatků učebnic v naší práci považujeme za přínosné pro tvorbu nových učebnic češtiny jako cizího jazyka.

Resumé

This thesis deals with numerals in teaching foreigners. The first part of our work is theoretical. On the first chapter we analysed causes of the complicated nature of numerals. The second chapter is based on description of the numerals in communication following on the Common European Framework of Reference for Languages. There are descriptions of four different spheres of human communication in association with numerals: personal, public, work and educational. Next chapter is based on short description of the Common European Framework of Reference for Languages and the descriptions of the reference levels for Czech as foreign language with focusing on numerals (A1 Breakthrough or beginner, A2 Waystage or elementary, B1 Threshold or intermediate, B2 Vantage or upper intermediate). For our purpose we didn't analyze higher reference levels because of the lower demand of the textbooks for this levels. The fourth chapter contains the description of textbook as educational medium, its role in educational process and its structure.

On the second part of our work we concentrated on analysis of chosen textbook in relation with our criterions. The criterions are: presentation of the numerals, practising the numerals, the pick of the numerals with aspekt on the topic of the lesson, presentation of practical application numerals in the text, the measure of sameness with the Common European Framework of Reference for Languages and the measure of adaptation for foreign speakers. Based on this criterions we analyzed eighteen textbooks and created table, where we rated them. We also analyzed textbooks with the aspect of continuity of all part in the series. In the final summary we described our findings and measure of achievement of our goals.

Seznam odborné literatury

- Bednařík, Michal. *Problematika informační struktury učebnice fyziky*. In: Acta UPOL, Fac RN-Tom 69, Olomouc 1981.
- Bělič, Jaromír. Sedm, sedmnáct, sedmdesát... *Naše řeč*, 1972, roč. 55, č. 2-3, s. 72-78.
- Doleček, Josef; Řešátko, Miloš; Skoupil, Zdeněk. *Teorie tvorby a hodnocení učebnic pro odborné školství*. Praha : Nakladatelství technické literatury ve Středisku inertních publikací, 1975.
- Grepl, Miroslav. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. Editor Petr Karlík, Marek Nekula, Zdenka Rusínová. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, ISBN 978-807-1066-248.
- Hádková, Marie; Línek, Josef; Vlasáková, Kateřina. *Úroveň A1 – čeština jako cizí jazyk*. Praha : Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2005.
- Hasil, Jiří. Čeština jako cizí jazyk očima Milana Hrdličky. *Naše řeč*, 2003, roč. 86, č. 5, s. 260-262.
- Havránek, Bohumil; Jedlička, Alois. *Česká mluvnice*. Praha : SPN, 1981.
- Havránek, Bohumil; Jedlička, Alois. *Stručná mluvnice česká*. Praha : SPN, 1980.
- Hendrich, Josef a kol. *Didaktika cizích jazyků*. Praha : SPN, 1988.
- Hlavsa, Zdeněk. Mluvnice češtiny jako cizího jazyka. *Naše řeč*, 1970, roč. 53, č. 1, s. 37-46.
- Hlavsa, Zdeněk. O češtině jako o jazyku cizím. *Naše řeč*, 1965, roč. 48, č. 2, s. 65-73.
- Hlavsová, Jaroslava; Kraus, Jiří. Dobrá americká učebnice češtiny. *Naše řeč*, 1983, roč. 66, č. 2.
- Hradil, Jan. České učebnice a slovníky pro cizince. *Naše řeč*, 1927, roč. 11, č. 6.
- Hrdlička, Milan. K otázce mediačního jazyka ve výuce češtiny pro cizince. *Bohemistyka*, 2010, roč. 10, č. 3, s. 217-223. ISSN: 1642-9893.
- Hrdlička, Milan. *Gramatika a výuka češtiny jako cizího jazyka (K prezentaci gramatiky českého jazyka v učebnicích češtiny pro cizince)*. Olomouc : Filozofická fakulta UP, 2005. ISBN 978-80-246-1527-1.
- Hrdlička, Milan. *Kapitoly o češtině jako cizím jazyku*. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2010. ISBN 978-80-7043-867-1.
- Hubáček, Jaroslav; Jandová, Eva; Svobodová, Jana. *Čeština pro učitele*. Odry : Vademecum Bohemiae, 2010. ISBN 978-80-86041-37-7.

- Chalupová, Pavla; Šimadl, Josef. Genitiv třech, čtyřech - kodifikace a úzus. *Slovo a slovesnost*. 2007, roč. 68, č. 2, s. 117-129.
- Maňák, Josef; Klapko, Dušan. *Učebnice pod lupou*. Brno : Paido, 2006. ISBN 80-7315-124-3.
- Maňák, Josef; Knecht, Petr. *Hodnocení učebnic*. Brno : Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-148-5.
- Michovský, Václav. *Nový model učebnice dějepisu. Tvorba učebnic*, 3. Praha : SPN, 1981.
- Mluvnice češtiny 2*. Praha : Academia, 1986.
- Porák, Jaroslav. Některé otázky češtiny jako cizího jazyka. *Naše řeč*, 1973, roč. 56, č. 2, s. 86-90.
- Průcha, Jan. *Moderní pedagogika: věda o edukačních procesech*. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.
- Průcha, Jan. *Učebnice: Teorie a analýza edukačního média : Příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno : Paido, 1998. ISBN 80-85931-49-4.
- Průcha, Jan; Walterová, Eliška; Mareš, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4., aktualizované vydání. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.
- Sedláček, Miloslav. Bez třech a čtyřech? *Naše řeč*, 1993, roč. 76, čís. 2, s. 111. Dostupné online. ISSN 0027-8203.
- Sedláček, Miloslav. K tvoření číslovek řadových. *Naše řeč*, 1972, roč. 55, č. 1, s. 48.
- Skalková, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha : ISV nakladatelství, 1999. ISBN 80-85866-33-1.
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha : Academia, 2003. ISBN 80-200-1080-7.
- Šindelářová, Jaromíra. *Čeština jako cizí jazyk dle SERR. Metodický portál: Články* [online]. 15. 03. 2010, [cit. 2013-06-10]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/8143/CESTINA-JAKO-CIZI-JAZYK-DLE-SERR.html>>. ISSN 1802-4785.
- Šmilauer, Vladimír. *Nauka o českém jazyku*. Praha : SPN, 1972.
- Štícha, František. Nad jednou německou učebnicí češtiny. *Naše řeč*, 1998, roč. 81, č. 5, s. 255-259.
- Vališová, Alena; Kasíková, Hana. *Pedagogika pro učitele*. Praha : Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.

Vinopalová, Hana. *Základní mluvnice češtiny pro zahraniční studenty*. Praha : Karolinum, 1999. ISBN 978-80-71847-62-5.

Wahl, Arnošt. *Strukturní složky učebnic geografie*. Praha: SPN, 1983.

Zujev, D. D. *Ako tvoriť učebnice*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľství, 1986.

Seznam učebních materiálů

Adamovičová, Ana; Ivanovová, Darina. *Basic Czech I*. Praha : Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1097-3.

Adamovičová, Ana; Ivanovová, Darina; Hrdlička, Milan. *Basic Czech II*. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1320-8.

Adamovičová, Ana; Hrdlička, Milan. *Basic Czech III*. Praha : Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1796-1.

Bischofová, Jana a kol.. *Čeština pro středně a více pokročilé*. Praha : Karolinum, 2011. ISBN 9788024617930.

Brčáková, Dagmar; Berglová, Eva. *Tschechisch im Alltag: učebnice češtiny pro německy hovořící*. 1. vyd. Praha : LEDA, 2004. ISBN 80-733-5043-2.

Cvejnová, Jitka. *Česky, prosím I. – pracovní sešit*. Praha : Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1577-6.

Cvejnová, Jitka. *Česky, prosím I*. Praha : Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1577-6.

Čechová, Elga; Remediosová, Helena. *Čeština pro ekonomy: návštbový kurs češtiny pro cizince*. Praha : Karolinum, 2008. ISBN 80-7184-934-0.

Froulíková, Lenka. *Adam a Eva v českém ráji: učebnice češtiny pro cizince-začátečníky*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2008. ISBN 978-802-0016-737.

Froulíková, Lenka. *Zahrada českého jazyka*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2002. ISBN 8020010033.

Hádková, Marie. *Czech in 30 days - Česky za 30 dní*. Dubicko : INFOA, 2006. ISBN 80-7240-396-6.

Hájková, Eva; Hasil, Jiří; Hasilová, Helena; Zielinski, Monika. *Brána jazyka českého otevřená: učebnice češtiny pro německy hovořící*. Vyd. 1. Praha : Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1336-9.

Hejtmánková, Jana. *Czech for English speakers*. Brno : Computer Pres, 2010. ISBN 978-80-251-2238-9.

- Holá, Lída. *Česky krok za krokem 2*. Praha : Akropolis, 2009. ISBN 978-80-86903-92-7.
- Holá, Lída. *New Czech step by step – activity book*. Praha : Akropolis, 2004. ISBN 80-903417-5-6.
- Holá, Lída. *New Czech step by step*. Praha : Akropolis, 2004. ISBN 80-903417-5-8.
- Holá, Lída. *Tschechisch Schritt für Schritt - Arbeitsbuch*. Praha : Akropolis, 2005. ISBN 80-869033-5-4.
- Holá, Lída. *Tschechisch Schritt für Schritt*. Praha : Akropolis, 2005. ISBN 80-869033-5-4.
- Holá, Lída; Bulejčíková, Petra; Máslová, Leona; Zídek, Michal. *První týdny s českým jazykem*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4517-0.
- Hronová, Karla; Hron, Josef. *Čeština pro cizince / Czech for Foreigners H + H, A1–A2 ; B1 / mini – medium*. Praha : DIDAKTA, 2009. ISBN 978-80-254-2295-3.
- Kestránková, Marie; Šnaidaufová, Gabriela; Kopicová, Kateřina. *Čeština pro cizince úroveň B1*. Brno : Computer Pres, 2010. ISBN 978-80-251-3345-3.
- Malá, Zdena. *Česky krok za krokem 2 - Pracovní sešit lekce 1-10*. Praha : Akropolis, 2012. ISBN 978-80-87481-66-0.
- Remediosová, Helena; Čechová, Elga. *¿Quiere usted hablar Checo?* Liberec : Harry Putz, 2006. ISBN 80-86727-06-8.
- Remediosová, Helena; Čechová, Elga. *Do You Want To Speak Czech?* Liberec : Harry Putz, 2005. ISBN 80-86727-04-1.
- Remediosová, Helena; Čechová, Elga. *Volete parlare ceco?* Liberec : Harry Putz, 2004. ISBN 80-86727-00-9.
- Remediosová, Helena; Čechová, Elga. *Wollen Sie Tschechisch sprechen?* Liberec : Harry Putz, 2005. ISBN 80-86727-05-X.
- Rešková, Ivana; Pintarová, Magdalena. *Communicative Czech. Elementary Czech*. Praha : Univerzita Karlova, 1995. ISBN 80-2396-575-1.
- Rešková, Ivana; Pintarová, Magdalena. *Communicative Czech. Elementary Czech – Workbook*. Praha : Univerzita Karlova, 1995. ISBN 80-246-0574-0.
- Rešková, Ivana; Pintarová, Magdalena. *Communicative Czech. Intermediate Czech*. Praha : Karolinum, 1999. ISBN 80-902180-9-1.
- Rešková, Ivana; Pintarová, Magdalena. *Communicative Czech. Intermediate Czech – Workbook*. Praha : Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-713-5.
- Rešková, Ivana; Pintarová, Magdalena. *Chceme si porozumět a domluvit se*. Brno : Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4562-0.

Roubalová, Eva. *Učíme se česky. Učebnice češtiny pro cizince se stručným anglickým výkladem*. Praha : Karolinum, 2004. ISBN 80-7184-740-2.

Roubalová, Eva. *Učíme se česky. Učebnice češtiny pro cizince se stručným francouzským výkladem*. Praha : Karolinum, 2004. ISBN 80-7184-458-8.

Trabelsiová, Helena; Čechová, Elga; Putz, Harry. *Chcete ještě lépe mluvit česky?: Wollen Sie noch besser Tschechisch sprechen? : Lehrbuch : Tschechisch für Fortgeschrittene = Do you want to speak even better Czech? : text book : Czech for advanced students*. 3. vyd. Liberec : Harry Putz, 2009. ISBN 978-80-86727-16-5.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1: Třídění témat na základě komunikační oblasti a předpokládané míry užití číslívek	16
Tabulka 2: Společné referenční úrovně: globálně pojatá stupnice	20
Tabulka 3: Funkce učebnice	29
Tabulka 4: Třídění strukturních komponentů učebnice podle Průchy (1998).....	31
Tabulka 5: Znázornění vyhodnocení kritérií	78
Tabulka 6: Vyhodnocení analýzy učebnic.....	79
Tabulka 7: Přehled tematické platformy pro první setkání s číslovkami	81
Graf 1 Výsledky průzkumu preference typu elementárního počítání.....	9

PŘÍLOHY

Příloha 1: SERR – vnější kontext užívání jazyka

Společný evropský referenční rámec pro jazyky

Tabulka 5 *Vnější kontext užívání jazyka*

Oblast	Místo	Instituce	Osoby
Osobní	Domov: dům, pokoje, zahrada Vlastní domov Domov rodiny Domov přátel Cizí domov Vlastní prostor na ubytovně, v hotelu Krajina, pobřeží	Rodina Sít společenských vztahů	(Pra)rodice, děti, sourozenci, tety a strýci, bratřenci a sestřenice, manželova/manželčina rodina, manžel/manželka, blízcí lidé, přátelé, známí
Veřejná	Veřejné prostory: ulice, náměstí, park Veřejná doprava Obchody, nákupní střediska, trhy Nemocnice, ordinace, kliniky Sportovní stadiony, hřiště, haly Divadlo, kino zábavní podniky Restaurace, hospoda, hotely Místa pro bohoslužby	Úřady Politické orgány Soudní orgány Zdravotnictví Kluby vysloužilců Spolky Politické strany Církev	Veřejnost Úředníci Obsluha v obchodech Policie, armáda, ochranka Řidiči, průvodčí, cestující Hráči, fanoušci, diváci Herci, diváci Číšníci, barmani Recepční Kněží, shromáždění
Pracovní	Kanceláře Továrny Dílny Přístavy, železnice Farmy Letiště Sklady, obchody Státní správa Hotely	Firmy Nadnárodní korporace Znárodněný průmysl Odbory	Zaměstnavatelé, zaměstnanci Vedoucí Kolegové Podřízení Spolupracovníci Klienti Zákazníci Recepční, sekretářky Uklízečky
Vzdělávací	Školy: hala, třídy, hřiště, sportovní hřiště, chodby Univerzity Přednáškové sály Učebny Svaz studentů Koleje Laboratoře Menza	Škola Univerzita Naučné společnosti Profesní instituce Orgány vzdělávání dospělých	Třídní učitelé Učitelský sbor Školníci Pomocný personál Rodiče Spolužáci Profesoři, lektoři Studenti a jejich spolužáci Zaměstnanci knihoven a laboratoří, menzy, uklízeči, vrátní, sekretářky atd.

Tabulka 5 *Vnější kontext užívání jazyka (pokračování)*

Předměty	Události	Úkony	Texty
Zařízení a nábytek Oblečení Vybavení domácnosti Hračky, nářadí, osobní hygiena Umělecké předměty, knihy Divoká /domácí zvířata, domácí miláčci Stromy, rostliny, trávnik, jezírka Domácí potřeby Tašky Vybavení pro sport a zábavu	Rodinné události Setkání Náhody, nehody Přírodní jevy Večírky, návštěvy Chůze, cyklistika, mototuristika Dovolená, výlety Sportovní události	Každodenní rutina: oblékání, svlékání, vaření, stolování, umývání Kutilství, zahradničení Čtení, rádio a televize Zábava Koničky Sporty a hry	Teletext Záruky Recepty Návody Romány, časopisy, noviny Reklamní materiály Brožury Osobní dopisy Vysílané a nahrané mluvené projevy
Peníze, peněženka, náprsní taška Formuláře Zboží Zbraně Batohy Kufry, rukojeti Plesy Programy Jídlo, nápoje, svačina Pasy, oprávnění	Běžné události Nehody, nemoci Veřejné schůze Soudní pře, soudní přelíčení Studentská merenda, pokuty, zatčení Zápasy, soutěže Vystoupení Svatby, pohřby	Poskytování a využívání veřejných služeb Využívání zdravotních služeb Cesty autem, vlakem, lodí, letadlem Veřejná zábava a odpočinkové činnosti Církevní obřady	Veřejná oznámení a vyhlášky Nálepky a obaly Letáky, grafiti Lístky, jízdní řády Oznámení, směrnice Programy Smlouvy Jídelníčky Duchovní texty Kázání, církevní písně
Firemní zařízení Průmyslové zařízení Stroje a řemeslné nástroje	Schůze Rozhovory Recepce Konference (Vele)trhy Konzultace Sezónní výprodej Pracovní úrazy Pracovní spory	Obchodní administrativa Vedení průmyslu Výrobní operace Kancelářské úkony Nákladní doprava Prodejní operace Uvedení na trh Počítačové operace Údržba	Obchodní dopis Memorandum Bezpečnostní varování Návody Směrnice Reklamní materiály Nálepky a obaly Popis práce Orientační značení Navštívenky
Psací potřeby Školní uniformy Vybavení a oblečení pro hry Strava Audiovizuální vybavení Křída a tabule Počítače Kufříky a brašny	Vstup /návrat do školy Rozchody na konci roku Návštěvy a výměny Dny otevřených dveří/ rodičovské schůzky Sportovní dny, zápasy Kázeňské problémy	Shromáždění Výuka Hry Přestávka Kluby a společnosti Přednášky, psaní esejů Práce v laboratoři Práce v knihovně Semináře a konzultace Domácí úkoly Debaty a diskuse	Původní texty (viz výše) Učebnice, čítanky Příručky Texty na tabuli Texty na zpětném projektoru Texty na obrazovce počítače Videotexty Cvičné materiály Novinové články Anotace, výtahy Slovníky